

SOUPIS SPISOVATELŮ
S ÚDAJI ŽIVOTOPISNÝMI A BIBLIOGRAFICKÝMI

Soupis zahrnuje spisovatele beletristy a publicisty, o jejichž tvorbě se pojednává v textu Dějin, z vědeckých pracovníků, literárních vědců, historiků, jazykovědců, kritiků apod. jen ty, kteří svou činností podstatně zasáhli do vývoje české literatury. Bibliografická část soupisu doplňuje výklad textu uvedením dalších děl, která tvorbu autorovu blíže charakterizují. Také literatura předmětu je výběrová. Vedle starších prací, které přinášejí životopisný a bibliografický materiál nebo dobové hodnocení, uvádí v širším výběru literaturu z posledních patnácti let. Údaje o spisovatelích, kteří se objevili již v druhém díle Dějin, jsou převzaty odtud a znovu revidovány.

Seznam zkratk užitých v Soupise, v bibliografii i na příslušných místech v textu: ČČH Český časopis historický; ČČM Časopis Českého (Národního) muzea; ČL Český lid; Č. lit. Česká literatura; ČMF Časopis pro moderní filologii; ČMM Časopis Matice moravské; FČ Filosofický časopis; LF Listy filologické; NK Národní knihovna; NL Národní listy; NŘ Naše řeč; PNP Památník národního písemnictví; SaS Slovo a slovesnost; SV Slovesná věda; UB Umělecká beseda.

ADÁMEK Bohumil (8. 11. 1848 v Hlinsku — 28. 10. 1915 tamtéž). Pocházel ze zámožné rodiny. Studoval na akademickém gymnasiu v Praze, filosofii v Praze, ve Vídni (1869—1870) a v Mnichově (1870—1871). Za studií i po nich hodně cestoval (Německo, Švýcarsko, Francie aj.), později žil trvale v Hlinsku.

Prispíval do Květů, Ruchu, Almanachu českého studentstva.

Knižně vyšlo z poezie: *Horské ovzduší* (1902); — z dramát: *Salomena* (1885); *Herald* (1887).

Literatura: B. Adámkem se zabýval zejména K. V. Adámek v pracích: První období spisovatelské činnosti Bohumila Adámka (1918); Bavorský pobyt Bohumila Adámka, ČČM 1929; Bohumil Adámek a Jaroslav Vrchlický (1917); Premiéra a reprízy Adámkovy Salomeny (1923); B. Adámek a Sv. Čech, ČČM 1936. K. V. Rais v črtě Snh ve sborníku Hlinecko (1914).

ARBES Jakub viz str. 341—355

ARNOLD Emanuel (9. 11. 1800 v Mnichově Hradišti — 4. 1. 1869 v Praze). Syn řemeslníka, neměl vyššího vzdělání. Zprvu hospodářský úředník v Jesenném, od r. 1842 kryl svou politickou činnost v Praze zaměstnáním obchodníka se solí. Spřátelil se s demokra-

ticky smýšlejícími spisovateli, věnoval se literatuře, byl členem Repealu, vězněn za vydání ilegálního protijezuitského letáku (1847) a vypovězen z Prahy. V r. 1848 se účastnil politického života jako vydavatel letáku a brožur naplněných radikálně demokratickým duchem, jako redaktor a agitátor na českém venkově. Účastnil se příprav k povstání proti Rakousku, po prozrazení r. 1849 uprchl do Saska, vydán Rakousku, byl odsouzen k smrti, ale trest změněn na 20 let žaláře. R. 1857 amnestován, ale hned internován ve Villachu a v Klagenfurtu v Rakousku. R. 1868 se vrátil do Prahy, kde zemřel v chudobinci.

Přispíval do Pražských novin, Pražského večerního listu, Novin Lípy slovanské a novin, které redigoval. — Redigoval *Občanské noviny* (1848—1849). — Knižně vyšly *Děje husitů s zvláštním vzhledem na Jana Žižku* (1848); *Popsání cesty mé z Prahy až na pomezí zahraničné . . .* (1849, ale zakázáno).

Sebrané spisy vyšly r. 1954 s úvodem Z. Šambergra a s životopisnou poznámkou. Popsání cesty mé . . . otiskl J. Volf ve Světové knihovně r. 1921. Jeho paměti otiskl R. Maršán v Květech 1898.

☞ Literatura: Z. Šamberger, E. Arnold, radikální demokrat z roku 1848, Sborník archivních prací 1951. K. Kosík, Politické názory E. Arnolda, FČ 1953 a v knize Česká radikální demokracie (1958).

AUŘEDNÍČEK Otakar (27. 9. 1868 v Hrozených Ratajích — 1. 6. 1945 v Praze). Vystudoval gymnasium a práva a stal se úředníkem státních drah ve Vídni a v Terstu, po r. 1918 v Hradci Králové a v Praze.

Přispíval do Vesny, Nivy, Zlaté Prahy, Zvonu, Topičova sborníku aj.

Knižně vyšlo z poezie: *Verše* (1889); *Zpívající labuť* (1891); — z prózy: *Intimní dramata* (1895); *Maliřské novely* (1892); *Pseudokontesy a jiné novely* (1894); *Hry lásky* (1928); *Karneval* (1929); *Nejdokonalejší milenec* (1930). — Překládal z francouzštiny (Maupassant, Hugo aj.) a italštiny.

Literatura: J. Karásek ze Lvovic v Nivě 1893. H. G. Schauer ve Spisech (1917).

BABIČKA Hynek (26. 10. 1855 v Blatné u Olomouce — 22. 3. 1880 v Gottwaldově). Gymnasium studoval v Olomouci, od r. 1875 na universitě v Praze, věnoval se pak žurnalistice.

Přispíval do Našince, Slovanských listů, Koledy aj.

Soubor jeho kritik *O české literatuře* vydal s úvodem M. Hýsek (1910).

Literatura: V. Houdek v Našinci 1880. M. Hýsek v Moravskoslezské revui 1911 a v Literární Moravě (1911). Z. Nejedlý v knize T. G. Masaryk I/2 (1931). F. Táborský v Památku českého gymnasia v Olomouci 1927.

BAČKOVSKÝ František (2. 11. 1854 v Benátkách u Chotěboře — 29. 11. 1908 v Praze). Studoval na gymnasiu v Chrudimi a na filosofické fakultě v Praze. Od r. 1878 byl suplentem v Havlíčkově Brodě, od r. 1881 žil v Praze, kde si zřídil r. 1889 knihkupectví a antikvariát. Účastnil se bojů za pravost Rukopisů. Ve svém nakladatelství vydával díla předních českých spisovatelů (*Bačkovského národní knihovna česká*), spisy pro mládež (*Dětská knihovna*), učebnice a slovníky.

Přispíval do Lumíru, Osvěty, Světozoru, Ruchu, Časopisu Českého muzea, Literárních listů, Pedagogia aj. — Redigoval: *Studentské listy* (1881—1884 a 1889—1890) s přílohou *Literární obzor* (1882—83); *Všeobecný věstník* (1883) s přílohou *Literární oznamovatel*; *České listy* (1887—1889); *Literární věstník* (1889—1890); *Literární zprávy* (1898).

Knižně vyšlo z odborných prací: *Stručný přehled dějin literatury české doby nové* (1879); *Zajímavé črty ze života slavných mužů a žen devatenáctého století* (1884); *O básnické činnosti P. J. Šafaříka a F. Palackého* (1885); *Několik rozprav o Frant. Ladislavu Čelakovském* (1887);

Z našich dob vlasteneckých (1886); *Ževrubné dějiny českého písemnictví doby nové I, Období předbřeznové* (1886); *Přehled dějin písemnictví českého doby nejnovější* (1887); *Opravce poklesků mluvnických v jazyku českém* (1889 a částěji); *Slovník cizojazyčný* (1895). — Vydal: *Básně P. J. Šafaříka a Fr. Palackého* (1889); J. K. Tyla *Kde domov můj* (1883 a částěji); P. J. Šafařík, *Tatranská múza s lyrou slovanskou* (1886); J. Kollár, *Sebrané drobné básně* (1887) a *Slávy dcera* (1885).

Literatura: Sborník Dr. Frant. Bačkovský (1928). F.V.Vykoukal v Osvětě 1909.

BARÁK Josef (25. 1. 1833 v Praze — 15. 11. 1883 tamtéž). V Praze studoval gymnasium a na universitě historii a národohospodářství. Věnoval se žurnalistice, zúčastnil se iniciativně spolkového ruchu, byl oblíbeným řečníkem hlavně na studentských a dělnických schůzích. Za svou veřejnou činnost byl několikrát trestán. Člen redakce Času (Krásova) a Hlasu (1862), tajemník Prozatímního divadla v Praze (1864) a divadla v Plzni (1865). Za pruské okupace r. 1866 převzal v Praze odpovědnost za politicky nezávadný obsah českých novin a divadla, později vydával časopisy *Svoboda* (1867—1868, 1871—1873), *Pravda* (1867), *Dělnické listy* (1872). Od r. 1873 člen redakce Národních listů.

Redigoval almanach *Máj* 1858. Přispíval do pražských německých novin (Prager Morgenpost, Tagesbote aus Böhmen), Lumífru (1858), *Obrazů života*, Dalibora, Rodinné kroniky, Pražských novin, almanachů *Máj* aj.

Přednášky J. Baráka vydal J. Podlipný a V. Řezníček (8 sv., 1884—1885). Vzpomínky (spolu s básněmi) vydal V. Řezníček (1905). Barákovy verše a prózu vydal pod názvem *Z doby Májů* O. Králík (1958). Dopisy příteli otiskl K. Svoboda v České revui 1925.

Literatura: O. Jedlička, *Josef Barák, nástin životopisný* (1883). L. Jandásek, *Josef Barák* (1933). J. Novák, *Josef Barák*, (1933). *Josef Barák, osobnost a dílo* (1933; uspořádal K. Slavíček). A. Stašek ve *Vzpomínkách* (1925). Na Baráka básníka upozornil poprvé J. Arbes v *Dámských besedách* 1900 (dnes v knize *Literaria*, 1954). M. Scherrerová v *Slovesné vědě* 1948—49. O. Králík vyslovil v článcích v *Hostu do domu* 1956, ve sborníku VŠP v Olomouci 1956, *Literárních novinách* z 23. 11. 1957 a ve *Slezském sborníku* 1958 domněnku, že autorem Barákových veršů a prózy je J. Neruda; F. Vodička v *Literárních novinách* z 25. 1. 1958 poukázal na nepřesvědčivost Králíkových argumentů.

BARTOŠ František (16. 3. 1837 v Mladcově u Gottwaldova — 11. 6. 1906 tamtéž). Gymnasium vystudoval r. 1860 v Olomouci, universitu ve Vídni (1860—1864), kde byl žákem F. Míklošiče. Byl profesorem ve Strážnici, Olomouci a od r. 1866 v Těšíně, odkud navázal styky s J. Kalinčiakem a M. Hodžou. R. 1869 přešel do Brna, kde v l. 1888—1902 byl ředitelem gymnasia a vychoval tu celou řadu spisovatelů a středoškolských profesorů.

Přispíval lingvistickými, literárně historickými, folkloristickými i pedagogickými statěmi do *Obzoru*, *Komenského*, *Pedagogia*, *Časopisu Českého muzea*, *Listů filologických*, *Hlídky literární*, *Osvěty*, *Českého lidu*, *Literárních listů* aj. — Redigoval *Časopis Matice moravské* (1876—1882 a spolu s V. Brandlem v l. 1891—1901).

Knížně vyšlo z prací odborných: *Malá slovesnost* (1876 spolu s J. E. Kosinou); *Skladba jazyka českého* (1878 a částěji); *Rukověť správné češtiny* (1891); *Dialektologie moravská* (2 díly, 1886, 1895); *Dialektologický slovník moravský* (1906, dodatky k němu vydal F. Š. Kott 1910); *Lid a národ* (1883); *Naše děti* (1888, 2. vyd. 1899 s Alšovými ilustracemi); *Moravský lid* (1892); *Deset rozprav lidopisných* (1906); *Kytice* (1906, s obrázky A. Kašpara). — Sbírký národních písní: *Antologie z národních písní československých* (1874); *Nové národní písně moravské* (1882); *Národní písně moravské nově nasbírané* (1889); *Kytice z národních písní moravských* (1890 spolu s Leošem Janáčkem). Edice: antologie z české lyriky *Vlast* (1875) a *Vesna* (1876).

Částěji vycházely *Naše děti* (naposled 1951 s předmluvou J. Václavkové) a *Kytice* (naposled 1955).

Literatura: Fr. Bílý v Osvětě 1906 a v NŘ 1920. Fr. Pastrnek v Almanachu České akademie 1907. J. Bartocha, Z pamětí a života Františka Bartoše (1907). Památce Františka Bartoše (1937). M. Hýsek v Literární Moravě (1911). Týž v knize Literární besedy (1940). J. Herben v Knize vzpomínek (1935). Fr. Trávníček v ČMM 1937 (zde další hlavní literatura).

BAUŠE Bohumil (17. 2. 1845 v Hradci Králové — 14. 10. 1924 v Praze). Středoškolský profesor v Jindřichově Hradci, Havlíčkově Brodě, v Táboře a v Praze. Popularizátor přírodních věd, zejména pro mládež.

Prispíval do Vesmíru, Zlaté Prahy, Lumíru, Světozoru, do programů tábořského a no-
vomeštského gymnasia.

Knižně vyšlo: *Čtvero ročních počasí* (1893); *Putování říší rostlinstva* (1894); *Pohledy do dílny přírody* (1897); *Matka země* (1902); *Veselé chvíle v zoologické zahradě* (1906); *Ze zápisů přírodopisce* (1910); *Říše věčného ledu* (1909); *Vojna a mír v přírodě* (1921) aj. — Překládal z A. Gooda, E. Brightwenové aj.

Literatura: Nekrolog O. Pospíšila v Úhoru 1924.

BENDL Václav Čeněk (24. 10. 1832 v Turnově — 27. 6. 1870 ve Volyni). Syn nižšího úředníka, střídal studium na gymnasiích podle pobytu svého otce (Praha, Jičín, Litoměřice, Praha). Již na akademickém gymnasiu v Praze redigoval psané časopisy (1848 Konvalinky a Poupata, 1850—1852 Zora). Živil se korektorstvím v tiskárnách, vyučováním cizích jazyků, hlavně ruštiny, a překládáním. R. 1855 byl vyšetřován pro podezření ze styků s vězni v Terezíně, přičemž mu přitížilo přátelství s Knedlhensem Liblínským a J. V. Fričem. Nuceně pobýval v Turnově, vrátil se do Prahy a r. 1856 z nedostatku jiného východiska vstoupil v Českých Budějovicích do bohosloveckého semináře. Po vysvěcení na kněze (1860) kaplanoval v Klatovech (do r. 1862), v Mirovicích (do r. 1866) a ve Volyni.

Prispíval do Lumíru (poprvé 1851), Zlatých klasů, Časopisu Českého muzea (zde např. životopis Puškinův, 1854), Blahověstu, Poutníka od Otavy, Humoristických listů, Rodinné kroniky, almanachu Lady-Nioly. Podpisoval se též ČENĚK STRÁNICKÝ. — Vydával a redigoval *Rachejtle* (1855 pod pseudonymem FABIÁN ČOČKA; první dva svazčky společně s Ant. Štrauchem a Janem Grossem, 3. a 4. sám). — Knižně vyšel *Výbor básní Alexandra Puškina* (2. sv., 1859, 1860).

Bendlovy humoresky a satiry sebral a vydal Ferd. Strejček s názvem *Tatínkovy juchty a jiné historky* (1921). Týž vydal i Bendlovy *Básně a novely* (v Novočeské knihovně, 1938) s životopisným úvodem, popisem pozůstalosti, bibliografií tištěných prací a s rozбором Bendlova díla. Dopisy V. Č. Bendla Stránického otiskoval Ferd. Pátek v LF 1908, v Osvětě 1909, v Lumíru 1911, v LF 1917, v ČČM 1929 (zde podrobná bibliografie prací o Bendlovi).

BENEŠ TŘEBÍZSKÝ Václav (vl. jm. Václav Beneš; 27. 2. 1849 v Třebízi u Slaného — 20. 6. 1884 v Mariánských Lázních). Syn krejčího, nadšeného čtenáře knih o české minulosti. Gymnasium navštěvoval ve Slaném (1862—1866) a v Praze. R. 1870 vstoupil do semináře, kde se zabýval i studiem slovanských jazyků. R. 1875 byl vysvěcen na kněze, stal se kaplanem v Litni u Berouna, od r. 1876 působil v Klecanech u Prahy.

Prispíval do Světozoru, Květů, Lumíru, Osvěty, Zlaté Prahy, Blahověstu, Domácího krbu, Koledy, Vesny, Ruchu, kalendáře Poutník, Kalendáře Ústřední matice školské, Vánočního alba aj.

Knižně vyšlo z prózy: *Anežka Přemyslovna* (1878); *Stadický král* (1881); *Levohradecká povídka* (1882); *Bludné duše* (1882); *Královna Dagmar* (1883); *Povídky karlístejského havrana* (1884); *Pro bílou labuť švaberskou* (1884); *V podvečer pětileté růže* (1885); *Dokonáno jest* (1886) aj.

Třebízského beletristické práce seřadil do tematických skupin a pod názvy *Pod doškovými*

střechami, V červánkách kalicha, V záři kalicha, Pobělohorské elegie a Z různých dob vydal J. Braun u Topiče (15 sv., 1884—1889). Vydání Díla připravovaného M. Novotným (u Ruppá 1946—47) zůstalo nedokončeno. Několik výborů pro mládež připravil K. V. Rais: Z rodné chaloupky (1887); Národní pohádky a pověsti (1886); Povídky starého zbrojnoše (1894); Havraním pérem (1901). V podvečer pětileté růže vyšlo v ELK 1941 s doslovem O. Králíka; Bludné duše připravil pro Národní knihovnu R. Skřeček (1950). Korespondenci vydal (pod názvem Listy. Vzpomíná se) J. Šach (1926).

Literatura: Životopis k soubornému vydání připojil r. 1889 J. Braun. K. V. Rais, V. Beneš Třebízský (1885). K. Chmelenský ve Vlasti 1884—85. B. Jiránková v LF 1901. F. Střežček v Českých hlavách, sv. 30 (1925). J. Šach — F. Stuchlý, Nedokončená pouť. Čtení o Václavu Beneši Třebízském (1959). K. Rieger, O reformaci české v díle Třebízského (Slánský obzor 1910). O Martinu Puškarovi J. Horák v knize Z dějin literatur slovanských (1948). L. Holý v SV 1949. R. Skřeček v doslovu k uvedené edici (1950). F. Benhart v doslovu k Povídkám karlístejnského havrana (1958). B. Polan v doslovu k Levohradecké povídce (1957).

BÍLÝ František (8. 11. 1854 v Brně — 17. 10. 1920 v Praze). Gymnasium vystudoval v Brně. Po filosofických studiích v Praze (žák Gebauerův) středoškolský profesor v Praze (1877—1878), v Přerově (od r. 1879) a od r. 1888 opět v Praze, kde se stal r. 1910 školním inspektorem.

Přispíval do Koledy, Hlídky literární, Časopisu Českého muzea, Časopisu Matice moravské, Světozoru, Osvěty (zde od r. 1881 literárním referentem), Pedagogických rozhledů, časopisu Komenský, Naše řeč aj. — Redigoval: Zora, almanach moravské omladiny, 2. roč. (1878, spolu s V. Houdkem a J. Večeřou); Lidová čítanka moravská (1907); Slovenská čítanka (1912); časopis Naše řeč (1917—1920 spolu s J. Vlčkem, E. Smetánkou, J. Zubatým a V. Ertlem).

Z odborných prací vyšlo knižně: Od kolébky našeho obrození (1904); Malá poetika (spolu s L. Čechem, 1910); J. A. Komenský (1911); Přispěvky k praktické poetice (1915). — Edice: J. A. Komenský, Labyrint světa a ráj srdce (1887 a častěji); F. L. Čelakovský, Růže stolistá (1888 a častěji); Patery knihy plodů básnických (výbor z novověké české poezie, 1891); Kytka balad, romancí a legend Jaroslava Vrchlického (1896); Kytka lyriky z básní Jaroslava Vrchlického (1898). Výbor ze spisů Karla Havlíčka (1907); Korespondence a zápisky Františka Ladislava Čelakovského (3. sv. 1907—1915, 4 sv. posmrtně 1933).

Literatura: J. Kabelík v Moravskoslezské revui 1914—1915, v Almanachu České akademie (1922) a v Knize československé jedy (1922).

BORECKÝ Jaromír (6. 8. 1869 v Českých Budějovicích — 8. 5. 1951 v Praze). Gymnasium studoval v Písku a v Praze, moderní a orientální jazyky na pražské universitě (od r. 1898). Od r. 1891 úředník, později ředitel Universitní knihovny v Praze.

Přispíval do Světozoru, Zvonu, Zlaté Prahy, Máje, Časopisu Českého muzea, Osvěty, Květů, byl hudebním referentem České Thalie a Národních listů. — Redigoval: Dalibor; Hudební listy (spolu s V. Říhovským, 1920—1921); Divadelní listy Máje (spolu s L. Novákem, 1905—1908); Topičův sborník (1913—1925); Zvon (1939—1941); knihovnu Z cizích literatur, Sborník světové poezie. Byl členem redakce České poezie XIX. věku (1897—1899) a Sborníku Společnosti Jaroslava Vrchlického (1915—1942).

Knižně vyšlo z poezie: Rosa mystica (1892); Básníkův kancionál (1905); Žpěvy života (1911); Pršely růže (1920); — z prózy: Na cizím (1920); — libreto opery Krakonoš (1890, hudba J. R. Rozkošný); — z prací odborných: Stručný přehled dějin české hudby (1906); Jar. Vrchlický, Pokus o studium jeho díla (1906); Jaroslav Kvapil (1918); Al. Jirásek (1933); — z překladů: E. Zola, Tereza Raquinová (1892); G. Flaubert, Pokušení sv. Antonína (1897); Kálidása, Maghadút čili Oblak poslem lásky (s J. Zubatým, 1902); O. Wilde, Obraz Doriana Graye (1904); Th. de Ban-

ville, *Sokratova žena* (1905); J. Moréas, *Povídky ze staré Francie* (1914); Firdúsi, *Kniha králů* (1910); St. Wyspiański, *Varšavanka* (1918).

Literatura: F. X. Šalda, *Kritické projevy 1* (1949). Životopis a soupis díla připojen ke sbírce *Pršely růže* (1920), bibliografii zpracoval K. Nosovský (v *Literárních novinách* 1929). Tam i článek V. Brtníka. A. Klášterský, *Beseda s Jaromírem Boreckým* (v *Rozpravách Aventina* 1929—1930).

BOUŠKA Sigismund Ludvík (25. 8. 1867 v Příbrami — 29. 8. 1942 v Náchodě). Gymnasium studoval ve svém rodišti, vstoupil do benediktýnského kláštera v Břevnově a studoval teologickou fakultu v Praze. Byl farářem v Dolních Počáplích u Terezína aj. Měl velkou účast při organizování katolické moderny.

Přispíval do *Nivy*, *Lumíru*, *Nového života*, *Obrázkové revue*, *Archy*, *Hlídky literární*, *Almanachu secese*. Překládal z poezie katalánské a provensálské. Psal studie o Verlainovi, Maeterlinckovi, Mistralovi, o japonském výtvarném umění, zvl. o japonských dřevorytech.

Knižně vyšlo z poezie: *Pietas* (1897); *Duše v přírodě* (1904); *Legends* (1904); z prózy: *Láska Aubanelova* (1898); *Děti* (1918).

Literatura: V. Bitnar, S. L. Bouška (1932). F. X. Šalda v *Krit. projevech* 3 (1950).

BOZDĚCH Emanuel (21. 7. 1841 v Praze — 10. 2. 1889 tamtéž). V Praze studoval gymnasium a na universitě práva, historii a moderní jazyky, potom působil jako vychovatel v šlechtických rodinách. V l. 1867—1876 byl dramaturgem Prozatímního divadla v Praze, 1874—1875 studoval v Paříži, později se věnoval literatuře a žurnalistice.

Přispíval jako divadelní a kulturní referent do *Pražského deníku*, dále do *Pokroku*, *Světozoru* a německých časopisů *Politik*, *Prager Tagblatt*, *Prager Zeitung*, *Prager Abendblatt*. — Krátce redigoval pražský francouzský časopis *Le Pragois*.

Knižně vyšlo z dramát: *Z doby kotiliónův* (1872, provoz. 1867); *Baron Goertz* (1871); *Zkouška státníková* (1874); *Světla pán v županu* (1876); provedení hry *Dobrodruzi* bylo zakázáno (v Květech 1880, knižně až 1890); — z prózy: *Novelky* (1877).

Posmrtně bylo vydáno drama *Jenerál bez vojska* (1889). Drama *Spoutaní* zůstalo v rukopise. Dramatické spisy u Valčky (7. sv., 1889—1899). *Novelky* znovu vydal a úvodem opatřil J. Šípek r. 1914. *Z doby kotiliónův*, *Barona Goertze* a *Zkoušku státníkovu* vydal s úvodem J. Moravec (1959).

Literatura: J. Neruda v *Podobiznách* 4 (1957) a v *Českém divadle III* (1954). J. Vrchlický v *knize Studie a podobizny* (1892). J. Štolba v *knize Z mých pamětí I* (1906). J. Arbes v *Theatraliích II* (1916). J. Löwenbach v *Cestě* (1919). O. Fischer, *K dramatu* (1919), J. Kabelík, *Literární pramen Bozděchova Barona Goertze*, Zvon 1921. M. Hýsek, *Dramata E. Bozděcha*, Jevišťe 1921. Týž v úvodu k *Dobrodruhům* 1922. J. Moravec v *Divadelním zápisníku* 1945—46, v *SV* 1950 a v úvodu k uvedené edici.

BRANDL Vincenc (5. 4. 1834 v Brně — 26. 12. 1901 tamtéž). Gymnasium studoval v Brně, kde se stýkal s F. M. Klácelem a A. V. Šemberou, práva a filosofii ve Vídni. Od r. 1853 učil na gymnasiu v Brně, r. 1857 absolvoval roční historický a filologický seminář ve Vídni. Od r. 1858 profesor na reálce v Brně, v l. 1861—1899 moravský zemský archivář.

Přispíval do *Moravských novin*, *Hvězdy*, *Moravské orlice*, *Hlasu*, *Světozoru*, *Politik*, *Časopisu Českého muzea*, *Časopisu Matic moravské*, *Památek archeologických*, do *Riegrova slovníku naučného*.

Knižně vyšlo z odborných prací: *Libušin soud* (1878); *Obrana Libušina soudu* (1879); *Život Josefa Dobrovského* (1883); *Život Pavla Josefa Šafaříka* (1887); *Život Karla Jaromíra Erbena* (1887); — z prózy: *Vzpomínky* (1882). — Edice: spolupracoval na díle *Codex diplomaticus*

et epistolaris Moraviae (1868—1893); *Kniha Drnovská* (1868); *Kniha Tovačovská* (1868); *Kniha Rožmberská* (1872); *Spisy Karla st. ze Žerotína* (5 sv., 1866—1872).

Literatura: Boh. Navrátil, Vincenc Brandl, ČMM 1902. J. Kalousek v *Osvětě* 1902. Fr. Bílý v *Almanachu České akademie* (1903).

BRAUN Josef (11. 7. 1864 v Kutné Hoře — 28. 8. 1891 tamtéž). Od r. 1883 působil jako učitel na české škole ve Vídni, od r. 1886 v Buštěhradě. Přispíval do Národních listů a do většiny zábavných časopisů osmdesátých let. Redigoval *Sebrané spisy V. Beneše Třebízského* (1884—1889), k nimž připojil i jeho obšírný životopis. Psal též historické povídky pro mládež.

Knižně vyšlo z prózy: *Pro bibli Kralickou* (1885); *Z paměti krevních písařů* (1886); *Zašlými věky* (1890); *Mezi vyhnanci* (1891); *Chudý bohatc* (1891); *Z dob poddanství* (1893); — z odborných prací: *Václav Beneš Třebízský* (1889).

Literatura: F. X. Šalda v *Kritických projevech* 1 (1949).

BŘEZINA Otokar (vl. jm. Václav Jebavý; 13. 9. 1868 v Počátkách — 25. 3. 1929 v Jaroměřicích nad Rokytnou). Syn obuvníka, z měšťanské školy, kterou vychodil ve svém rodišti, vstoupil na reálku v Telči. Po maturitě (1887) působil jako učitel v Jinošově u Náměště nad Oslavou a v Nové Říši na Moravě (1888—1901). Novoříšské období bylo rozhodující pro Březinu básníka. Žil samotářsky, věnoval se četbě (zprvu ruských realistů, od začátku 90. let francouzských symbolistů a téměř vši současné poezie) a studiu (idealistických filosofů německých a francouzských a středověkých filosofů náboženských, k nimž měl přístup v rozsáhlé knihovně klášterní). Stranou společenského života žil i v Jaroměřicích nad Rokytnou, kde vyučoval na měšťanských školách až do r. 1925. Profesuru filosofie na brněnské universitě, nabídnutou mu r. 1921, nepřijal.

Přispíval převážně povídkami do časopisů *Orel*, *Orlice*, *Vesna* a *Moravská orlice* (s pseudonymem V. DANŠOVSKÝ), verši a později eseji do *Nivy*, *Moderní revue*, *Rozhledů*, *Lumíru*, *Volných směrů*, *Nového života*, *Nového kultu*, *Sborníku pro filosofii*, *mystiku* a *okultismus*, *Kalendáře neodvislého dělnictva* aj.

Knižně vyšlo z poezie: *Tajemné dálky* (1895), *Světání na západě* (1896), *Větry od pólů* (1897), *Stavitel chrámu* (1899), *Ruce* (1901); — z prózy: *Hudba pramenů* (1903).

Básnické spisy vyšly poprvé r. 1913; kritické vydání *Spisů Otokara Březiny* připravil M. Hýsek (3 sv., 1933). Básně vyšly znovu r. 1958 v nakl. Československý spisovatel. Bibliografii díla O. B. uspořádal J. Brambora v *Rozpravách Aventina* 1928—1929. Pro poznání Březinova života i jeho názorů estetických a filosofických je důležitá jeho korespondence především s Fr. Bauerem z let 1887—1901 (vydal ji M. Hýsek v *Knihovně Paměti* 1929) a s Annou Pammrovou z let 1889—1905 (vyšla s úvodem J. Křemena 1930).

Literatura o Březinovi je velmi rozsáhlá a psaná z nejrůznějších hledisek; její neúplný soupis je otištěn ve sborníku *Stavitel chrámu* (1941; zde soupis překladů do cizích jazyků), mnoho literatury přináší monografie O. Králíka. Výklad celého Březinova díla je ve studii F. X. Šaldy (*Duše a dílo*, 1913), v monografii A. Pospíšilové O. Březina, člověk a básník (1936), O. Králíka O. Březina, *Logika díla* (1948) a v studii J. Janů v úvodu k edici z r. 1958. Mnoho studií se zabývá „zrodem“ Březiny básníka (Ad. Janáček v ČČM 1935 a v ČMM 1936, V. Lesný, *Básnický zápas* O. B., 1945), nejobsáhleji P. Fraenkl v knize O. Březina, *Mládí a přerod* (1937). Hojně byly sledovány otázky srovnávací a otázky vlivů (Březina a Baudelaire, B. a Dante, B. a Goethe, B. a Nietzsche, B. a Schopenhauer, B. a indická filosofie), souvislosti s českou tradicí hledá M. Marten v knize *Akord* (1916). O Březinově rýmu psal Fischer v knize *Duše a slovo* (1929). Hojná je i literatura vzpomínková a knihy hovorů s básníkem, psané většinou obdivně.

CAJTHAML - LIBERTÉ František (30. 3. 1868 v Suchomastech u Berouna — 3. 5. 1936 v Bystřanech u Teplic). Vyučil se krejčím. Od r. 1899 úředník okresní nemocenské pojišťovny v Teplicích. Byl činný v sociálně demokratickém hnutí v severních Čechách.

Prispíval pod pseudonymem V. L. LIBERTÉ do Severočeského dělníka, Rudých květů, vídeňských Dělnických listů aj. — Redigoval: *Severočeský dělník* (přerušovaně v l. 1897—1931).

Knižně vyšlo z poezie: *Verše o práci* (1894); *Hlasy masy* (1896); *Pod mamonem* (1896); *Na bojišti* (1899); *Písně dělníka* (1903); *Na stráži* (1904); — z prózy: *Ž péra dělníková* (1893); *Proletáři* (1895); *Mráčky před bouří* (1893); *V zápasech života* (1894); *Obrázky z Deutschböhmen* (1923); *Staré pověsti ze Středohoří a Podkrušnohoří* (1923); *Sto pověstí, bájí a příběhů severočeských* (1924); — z odborných prací: *Český sever ve hnutí dělnickém* (1926); *J. B. Pecka - Strahovský* (1934). — Vydal dělnický zpěvník *Ohlas* (1893).

Literatura: Jar. Vozka v *Dělnické osvětě* 1936.

ČAPEK-CHOD Karel Matěj (21. 2. 1860 v Domažlicích — 3. 11. 1927 v Praze). Gymnasium vystudoval v Domažlicích, právnická studia v Praze nedokončil a věnoval se žurnalistice. V l. 1884—1888 působil v olomouckém listě *Našinec*, r. 1888 přešel do Prahy a pracoval v redakci *Hlasu národa*, *Národní politiky* (od 1890) a *Národních listů* (od 1901).

Prispíval do *Cesty*, *Květů*, *Světozoru*, *Lumíru*, *Zlaté Prahy*, *České revue*, *Zvonu*, *mniichovského Die Kunst* (o výtvarném umění) aj.

Knižně vyšlo z prózy: *Povídky* (1892); *Nejzápadnější Slovan* (1893); *V třetí dvoře* (1895); *Nedělní povídky* (1897); *Patery novel* (1904); *Nové patery* (1910), *Patery třetí* (1912); *Kašpar Lén mstitel* (1908); *Ž města i obvodu* (1913); *In articulo mortis* (1915); *Turbína* (1916); *Siláci a slabší* (1916); *Antonín Vondřejc* (2 sv., 1917 a 1918); *Ad hoc!* (1919); *Jindrové* (1921); *Vilém Rozkoč* (1923); *Větrník* (1923); *Humoreska* (1924); *Čtyři odvážné povídky* (1926); *Řešany* (1927); — z dramát: *Slunovrat* (1913); *Výhry a prohry* (1915); *Básníková nevěsta* (1926).

Posmrtně vyšla próza *Psychologie bez duše* (1928). Spisy vyšly u Borového v 18 sv. (1921—1938). Jednotlivé romány vycházely často. *Kašpar Lén mstitel* r. 1954 s doslovem F. Pilaře, *Antonín Vondřejc* a *Jindrové* r. 1955, *Vilém Rozkoč* r. 1956, *Řešany* r. 1957, *Turbína* 1958 s doslovem V. Stejskala.

Literatura: J. Fučík v *Kmeni* 1927. F. X. Šalda v *Kritických projevech* 7 (1953), 9 (1954) a 10 (1957). K. Sezima v knize *Podobizny a reliéfy* (1927). Památce K. M. Čapka (dvojitý *Český Čapek-Chod* 1927). A. Novák v *Almanachu české akademie* (1928). F. Kovárna, Karel Matěj Čapek-Chod (1936). V. Křístek v *Listu* 1947—48, v *LF* 1949 a *SaS* 1950—51. V. Šach, K. M. Čapek-Chod (1949).

ČECH Leander (24. 2. 1854 v Cětoraži u Pelhřimova — 27. 7. 1911 v Novém Městě na Moravě). Vystudoval české gymnasion v Brně (r. 1874), filosofii v Praze (r. 1877). Učitel na pedagogiu v Kutné Hoře, na reálce v Telči (od r. 1880), kde založil r. 1886 *Národní jednotu pro jihozápadní Moravu* a vydával časopisy *Orel* a *Orlice*. Od r. 1894 ředitel reálky v Novém Městě na Moravě.

Prispíval kritikami, články a studii estetskými a literárně historickými do *Hlídky literární* (zde *O estetských názorech Fr. Lad. Čelakovského*, 1893), do *Obzoru literárního a uměleckého*, *Literárních listů* (zde *Klasicismus a naše literatura*, 1891), *Osvěty* (zde převážně kritiky současné prózy), *Světozoru*, *Naší doby*, *Časopisu Českého muzea* aj. — Spoluredigoval l. roč. almanachu *Zora* (1877). Spoluautor *Literatury české XIX. století*.

Knižně vyšlo z odborných prací: *Karolina Světlá* (1891 a 1907) — Vydal III. díl *Palackého Spisů drobných* (Spisy estetské a literární, 1903).

Korespondenci otiskl M. Hýsek v *Listech filologických* 1929.

Literatura: Nekrolog od F. V. Vykoukala v *Osvětě* 1911. M. Hýsek v *Literární Moravě*

(1911). A. Novák v knize *Mužové a osudy* (1914). Fr. Bílý, *Za Leandrem Čechem*, Hrst vzpomínek (Moravská orlice 1911). Zd. Nejedlý v monografii T. G. Masaryk I/2, 1932. J. Jakubec v Almanachu České akademie (1912).

ČECH Svatopluk viz str. 277—293

ČENKOV Emanuel (vl. jm. Emanuel Stehlík; 14. 4. 1868 v Praze — 24. 6. 1940 tamtéž). Gymnasium a práva vystudoval v Praze (doktorát r. 1892) a působil pak na pražském magistrátu v odboru pro styk s cizinou. Věnoval se zejména podpoře česko-francouzských kulturních vztahů.

Prispíval do *Zlaté Prahy*, *Světozoru*, *Máje*, *Zvonu*, *Lumíru* aj. Uspořádal sborníky: *Paris et Prague* (1909); *Louis Léger* (1913).

Knižně vyšlo z poezie: *Ž mého alba* (1889); *Eros a Psyché* (1890); *Rok na samotě* (1894); *Chmury a červánky* (1899); *Paříž* (1900); *Domovem i cizinou* (1910); *Dojmy a kontemplace básníka XX. věku* (1933); — z prózy: *Motýlí a chiméry* (1919); *Romantikové* (1919); — vzpomínky a studie: *U krbu Francie* (1930). Překládal z V. Huga, P. Bourgeta, M. Prévosta, A. Musseta aj.

Literatura: V. Brtník v Topičově sborníku 1917—18.

ČERMÁK Bohuslav (31. 10. 1846 v Pacově — 9. 2. 1899 v Praze). Studoval v Jindřichově Hradci a v Táboře, na filosofické fakultě v Praze historii. Po studiích byl učitelem na soukromé škole, od r. 1873 úředníkem pražské universitní knihovny.

Prispíval do *Lumíru*, *České včely*, *Obrazů života*, *Květů* (zde články *Bratří Adamcové*, 1888; *Berta Mühlsteinová*, 1889; *Václav Šolc*, 1890; *P. Chocholoušek*, 1892; *Jan Neruda* 1895 a 1897), do *Šotka*, *Národních listů*, do almanachu *Ruchu* (1868 a 1870), *Almanachu českého studentstva* (1869), do londýnského *Athenaea* a *Časopisu Českého muzea*.

Knižně vyšlo z poezie: *Básně* (1875); — z prózy: *Ž naší dědiny* (1885); *Malé povídky* (1895); — z prací odborných: *Základové knihovnictví* (1893).

Literatura: Nekrology ve *Zlaté Praze* 1899, v *Osvětě* 1899 a v *Literárních listech* 1899.

ČERVENKA Jan (3. 4. 1861 v Praze — 24. 1. 1908 tamtéž). Gymnasium vystudoval v Hradci Králové, práva v Praze. Od r. 1885 městský úředník na Vinohradech.

Prispíval do *Květů* (poprvé 1879), *Lumíru* a *Světozoru*.

Knižně vyšlo z poezie: *Amoroso* (1883), *Žtišené vlny* (1886); *Písně Žávišovy* (1891), *Babí léto* (1902); — z prózy: *Novely* (1884); *Dětské kartóny* (1885); — z dramát: *Opuštěný* (1897); *Hodiny* (1909); — z překladů: G. A. Becquer, *Legends* (1882); Calderon, *Soudce zalamejský* (1899).

Literatura: Nekrolog ve *Zvonu* a ve *Zlaté Praze* 1903.

ČERVINKA Otakar (25. 9. 1846 v Ostředku u Benešova — 28. 4. 1915 v Berouně). Syn doktora práv a statkáře, účastníka politického dění v r. 1848. Gymnasium a filosofii, kterou nedokončil, studoval v Praze, vyšší hospodářskou školu v Táboře (od r. 1868). Od r. 1870 hospodářský úředník na různých statcích v Čechách, od r. 1887 magistrátní úředník v Praze. Hojně cestoval (Rakousko, Rusko, Německo, Švýcarsko, Itálie).

Prispíval do *Osvěty*, *Lumíru*, *Květů*, *Tábora*, do almanachů *Ruch* (poprvé 1868), *Zora* aj.

Knižně vyšlo z poezie: *Jan z Dubé* (1872); *Jan Žižka z Kalichu* (1875); *Aleš Romanov* (1881); *Husitská svatba* (1883); *Pohádka života* (1891); — z prózy: románový cyklus *Ž paměti*

našich otců (1848, *Román a skutečnost*, 1905; *Boj s kapitálem*, 1900; v rukopise zůstala prostřední část, *Rok 1866*.) Povídky veršem vydal F. Tichý (1917 ve Světové knihovně).

Literatura: F. V. Vykoukal v *Osvětě* 1915. F. Tichý v uvedené edici (1917). J. Durdík v knize *Kritika* (1874). J. Neruda v *Literatuře II* (1961).

DLOUHÝ František (27. 4. 1852 v Praze — 18. 10. 1912 v Brně). Studoval reálku v Poličce a polytechniku v Praze. Profesor na reálce v Poličce, od r. 1874 na reálce v Brně.

Přispíval do *Zory*, *Koledy*, *Posla z Budče*, *Učitelských listů* aj. články a posudky kulturně historickými a přírodovědnými. — Redigoval *Literární listy* (1882—1899) a *Vesnu* (1882—1897).

DOHNAL Antoš (vl. jm. Hansmann Leopold; 17. 2. 1824 v Kvasicích na Moravě — 7. 7. 1863 v Brně). Gymnasium studoval v Kroměříži. Praktikant na statku v Hukvaldech, později písař na Mírově, od r. 1851 úředník okresního úřadu v Brně.

Přispíval do *Lumíru*, *Koledy*, *Týdeníku*, do časopisů, které redigoval. Přispěl do almanachu *Perly české*. — Redigoval: *Moravský národní list* (1853—1857); *Moravské noviny* (1858—1863); kalendář *Nejnovější moravskoslezský domácí přítel* (na roky 1847—1864).

Povídky za jeho života knižně nevyšly. Hrál se drama *Jaroslav Šternberk aneb Porážka Mongolů u Holomouce* (1859). Knižně vydal J. Kabelík *První povídky hanácké* (1907, 1924) a též vydal i korespondenci v *ČMM* (1919—1920).

Literatura: J. Kabelík v *ČMM* 1907, doslov B. Slavíka v *Hanáckých povídkách* (ELK 1940).

DÖRFL Gustav (24. 6. 1854 v Praze — 18. 6. 1902 tamtéž). Studoval na německé technice v Praze chemii, od r. 1877 v Edinburce bohosloví. Po návratu do Čech r. 1880 zabýval se literaturou, žurnalistikou a překládáním z angličtiny (Dickens, Aldriche, Kipling; upravil několik Shakespearových her pro Národní divadlo) a z češtiny do němčiny (Neruda, Vrchlický, Hálek).

Redigoval *Vánoční album* (na r. 1882—1884) a *Českou rodinu* (1882—1884).

Knižně vyšlo z poezie: *Na Křivoklátě* (1874); *Balady starší a nové* (1896); *Miscelly* (1900); — z překladů: Thomas Moore, *Irské melodie* (1899); z překladů do němčiny: V. Hálek, *Abendlieder* (1874).

Literatura: *Nekrolog* ve *Zlaté Praze* 1902.

DOUCHA František (31. 8. 1810 v Praze — 3. 11. 1884 tamže). V Praze vystudoval gymnasium, filosofii i bohosloví (1833), vyučoval krátce na akademickém gymnasiu, kaplanoval v Petrovicích u Sedlčan (1834—1838). Pro nemoc nemohl zastávat žádný úřad, byl zprvu domácím knězem v šlechtických rodinách (v Golčově Jeníkově, v Mníšku), od r. 1848 pobýval v minoritském klášteře u sv. Jakuba v Praze a (zpravidla v létě) na statcích různých šlechticů.

Přispíval téměř do všech soudobých časopisů: *Květvů* (poprvé 1836), *České včely*, *Blahověsta*, *Časopisu pro katolické duchovenstvo*, *Vlastimila*, *Časopisu Českého muzea*, *Posla z Budče*, *Pražských novin*, *Lumíru*, *Květvů* (Hálkových), *Rodinné kroniky*, *Školy a života*, *Štěpnice*, *Světozoru*, *Osvěty*, kalendáře *Pokladnice českomoravská*. — Překládal z ruštiny (Puškina), polštiny (Mickiewiczze), slovinštiny, charvátštiny, lužičtiny, angličtiny (Byrona, Burnse), italštiny (Danta, Tassa), franštiny (V. Huga), španělštiny (Calderona), portugalsštiny (Camoense), švédštiny, latiny a němčiny.

Knižně vyšlo přes 80 prací pro děti veršem a prózou, např.: *Kratičké povídky o nakládání se zvířaty* (1848 a častěji); *Deklamovánky ... pro děti menší* (1853); *Deklamovánky ... pro děti větší* (1853); *Abeceda* (1855); *Zpěvomil* (1876, s nápěvy); *Bodláčky, povídečky k napomenutí* (1858); *Hájení plátek, milých zpěváků* (1878); *Mluva němých tvorů* (1880); *Květný sádek* (1881);

antologie veršů pro mládež *Lípový věnec* (2. díly, 1871, 1874); — z prací odborných: *Knihopisný slovník česko-slovenský aneb Seznam kněh, drobných spisův, map a hudebních věcí vyšších v jazyku národa česko-slovenského od roku 1774 až do nejnovější doby* (1865); z překladů: Ze Shakespeara *Romeo a Julie* (1847), *Život a smrt krále Richarda III.* (1855), *Coriolanus* (1858), *Julius Caesar* (1859), *Král Richard II.* (1862), *Král Jan* (1866), *Večer tříkrálový aneb Cokoli chcete* (1862), *Sen noci svatojanské* (1863), *Dvě šlechticů veronských* (1869); z Thomsona *Počasy* (1842); z W. Irvinga *Život a plavby Kryštofa Kolumba* (1859); z V. Huga *Ruy Blas* 1870). — Edice: Básnické spisy z pozůstalosti J. Jaroslava Kaliny (1852).

Korespondenci Douchovo otiskoval O. Stehlík ve *Vlasti* 1915—1919, v *Novém Věku* 1915 a 1916, v *Našinci* 1920 a v *Archivu literárním* 1919 (společně s Vil. Bitnarem). Cyril Merhout uveřejnil jeho zápisky ve *Zvonu* 1918.

Literatura: K. Št. Vodička, P. František Doucha (1884). J. Neruda v *Podobiznách I* (1951). Životopisný úvod od J. Květnického ve výboru F. Doucha, jak se jeví ve spisech svých pro mládež II (1879). K. Hikl, František Doucha, jungmannovec, ve *Zprávě reálky v Praze VII*, 1913. J. Vrchlický v 1. díle výboru *Česká poezie XIX. věku*. V. Bitnar, *Literární význam Douchův*, v časopise *Nový věk* 1914; od téhož autora jsou stati *Malostranská idyla* (tamže) a František Doucha, v *Literárním almanachu* na r. 1915. F. Strejček v knize *Naši bojovníci pérem* (1948). O jeho překladech ze Shakespeara J. Baudiš v *ČMF* 1916.

DURDÍK Josef (15. 10. 1837 v Hořicích — 30. 6. 1902 v Praze). Gymnasium studoval v Hradci Králové, na universitě v Praze zejména přírodní vědy, matematiku a filosofii. Učil na reálce v Praze, na gymnasiu v Litomyšli a od r. 1867 opět v Praze. Od r. 1870 docent filosofie na pražské universitě, od r. 1874 její profesor.

Prispíval do *Světozoru*, *Lumíru*, *Osvěty*, do almanachu *Ruch* (1868) pod pseud. JAN BUŠIL.

Knižně vyšlo z odborných prací: *O poezii a povaze lorda Byrona* (1870); *Kallilogie čili O výslovnosti* (1873); *Karakter* (1873); *O letorách* (1873); *Kritika* (1874); *Všeobecná estetika* (1875); *Poetika* (1. díl *Poetika jakožto estetika umění básnického*, 1881); *Dějepisný nástin filosofie novověké* (2 sv. 1870, 1887); *Tóma ze Štítného, praotec filosofie české* (1879); — z překladů: *Byron, Kain* (1871); — z dramát: *Stanislav a Luďmila* (1881); *Karthaginka* (1882). — Vydal *Básně Rudolfa Mayera* (1873).

Literatura: J. Kamper, Durdík jako kritik a básník (1906). O. Hostinský v *Almanachu České akademie* (1903). Týž v *České mysli* 1903. Durdíkův sborník 1906. Zd. Nejedlý v T. G. Masarykovi III. (1935) a v knize *Litomyšl* (1933). O. Sus ve *Sborníku prací filosofické fakulty brněnské university* 1959 a ve *FČ* 1960. K. Svoboda v *Naší vědě* 1937. M. Novák ve *SaS* 1937 a v knize *Česká estetika* (1941). O Durdíkovi a V. Hálkovi J. Fučík v *Tvorbě* 1945. O literárním kritikovi D. Jeřábek v *Sborníku Rodné zemi* (1958).

DURDÍK Pavel (23. 5. 1843 v Hořicích — 17. 8. 1903 v Jaroměři). Gymnasium vystudoval v Hradci Králové, medicínu v Praze a později v Lipsku. Od r. 1868 působil jako lékař v Rusku. R. 1877 se vrátil do Čech, brzy však odešel na pět let jako vojenský lékař na ostrov Nias u Sumatry. Po návratu žil v Praze. Z jeho literární činnosti jsou nejdůležitější překlady z ruštiny.

Prispíval do *Osvěty* (po prvé 1873), *Světozoru*, *Lumíru*, *Národních listů*, překlady otiskoval zejména v *Květech*.

Knižně vyšlo z prózy: *Pět let na Sumatře* (1893); *Láska v tropech* (1901); *Zápasy s býky, Dajmy a obrazy ze Španělska* (1896); *U lidožroutů* (1897); — z překladů: I. S. Turgeněv, *Šlechtické hnízdo* (1886), *Rudin* (1892); L. N. Tolstoj, *Smrt Ivana Iljiče* (1887); N. V. Gogol *Hráči* (1885); A. I. Palm, *Náš přítel Někluzev* (1887); A. N. Ostrovský, *Vinný bez viny* (1886).

Literatura: A. Pikhart v *Osvětě* 1903. *Nekrolog ve Zlaté Praze* 1903, v *Lumíru* 1903.

DŮRICH Josef (19. 8. 1847 v Borovicích u Mnichova Hradiště — 12. 1. 1927 v Klášteře n. Jizerou). Syn mlynáře, studoval na gymnasiu v Praze a v Mladé Boleslavi, později na soukromé Čuprově škole v Praze. Po otcově smrti studii zanechal a stal se mlynářem. Byl horlivě politicky činný v staročeské straně.

Prispíval do Světozoru, Květů (Hálkových), do slovenského časopisu Orol (zde pod pseud. CHARVÁTECKÝ tiskl *Listy z Čiech*). — Redigoval almanach *Ruch* (1870, spolu s A. Čapkem), vydával *Slovanské listy* (1876). Psal též pod pseud. JOSEF JOSEFOVIČ.

Knižně vyšly divadelní hry *Kabát dolů* (1869) a *Proč ty ne, Augustine* (1870); — ze vzpomínek: *V českých službách* (1920).

Literatura: Životopis v Almanachu těsnopisném 1885.

DVOŘÁK Xaver (29. 11. 1858 v Hostivaři — 22. 11. 1939 v Praze). Gymnasium a bohoslovecký seminář vystudoval v Praze. Od r. 1882 působil jako kaplan na různých místech v Čechách a v Praze. Od r. 1885 katecheta na různých školách v Praze.

Prispíval do orgánu katolické moderny Nový život, do Zlaté Prahy, do Zvonu, Máje aj.

Knižně vyšlo z poezie: *Zlatou stezkou* (1888); *Stínem k úsvitu* (1891); *Modlitby a písně* (1893); *Sursum corda* (1894); *Meditace* (1896) a další sbírky.

Literatura: S. Bouška v Hlídce literární 1894. F. V. Krejčí v Liter. listech 1894. F. X. Šalda v Kritických projevech 1 (1949) a 3 (1950).

FA PRESTO viz MAŠEK Karel

FRIČ Josef Václav (5. 9. 1829 v Praze — 14. 10. 1890 tamtéž). Syn národně uvědomělého pražského advokáta a liberálního politika, vystudoval v Praze gymnasium, r. 1846 odešel bez vědomí rodičů za hranice, žil v Hamburku, v Londýně a v Paříži s různým zaměstnáním (herec, dělník, spisovatel, v Paříži mezi polskými emigranty prošel vojenskou školou). R. 1847 se vrátil do Prahy, studoval práva, v předrevoluční a revoluční době r. 1848 se účastnil všech politických i bojových akcí (spojení se spolkem Repeal, příprava schůze ve Svatováclavských lázních, velitel spolku Slavie, boje na barikádách). Před zatčením prchl do Vídně, odtud do Záhřebu, bojoval na Slovensku v ozbrojeném povstání a byl těžce raněn. Začátkem r. 1849 se vrátil z Vídně do Prahy, ve spojení s Bakuninem se účastnil příprav povstání proti Rakousku, zatčen, 2 roky vězněn na Hradčanech, odsouzen na 18 let do žaláře. R. 1854 amnestován, vrátil se z věznice v Komárně, žil v Praze pod policejním dozorem a pracoval literárně a organizačně. 1858 znovu zatčen, internován v Deři v tehdejší Sedmíhradsku. R. 1859 mu bylo dovoleno změnit internování v dobrovolný odchod do ciziny. Žil jako redaktor a novinář a revoluční politický agitátor ve prospěch české věci střídavě v Londýně (sem se odebral za ruským revolucionářem A. I. Gercenem), v Paříži, v Berlíně (zde za pruskorakouské války jednal o českou samostatnost), v Pešti, v Záhřebu, v Petrohradě, Římě, Cařihradě, Pešti a jinde. Přitom stále udržoval spojení s domovem. R. 1879 mu bylo po delším jednání dovoleno vrátit se do vlasti a od října t. r. žil v Praze.

Prispíval do časopisů Květy, Lumír, do almanachu Máj a časopisů, které redigoval. Podepisoval se též M. BRODSKÝ, JAN HRON, ROZERVÍAT MALKONTENT, OPOČENSKÝ aj. — Redigoval almanach *Lada-Niöla* (1855) a v Paříži s L. Légerem *La Bohême historique, pittoresque et littéraire* (1867); časopisy: *Čech, La voix libre de Bohême* (v Ženevě 1861); *Blank. Týdeník samostatné omladiny českomoravské* (v Berlíně 1868); *Agramer Zeitung* (v Záhřebu 1873—1877). — Knižně vyšlo z poezie: *Uptír, Romantická báseň* (1849); *Výbor básní* (v Ženevě 1861); — z prózy: *Paměti* (4 sv., 1886—1887); — z dramát: *Kochan Ratiborský* (1847); *Břetislav Bezejmenný* (1857); *Libušin soud, dramatická báseň* (v Ženevě 1861); *Ivan Mazepa*

(1865); *Pobělohorci* (1885); — z překladů: z Byrona *Nevěsta z Abydu* (1854), *Manfred* (1882); z Krasinského *Iridion* (1863) a několik dramát volně přeložených z různých autorů.

Sebrané spisy veršem i prózou začaly vycházet již za života Fričova (4 sv. 1879—1880); obsahují: Svatopluk a Rastislav (1879), Povídky a fantazie I (1879), Různé básně (1880) a Povídky a fantazie II (1880). Ze spisů vydávaných SNPL vyšel 1. sv.: Politické články z let 1847—1864 (1956) s předmluvou O. Šimáčka a B. Šimáčkové o politické činnosti Fričové v šedesátých letech. Písně z bašty a jiné básně v kritickém vydání uspořádal K. Cvejn (v Národní knihovně 1952). Výbor z básní s názvem Odkaz J. V. Friče uspořádal a předmluvu napsal J. Vrchlický (1898). Písně z bašty vycházely častěji, někdy s Rozpravami duše. Nové vydání Pamětí pořídil K. Cvejn (2. sv., 1957, 1960). K. Cvejn uspořádal také výbor z časopiseckých statí Fričových *Naši předchůdci* (1953), dále výběr z Fričovy korespondence J. V. Frič v dopisech a denících (1955), s životopisným doslovem. Z celé Fričovy tvorby uspořádal výbor Ferd. Strojček, *Fričova čítanka* (1924), a K. Kosík (1953) s předmluvou R. Grebeníčkové. Táž vydala i jeho práce o literatuře ve výboru *Čeští radikální demokraté o literatuře* (1954, s doslovem).

Literatura: O Fričovi organizátoru almanachu *Lada* — Nióla Jaroslav Vlček v knize *Z dějin české literatury* (1960). M. Pohorský, *Vývoj Fričovy politické poezie v Č. lit. 1954*. L. Klosová, *J. V. Frič a české divadlo, Divadlo 1954*. O Pamětech psali v ND 1913 H. Traub a J. Heidler. Výkladu politické i literární činnosti je věnován sborník statí *J. V. Frič a demokratické proudy v české politice a kultuře* (1956). K. Kosík, *Česká radikální demokracie* (1958). J. Fučík v knize *Pokolení před Petrem* (1958).

GAMMA viz JAROŠ Gustav

GEBAUER Jan (8. 9. 1838 v Úbislavicích u Nové Paky — 25. 5. 1907 v Praze), Gymnasium vystudoval v Jičíně, filosofii v Praze. Středoškolský profesor v Praze, v Pardubicích, od r. 1870 opět v Praze. Od r. 1873 přednášel na filosofické fakultě v Praze, kde se stal r. 1881 řádným profesorem slovanské filologie. R. 1882 přešel na českou universitu. Přednášel starší českou literaturu a historickou mluvnici. V mládí překládal ze slovanských jazyků a sanskrtu (v *Rodinné kronice, Květech, Lumíru* aj.).

Redigoval *Listy filologické* (1874—1905).

Knížně vyšlo z vědeckých prací: *Poučení o padělaných RKZ* (1888); *Mluvnice česká* (2. sv., 1890); *Příruční mluvnice jazyka českého* (1900 a častěji); *Historická mluvnice jazyka českého* (Hláskosloví, 1894; Skloňování, 1896; Časování, 1893; 4. díl, Skladbu, vydal Fr. Trávníček 1929); *Slovník staročeský* (1. díl, A—J, 1903; 2. díl, A—N, 1916). Edice: *Smil Flaška, Nová rada* (1876); *Žaltář Wittenberský* (1880); *Staročeský zlomek evangelia Svatojánského* (1881).

Práci *O životě a spisech Tomáše ze Štítného* k vydání upravil J. Vodehnal (1923). Stati literárně dějepisné připravil k vydání Arne Novák (1941). *Vzájemné dopisy s A. Heydukem* otiskla O. Svejkovská v Jihočeském sborníku historickém 1957, s J. Vlčkem F. Svejkovský v Č. lit. 1960.

Literatura: E. Smetánka a A. Novák v LF 1907. J. Zubatý v *Almanachu České akademie* 1908. Z. Nejedlý v knize T. G. Masaryk III (1935). M. Gebauerová, *Rodinné vzpomínky na J. Gebauera* (1926—1932). *Vzpomínky na J. Gebauera* přinesla NŘ (F. Bílý 1919 a 1920, Kv. Hodura 1943). O Gebauerovi a Listech filologických J. Daňhelka v LF 1957. *Soupis prací J. Gebauera* je připojen k *Statím literárně dějepisným* (1941).

GOLL Jaroslav (11. 7. 1846 v Chlumci nad Cidlinou — 8. 7. 1929 v Praze). Syn lékaře, studoval gymnasium v Hradci Králové, v Mladé Boleslavi a v Praze, historii na universitě v Praze a v Gottinkách (1871—72). Roku 1873 pobyl v Berlíně, v Haagu a v Londýně;

od r. 1874 profesor na obchodní akademii v Praze. Habilitoval se r. 1875, od r. 1880 do 1910 profesor všeobecných dějin na universitě v Praze, kde vychoval řadu vynikajících historiků (tzv. Gollova škola). R. 1895 založil *Český časopis historický*, jehož byl do r. 1918 spoluředaktorem. Vědecké práce psal též německy a francouzsky.

Básněmi přispíval do Lumíru (zde i *Moje vzpomínky na Lumír*, 1906), který v roce 1874 spolu se Sv. Čechem a S. Hellerem redigoval; kromě toho v Lumíru, v Květech a v Osvětě uveřejňoval i překlady básní z franštiny, polštiny a italštiny. S Ot. Hostinským redigoval *Sbírku přednášek a rozprav* (1879—1902).

Knižně vyšlo z poezie: *Básně* (1874); — z překladů: Ch. Baudelaire, *Výbor z Květů zla* (společně s J. Vrchlickým, 1895); — uspořádal *Antologii české lyriky* (1872). — Z vědeckých prací: *Historický rozbor básní RK: Oldřicha, Beneše Heřmanova a Jaroslava* (1886); *Čechy a Prusy ve středověku* (1897).

Básně znovu vydal, verši z pozdější doby doplnil a doslovem opatřil O. Fischer (1930). Jeho studie o Českých bratřích vydal K. Krofta s názvem *Chelčický a Jednota v XV. stol.* (1916).

Literatura: F. M. Bartoš v edici *Kdo je?* (1947). Z. Nejedlý v monografii T. G. Masaryk IV (1937). Týž v úvodu k Dějinám národa českého (1949) a v knize O smyslu českých dějin (1952). J. Šusta v ČČH 1929. K. Krofta v Almanachu České akademie (1930). O Gollovi básníku O. Fischer v doslovu k edici *Básní* (1930). O překladech z Baudelaire F. X. Šalda v *Kritických projevech* 2 (1950).

GULDENER Bernard (5. 7. 1836 v Horažďovicích — 15. 9. 1877 v Lomnici nad Popelkou). Gymnasium vystudoval v Plzni, práva v Praze, kde poslouchal i přednášky z filosofie a estetiky. Od r. 1862 byl advokátním koncipientem v Plzni, r. 1869 se odstěhoval do Hořovic. Tam byl notářským úředníkem, od r. 1872 notářem v Lomnici nad Popelkou.

Knižně vyšlo z dramát: *Had v růžích* (1895, provoz. 1868); *Sofonisba* (1875); — libreto: *Král a uhlíř* (1875; hudba od Ant. Dvořáka).

Básnický odkaz Bernarda Guldnera vydal E. Felix (1938) s rozsáhlým doslovem o jeho životě a díle.

Literatura: E. Felix, *Literární Plzeň v obryse* (1930), kde je i podrobná literatura ostatní, a v uvedené edici (1938).

HAIS František (11. 6. 1818 v Praze — 1899 tamtéž). Syn tiskaře kartounu. Pracoval v továrně, později se živil příležitostnými výdělky jako nádeník, kolovrátkář a písničkář.

Haisovy paměti otiskl Č. Zíbrt v *Českém lidu* 1908—1910.

Literatura: J. Neruda v *Žertech, hravých i dravých*. B. Václavěk a R. Smetana, *O české písni lidové a zlidovělé* (1950). V. Karbusický a V. Pletka, *Dělnické písně* (1958). V. Karbusický, *Naše dělnická píseň* (1953).

HÁLEK Vítězslav viz str. 100—119

HANSMANN Leopold viz DOHNAL Antoš

HAVLASA Bohumil (1. 10. 1852 v Bavorově — 25. 11. 1877 v Alexandropoli na Kavkaze). Studoval na gymnasiu v Českých Budějovicích, Jindřichově Hradci a v Táboře a na obchodní škole v Praze. Studia r. 1870 zanechal a věnoval se herectví, r. 1875 byl válečným zpravodajem Národních listů na tureckém bojišti v Hercegovině. Poté žil střídavě v Praze a v cizině (Paříž, Švýcarsko, Německo), r. 1877 přihlásil se jako dobrovolník do ruské armády proti Turkům.

Prispíval do Světozoru (poprvé 1873; zde i posmrtně 1880 autobiografický román *Péri*). Lumfru, Národních listů, Brousku, Slavie aj.

Knižně vyšlo z prózy: *V družině dobrodruha krále* (1875); *Kněz Jan* (1875); *Tiché vody* (1876 a později několikrát).

Spisy vyšly v l. 1927—1928 (10 sv.) v Ústředním legionakladatelství. Výbor z korespondence, vzpomínek na Havlasu a z jeho zpráv z ciziny uspořádal M. Novotný pod názvem Nižegorodský dragón Boh. Havlasa (1941).

Literatura: J. Veselý, O životě a díle B. Havlasy (1927; zde i ostatní literatura). F. Pátek, Prostředí a postavy románu *Tiché vody*, ČMF 1928. F. Sekanina v úvodu k 1. sv. Sebraných spisů u Topiče (1909).

HELLER Servác Bonifác (12. 5. 1845 ve Vlašimi — 2. 9. 1922 v lázních Kissingen v Bavorsku). Syn učitele, gymnasium, práva a filosofii zakončenou doktorátem studoval v Praze. V l. 1866—1867 vychovatel v rodině virtuóza Ferd. Lauba v Moskvě, později žurnalista. R. 1868 byl pro účast na zakázaném táborech lidu na Blániku vězněn. Jako zpravodaj Národních listů navštívil několikrát Rusko a Balkán, byl válečným korespondentem na ruskotureckém bojišti (r. 1877). Působil v redakci Národních listů (1870—1916), Prispíval do Květů, Lumfru, Národních listů, Zlaté Prahy, Světozoru, Osvěty aj. R. 1873 redigoval spolu se Sv. Čechem a Ot. Hostinským *Lumfr* (do r. 1876), později redigoval se Sv. Čechem *Květy* (1879—1899).

Knižně vyšlo z prózy: *Život na Rusi* (1868); *Román na bojišti* (1890); *Salomonida* (1888); *Král stepí* (1882); *Pan markýz* (1893); *Hermína* (1895); *V ovzduší kláštera* (1894—95); — pozv. mánky: *Z minulé doby našeho života národního, kulturního a politického* (5 sv., 1916—1923), *Jubileum velké doby* (1918); — z překladů: A. N. Ostrovskij, *Chudí poctivci* (1883).

Sebrané spisy vycházely v l. 1919—1923 (8 sv., neúplně).

Literatura: M. Hýsek v České revui 1919—20. M. Rutte v *Cestě* 1923. J. Páta, Zapomenutý ohlas bulharské romantiky v české beletrii, *Rozhledy* 1933. A. Veselý v doslovu k Panu markýzi v *Národní klenotnici* (1948).

HERBEN Jan (7. 5. 1857 v Brumovicích na Moravě — 24. 12. 1936 v Praze). Syn zemědělského dělníka, studoval české gymnasium v Brně (do 1878, kde byl žákem Fr. Bartoše), na universitě v Praze v l. 1878—1883 češtinu a historii. Po studii věnoval se žurnalistice. V l. 1885—1886 pracoval v redakci Národních listů, koncem roku 1886 založil časopis *Čas* (zprvu čtrnáctideník, od r. 1889 jako týdeník, od r. 1900 jako deník), který redigoval až do jeho zastavení r. 1915. Časopis dal do služeb straně T. G. Masaryka, jehož byl přítelem a o němž psal v mnoha článcích a knížkách. Po zastavení Času redigoval týdeník *Novina*, od r. 1917 byl členem redakce Národních listů. V l. 1918—1926 byl senátorem za stranu národně demokratickou.

Prispíval do almanachu *Zora* (poprvé r. 1877), do časopisů *Koleda*, *Obzor*, *Světozor*, *Národní listy*, *Zlatá Praha*, *Ruch*, *Osvěta*, *Naše doba*. — Redigoval přílohu Času *Besedy Času* a *Knihovničku Času* (zde např. vydal první soubor Bezručových veršů *Slezské číslo*, 1903), *Novinu* (1915—1916).

Knižně vyšlo z prózy: *Moravské obrázky* (1889); *Slovácké děti* (1890); *Na dědině* (1893); *Do třetího a čtvrtého pokolení* (1889—92, knižní vydání ve 2 sv. 1907); *Hostišov* (2 sv., 1907 a 1933); *Bratr Jan Paleček, šašek krále Jiřího* (1902, pro děti); — ze vzpomínek: *Deset let proti proudu* (1898); *Kniha vzpomínek* (1935); *Listy válečného deníku 1914—1918* (1933); — z prací odborných *Jan Nepomucký, Spor dějin českých s církví římskou* (1893); *Karel Havlíček* (1921); *Husitství a bratrství* (1926); *Matěj V. Kramerius, osvěcenský novinář a buditel* (1926).

Sebrané spisy vyšly za autorova života v l. 1918—1925 v 7 sv. u Šolce a Šimáčka. —

Výbor povídek z Moravského Slovácka, doplněný pracemi z pozůstalosti vyšel pod názvem *Brumovice* (1946); *Do třetího a čtvrtého pokolení* vyšlo v Národní knihovně (sv. 45 a 51) 1954 a 1956. Listy J. Herbena P. Bezručovi otiskl D. Šajtar v Č. lit. 1955. Na dědině vydal A. Gregor (1958) s předmlouvou M. Kopeckého.

Literatura: Doslov J. Běliče a J. Skaličky k edici v Národní knihovně 1954, 1956. Z. Nejedlý v knize *Z české kultury* (1951). V. Cháb v edici *Kdo je?* (1947). Alb. Pražák, Jan Herben (1937). L. Kunte, Osobnost Jana Herbena (1937). Sborník Janu Herbenovi na památku (1937). O účasti Herbenově při otiskování Slezských písní psal jeho syn v knize *Zrození básníka* (1939). M. Hýsek v *Moravskoslezské revui* 1906—07. F. Vodička v ČMM 1938.

HERITES František (27. 2. 1851 ve Vodňanech — 19. 1. 1929 v Praze). Gymnasium studoval v Pisku, po lékárnické praxi studoval farmacii v Praze a ve Štýrském Hradci. Od r. 1872 byl zaměstnán ve Štýrském Hradci, v Rožnově, v Netolicích, v Praze, od r. 1883 vedl lékárnou po otci ve Vodňanech, kde se přátelsky stýkal s J. Zeyerem a Ot. Mokřým. Mnoho cestoval (v Tatrách 1873 s Mokřým a J. Holečkem, v Itálii 1875, v Dalmácii 1885, roku 1893 byl v Americe). R. 1896 přestěhoval se po prodeji lékárny do Prahy, kde byl revizorem lékařenských účtů za zemský a státní nemocniční fond, sekretářem lékařenského grémia, redaktorem Časopisu českých lékárníků aj.

Prispíval do Lumíru, Národních listů, Zlaté Prahy, Máje aj. — Redigoval *Máj* (1903 až 1914) a almanach *Anemanky* (spolu s J. Kálalem a J. Dunovským, 1871).

Knižně vyšlo z prózy: *Arabesky a kresby* (2 sv., 1880 a 1883); *Ža dědictvím* (1881); *Z mého herbáře* (1882); *Tajemství strýce Josefa* (1885); *Psáno pod čarou* (1885); *Maloměstské humoresky* (2 sv., 1885, 1886); *Jan Příbyl* (1887); *Ze starých časů* (1888); *Povídky* (1890); *Tři cesty* (1892); *Bez chleba* (1892); *Všední zjevy* (1894); *Měštanská šlechta* (1897); *Vrásy duše* (1897); *Na niti humoru* (1898); *Vlny života* (1900); *Nalady a zátiší* (1901); *Vodňanské vzpomínky* (1904); *Sklizeň podzimu* (1909); *Křemen a hlína* (1909); *Amerika a jiné črty z cest* (1913); *Pozlátka* (1920).

Sebrané spisy vycházely za autorova života u Otty v l. 1908—1920 (15 sv., nedokončeno). *Tajemství strýce Josefa* pro Národní klenotnici připravila a doslov napsala B. Heritesová (1948). *Vodňanské vzpomínky* vyšly v r. 1958 s doslovem L. Stehlíka, *Maloměstské obrázky* ve Světové četbě 1959 s předmlouvou J. Flekové. Dopisy Přátel Zeyer a Herites uspořádala B. Heritesová (1941).

Literatura: Fr. Matoušek, František Herites (1911). F. X. Šalda v *Kritických projevech* 3 (1950). F. Sekanina ve *Zvonu* 1920—21. A. Novák v knize *Hovory okamžiků* (1926). Ant. Klášterský v *Almanachu České akademie* (1930). A. Pražák v SV 1951.

HERRMANN Ignát (12. 8. 1854 v Horním Mlýně u Chotěboře — 8. 7. 1935 v Řevnicích u Prahy). Syn zchudlého mlynáře, který se později stal písařem. R. 1868 opustil první třídu reálky v Hradci Králové a odešel do Prahy učit se kupectví. Po vyučení r. 1871 střídal zaměstnání (byl písařem v Hradci Králové, obchodním zástupcem v Praze, 1873—1878 v nakladatelství J. Otty, kde v l. 1876—78 redigoval časopis *Paleček*, v l. 1878—1881 byl v advokátní kanceláři svého bratra). V l. 1881—1884 pracoval zprvu v administraci, od r. 1885 v redakci Národních listů. R. 1882 založil a redigoval humoristický časopis *Švanda dudák* (do r. 1914 a 1924—1930). Podnikl několik cest do Paříže a do Německa, byl i na Balkáně, na Sicílii a v Holandsku.

Prispíval pod různými pseudonymy (JOS. HEŘMÁNEK, H. HRADECKÝ, VAVŘINEC LEBEDA, YPSILON, VOJTA MACHATÝ) do *Palečku* (poprvé 1873), Lumíru, Národních listů, Světozoru, Květů, Koledy, *Obrazů života*, *Humoristických listů*, Zlaté Prahy, *Zvonu* aj. — Redigoval (kromě *Palečka* a *Švandy dudáka*): antologii *Z brku sokolího* (1886); almanach *Sírotám příbramským* (1892); *Sebrané spisy Jana Nerudy* (14 sv., 1892—1904, 14 sv.

2. vydání 1907—1911); *Čítárnu Švandy dudáka* (1895—1914); *Černá hodinka, Vzpomínky členů Máje* (1892); *Vilímkův humoristický kalendář* na rok 1892.

Kněžně vyšlo z prózy: *Ž chudého kalamáře* (1880); *Pražské figurky* (2 sv., 1884—86); *Drobní lidé* (1888); *Ž pražských zákoutí* (1889); *U snědeného krámu* (1889—90); *Bodří Pražané* (1892—93); *Domácí štěstí* (1893); *Otec Kondelík a ženich Vejvara* (1898); *Tchán Kondelík a zeť Vejvara* (1906); *Vdavy Nanyňky Kulichovy a co se kolem nich zběhlo* (1918); *Ž notýskův Pavla Čamrdy* (1917); *Artur a Leontýna* (1921); *Felíčkův román* (2 sv., 1924, 1925); — ze vzpomínek: *Blednoucí obrázky* (1905); *O živých, o mrtvých* (2 sv., 1915, 1928); *Před padesáti lety* (4 sv., 1924—1926).

Sebrané spisy vycházely u Topiče v l. 1905—1940 (50 sv.). — Román *U snědeného krámu* nově vyšel v NK r. 1953 s doslovem K. Krejčího. Povídky, Blednoucí obrázky a *O Praze a Pražanech* vyšly s doslovy E. Frynty (1958, 1959, 1960). Fráter z Podskalí a jiné pražské obrázky ve Světové četbě 1959 s předmluvou K. Krejčího.

Literatura; M. Hýsek, Ignát Herrmann (1934; zde ostatní literatura). F. X. Šalda v knize *Medailóny* (1941) K. Polák v SV 1949—50.

HEYDUK Adolf (7. 6. 1835 v Rychmburce u Skutče — 6. 2. 1923 v Písku). Syn truhláře, později hostinského, studoval na reálce v Praze a na technice v Brně (1854—1855) a v Praze. Přítel J. Nerudy. R. 1858 byl členem na stavbě turnovsko-kralupské dráhy, r. 1860 odešel na reálku do Písku, kde trvale působil (mimo školní rok 1876—1877, kdy učil v Praze) jako profesor kreslení. V literární tvorbě se odrazily prázdninové cesty na Slovensko (1854, 1879), do Itálie (1862, 1863, 1864), na Kavkaz (1885) a dlouhotý pobyt v jihočeském kraji.

Prispíval do Humoristických listů (poprvé 1858), Lumíru, Osvěty, Světozoru, Vesny, Ruchu, Zvonu, Zlaté Prahy, Jitřenky, almanachů Máj aj.

Kněžně vyšlo z poezie: *Básně* (1859, 1864, 1865); *Lesní kvítí* (1873); *Cimbál a husle* (1876); *V zátiší* (1883); *Písně* (1884); *Hořec a srdečník* (1884); *Zaváté listy* (1886); *Šípy a paprsky* (1888); *Na potulkách* (1894); *Nové cigánské melodie* (1897); *Ptačí motivy* (1897); *Žpěvy pošumavského dudáka* (1899); *Dumy a dojmy* (1899); *Rosa a jíní* (1899); *Parnasie* (1900); *V polích* (1900); *Černé růže* (1901); *Lotyšské motivy* (1901); *Pohádky duše* (1901); *V samotách* (1901); *Ritornely* (1902); *Ž pouť na Kavkaz* (1902); *Cestou* (1903); *Ž deníku toulavého zpěváka* (1904); *Žnělky* (1905); *Od Tater a Dunaje* (1910); *Co hlavou táhlo* (1910); *Slovensku* (1919). — *Milota* (1898, časop. 1875); *Píseň o bitvě u Kressenbrunnu* (1888, časop. 1877; ve Spisech pod názvem *Píseň o bitvě na Moravském poli*); *Dřevorubec* (1882); *Oldřích a Božena* (1883, časop. 1879); *Dědův odkaz* (1879), *Pod Vítkovým kamenem* (1885); *Dudák* (1904); *Ža víru a volnost* (1883, pod názvem *Za volnost a víru*, časop. 1881); *Běla* (1906, časop. 1882); *Na přástkách* (1884, oprav. vyd. 1903), *Na vlnách* (1889, časop. 1886), *Obrázky* (1888), *Sekerník* (1898), *Bohatýři* (1894), *Tři zkazky* (1898), *Ža dlouhých večerů* (1899), *Na černé hodince* (1900), *V záseru minulosti* (1900), *Ž rodných hor* (1901), *Biblické zvěsti* (1903), *Východ a západ* (1906), *Škudci a dobrodruzi* (1908), *Rozmanité zvěsti a drobné děje* (1913), *Několik pověstí z Pošumaví* (1913), *Sny královské* (1920); — z prózy: *Vzpomínky literární* (1911).

Sebrané spisy vyšly v 62 sv. v l. 1897—1926 u Otty. Výbor J. Kotalíka *Cigánské melodie* a jiné básně vyšel ve Světové četbě r. 1955. Vzájemné dopisy s J. Gebauerem otiskla O. Svejčková v Jihočeském sborníku historickém 1957.

Literatura: Fr. Tichý, Adolf Heyduk a jeho dílo (1915; zde přehled bibliografie a další literatura). V. Martínek, A. Heyduk (1910). F. Strejček, A. Heyduk (1920). J. Neruda, *Rozmanitost o Adolfu Heydukovi*. Kousek memoirů Jana Nerudy (Zlatá Praha 1885). Týž v *Podobiznách I* (1951) a v *Literatuře I, II* (1957, 1961). E. Krásnohorská ve Výboru z díla II (1956). A. Novák o lyrice v knize *Zvony domova* (1916). A. Pražák v ČČM 1905 a ve Zvonu 1905. O. Mokrý ve Světozoru 1877. J. Vrchlický v Máji 1904—05. V. Dresler v Zlaté Praze 1905 a v Nové české revui 1905. Fr. Křemen v Programu reálky v Písku 1907.

A. Procházka ve Zvonu 1919—20. F. S. Procházka v Almanachu České akademie (1924). J. Kotalík v úvodu k uvedené edici (1955). Úvod L. Stehlíka k výboru Kam píseň zaletí (ELK 1947). Doslov V. Rzounka k výboru Cimbál a husle (1956).

HLADÍK Václav (22. 8. 1868 v Praze — 29. 4. 1913 tamtéž). Vystudoval gymnasium a obchodní akademii v Praze a byl bankovním úředníkem, později žurnalistou. Navštívil Francii, Itálii a Anglii.

Prispíval do Zlaté Prahy, Světozoru (zde r. 1893 studie o H. Tainovi), České revue aj. Od r. 1891 redigoval *Národní politiku*, od r. 1898 *Národní listy* a v l. 1899—1907 *Lumír*.

Knižně vyšlo z prózy: *Ž lepší společnosti* (1892); *Ž pražského ovzduší* (1894); *Že samoty a ze společnosti* (1899); *Trest* (1901); *Vášeň a síla* (1902); *Evžen Voldan* (2 sv., 1905); *Valentinovy ženy* (1905); *Barevné skizzy a malé povídky* (1906); *Vlnobítí* (1908); *O současné Francii* (1908); *Dobyvatelé* (1910); *Artuš* (1912); — z dramát: *Nový život* (1897); *Žávrat* (1903); — z překladů: A. Daudet, *Lydiin hřích* (1904); G. Maupassant, *Miláček* (1909).

Spisy vyšly u Hejdy a Tučka (3 sv., 1909—1913).

Literatura: O. Theer v ČČM 1904. F. X. Šalda v Kritických projevech I (1949). P. Buzková v Studentské revui 1910—11. K. Sezima v Podobiznách a reliéfech (1927).

HLAVÁČEK František Josef (7. 6. 1853 v Řenčově u Nového Strašecí — 1937 v Chicagu v USA). Od čtrnácti let pracoval jako horník, od r. 1875 působil v dělnickém hnutí a byl jedním ze zakladatelů sociálně demokratické strany u nás. R. 1876 odešel politicky pracovat do severních Čech. Pro vydávání nepovoleného časopisu Hlas lidu r. 1882 byl vězněn. (Ve vězení napsal český text *Písňé práce*.) Po odpykání trestu pracoval jako dělnický novinář v Brně, v Prostějově a od r. 1886 v New Yorku a v Chicagu.

Prispíval do časopisů, které redigoval, dále do Budoucnosti, Dělnických listů, Pochodně, Práva, Pravdy, Světla, vídeňské Nové doby, Amerických dělnických listů aj. — Redigoval: *Bojovník* (1883—1884), *Spravedlnost* (1884), *Duch času* (společně s J. B. Peckou a samostatně 1884—1886), *Matici dělnickou* (1884—1886), v USA v l. 1886—1896 v New Yorku časopisy *Proletář*, *Hlas lidu*, *Dělnické listy*, a v Chicagu *Pochodeň* (1890—1899) a *Spravedlnost* (1900—1921). Podepisoval se též FRANK HLAVÁČEK a F. J. H. PODLESKÝ.

Knižně vyšlo z poezie: *Pochodeň* (1896), *Veršovaná pohádka o stvoření světa* (Cleveland 1902). Píseň práce vyšla poprvé v Zpěvníku českých dělnických písní J. B. Pecky (1887, podepsána F. J. H. Podleský).

Literatura: Autobiografii Franka Hlaváčka otiskl R. Illový v Dělnické osvěťe 1937. J. Petrmichl v doslovu ke knize Poslední bitva vzplála (1951). O Písní práce F. R. Tichý a V. Karbusický v Č. lit. 1953. O vzniku překladu Píseň práce ve sborníku Průkopníci socialismu u nás (1954).

HLAVÁČEK Karel (29. 8. 1874 v Praze — 15. 6. 1898 tamtéž). Syn dělníka, vystudoval reálku. Filosofickou fakultu a později Uměleckoprůmyslovou školu nedokončil. Neměl stálého zaměstnání a zabýval se literaturou, příležitostně výtvarnou kritikou a grafikou (výtvarně interpretoval Prostibolo duše A. Procházky, ilustroval knihy O. Březiny, A. Sovy, J. Karáska ze Lvovic, S. Przybyszewského i své vlastní, kreslil do Moderní revue aj.). Účastnil se vzdělávací práce v Sokole.

Prispíval do časopisů Sokol, do Moderní revue, Nivy, Vesny, Rozhledů aj.

Knižně vyšlo z poezie: *Sokolské sonety* (1895); *Pozdě k ránu* (1896); *Mstivá kantiléna* (1898).

Spisy Karla Hlaváčka vyšly r. 1905 s úvodem A. Procházky. Dílo Karla Hlaváčka vydal ve 3 sv. A. Hartl (1930; s poznámkami). Týž vydal z pozůstalosti Žalmy (1934; s úvodem J. Mukařovského). Rozsáhlý výbor uspořádala Z. Trochová ve Světové četbě pod názvem Básně (1958; s úvodem J. Brabce). Milostné dopisy K. H. Marii Balounové vydal Sv. Klír (1926).

Literatura: F. Soldan, Karel Hlaváček, typ české dekadence (1930). G. R. Opočenský, Karel Hlaváček (1908). F. X. Šalda v Kritických projevech 3 (1950), 4 (1951), 5 (1951) a v Medailónech (1941). J. Hora v Lit. novinách 1928. J. Mukařovský v Kapitolách z české poetiky II (1948). J. Brabec v úvodu k edici Z. Trochové (1958).

HOLEČEK Josef (27. 2. 1853 ve Stožicích u Vodňan — 6. 3. 1929 v Praze). Pocházel ze selské rodiny. Studoval od r. 1863 v Písku, v Č. Budějovicích a Táboře, kde absolvoval vyšší zemský hospodářský ústav. Po jednoroční vojenské službě v Praze odešel r. 1874 jako vychovatel do Záhřebu. Za povstání v Hercegovině v r. 1875 a za bojů jižních Slovanů proti Turkům v r. 1876 byl válečným zpravodajem Národních listů, po návratu do Prahy redaktorem jejich slovanské rubriky (r. 1884—1918). Mnoho cestoval, zejména po slovanských zemích (Slovensko, Hercegovina, Černá Hora, Rusko).

Prispíval do Lumíru, Světozoru, Lípy, Zlaté Prahy, Osvěty, Zvonu aj., v r. 1871 přispěl do almanachu Anemonky.

Knižně vyšlo z poezie: *Sokolovič* (1922); *Mráz čili rok 1916* (1929); — z prózy: *Za svou bodu* (3 sv., 1878—1880); *Černá Hora* (1876); *Černohorské povídky* (2 sv., 1880—1881); *Černá Hora v míru* (3 sv., 1883—1885); *Junácké kresby černohorské* (3 sv., 1884—1889); *Obšit* (1887); *Zájezd na Rus* (1896—1903); *Naši* vyšli v deseti knihách; v různých vydáních se měnilo i rozvržení i tituly svazků: I. Jak u nás lidé žijou a umírají — Léto (1898 a 1901; druhé vyd. s názvem Jak u nás žijou a umírají — Frantík a Bartoň, 1910); II. Bartoň (1902; 2. vyd. 1912); III. Výprava (1904; 2. vyd. 1912); IV. Boubín (1906; 2. vyd. 1913); V. Adamova svatba (1907; 2. vyd. 1917); VI. Rok smrti (1908; 2. vyd. 1918); VII. Vojna (1909; 2. vyd. s názvem Mraky, Vojna 1, 1919); VIII., sv. 1. Vojna 2, Emisaři 1 (1921), sv. 2, Vojna 3, Emisaři 2 — Křtiny (1922); IX. Máje (1923); X. Šlechtic a sedlák (1930); — ze vzpomínek: *Pero* (4 sv., 1922—1925; doplněk z r. 1931 pod názvem *Má svépomoc*); *V Jugoslávii roku 1924* (1927); — z překladů: *Junácké písně národa bulharského* (2 sv. 1874—1875); *Písně hercegovské* (1877); *Kalevala* (5 sv., 1894—1896); *Kanteletar* (2 sv., 1904—1905); *Srbská národní epika* (4 sv., 1909—1926); *Národní epika bosenských mohamedánů* (2 sv., 1917—1920); *Kralovic Marko* (1922); — úvahy: *Podějme ruku Slovákům!* (1880); *Rozmanité čtení* (3 sv., 1880, 1886, 1893); *Zrcadlo našť národní společnosti* (1881); *Ruskočeské kapitoly* (1891); *Česká šlechta* (1918); *Tragedie Julia Grégra* (1918); *Selství* (1928); *Národní moudrost* (1919); *Prvé třiletí Československé republiky* (1922).

Sebrané spisy Josefa Holečka vyšly u Topiče v l. 1909—1932 (22 sv.). V Národní knihovně 4 sv. Našich (1949—1959). Nekrvavé obrázky z vojny uspořádal J. Vaníček (1955). Černohorské junáky připravil J. Dolanský (1954). Výbor z Našich vydala pod názvem Kořínky J. Holečková-Dolanská (v Národní klenotnici, 1947) a M. Kroh pod názvem Posvícení u Kojanů (Brázda, 1949).

Literatura: J. Voborník, Josef Holeček (1913, zde bibliografický přehled). E. Chalupný, Dílo Josefa Holečka (1926). A. Řezáč, Vzpomínky na Josefa Holečka (1930). J. Horák v knize Z dějin literatur slovanských (1948). F. Táborský v Almanachu České akademie (1930). M. Hennerová [=Pujmanová] v Lípě 1918. J. Dolanský ve Slovanském přehledu 1953. A. Pražák, Národní filosofie v Holečkových Našich v knize O národ (1946). J. Voborník v úvodu k výboru Z Našich ve Sbírce souvislé četby školní (1925). J. Dolanský, Holečkova cesta k Naším (doslov k I. dílu Našich v NK, 1949). Týž, Kojanova báseň a pravda v Holečkových Našich (doslov k II. dílu 1950). F. Hanuš (doslov k III. dílu 1958) a M. Pohorský, Nepřátelství feudálního a selského světa v Holečkových Našich (doslov ke IV. dílu v NK, 1959).

HOSTINSKÝ Otakar (2. 1. 1847 v Martinovsi u Budyně — 19. 1. 1910 v Praze). Gymnasium studoval v Praze, filosofii (zejména estetiku) v Praze a v Mnichově. Po studiích se věnoval žurnalistice, byl šlechtickým vychovatelem, od r. 1877 přednášel na pražské

universitě a na uměleckých školách o estetice, dějinách hudby a výtvarného umění. Od 70. let byl předním organizátorem našeho vědeckého a uměleckého života.

Prispíval do Dalibora, Hudebních listů, Pokroku, Lumíru, Osvěty, Květů, Národních listů, Athenaea aj. — Redigoval: *Almanach českého studentstva* (1869, spolu s V. Šolcem a Sv. Čechem), *Lumír* (1873, spolu se Sv. Čechem a S. Hellerem), almanach *Máj* (1872), *Věstník kritický a bibliografický* (1873), *Sbírku přednášek a rozprav* (1879—1902, s J. Gollem).

Knižně vyšlo z prací vědeckých: *Das Musikalisch-Schöne und das Gesamtkunstwerk vom Standpunkte der Aesthetik* (Lipsko, 1877); *Šest rozprav z oboru krasovědy a dějin umění* (1877); *Die Lehre von den musikalischen Klängen* (1879); *O významu praktických ideí Herbartových pro všeobecnou estetiku* (1881); *O nynějším stavu a směru české hudby* (1885); *O významu průmyslu uměleckého* (1887); *O realismu uměleckém* (1890); *Herbarts Aesthetik* (1891); *Čtyři rozpravy* (1894); *36 nářevů světských písní českého lidu z XVI. století* (1892, 2. vyd. 1957 s doslovem J. Markla); *Jan Blahoslav a Jan Josquin* (1896); *Hudba v Čechách* (1900); *Bedřich Smetana a jeho boj o moderní českou hudbu* (1901, 2. vyd. 1941); *O socialisaci umění* (1903); *Česká píseň lidová* (1906); *Umění a společnost* (1907); *Vzpomínky na Fibicha* (1909); *Česká hudba 1864—1904* (1909); — z libret: texty k opeře Z. Fibicha *Nevěsta mesinská* (1884, r. 1958 vyšlo s úvodem J. Brožovské) a ke zpěvohře J. R. Rozkošného *Popelka* (1884).

Posmrtně vyšlo: Epos a drama (1911, 2. vyd. 1930 s předmluvou F. Strejčka); výbor *O umění* (1956, připravil s doslovem J. Císařovský). Otakara Hostinského estetiku na základě jeho přednášek zpracoval Z. Nejedlý (1921).

Literatura: Jubilejní číslo České myslí 1907. Z. Nejedlý v ČČH 1910. Týž v Almanachu České akademie 1911. O. Zich v České myslí 1910. Hostinského číslo Hudebního sborníku 1912 (zde bibliografie díla). Z. Nejedlý v monografii T. G. Masaryk (1930—1937). Týž, Otakar Hostinský (1937, 2. vyd. 1955 a v knize *Z české kultury*, 1951). M. Novák v knize *Česká estetika* (1941). A. Scherl v *Tvorbě* 1950. K. Svoboda v *ČČ* 1957. J. Zumr tamtéž 1958. J. Volek v *Nové myslí* 1958. Články k jubileu (1957) v čas. *Kultura*, *Lit. noviny*, *Nový život*.

HRUBÝ Jaromír (23. 10. 1852 v Kardašově Řečici — 3. 2. 1916 v Praze). Studoval v Jindřichově Hradci a na technice v Praze. Deset let byl vychovatelem v Rusku a po návratu do Čech r. 1890 pracoval v redakci Národních listů.

Prispíval do Osvěty, Národních listů, Lumíru, Světozoru, Zlaté Prahy aj. — Redigoval knihovnu *Matice lidu* (1893—1898) a Ottovu *Ruskou knihovnu*.

Knižně vyšlo z prózy: *Ze světa slovanského* (2 sv., 1885—1887); *Sektáři na Rusi* (1891); *Listy z ruské vesnice* (1893); — z překladů: L. N. Tolstoj, *Anna Kareninová* (1890); F. M. Dostojevskij, *Bratři Karamazovi* (1894).

CHALUPA František (30. 12. 1857 v Králicích u Uhlířských Janovic — 1. 1. 1890 v Praze). Studoval gymnasium v Hradci Králové, filosofii od r. 1877 v Praze. Věnoval se literatuře. Krátkou dobu byl knihovníkem Umělecké besedy, vydával a redigoval časopis *Ruch* (1880—1882). Překládal z latiny a především z ruštiny (Dostojevskij, Kolcov, Někrašov aj.).

Prispíval básněmi, prózou, překlady i literárními studiemi do Světozoru, Lumíru, Osvěty, Květů, Zlaté Prahy (zde studie o *J. Nerudovi a jeho době*, 1886), České včely, Ruchu, Šotka, Švandy dudáka aj.

Knižně vyšlo z poezie: *Záviš* (1883); *Zpěvy bohatýrské* (1889); — z prózy: *Naše ves jindy a dnes* (1886); *Poslední Přemyslovec* (1887); — z překladů: antologie z ruské poezie *Niva* (1885) a *Kvítí z ruských luhů* (1885).

Literatura: M. A. Šimáček ve Světozoru 1890. Jar. Vrba, Nekrolog v Osvětě 1891. M. Novotný v *Lit. rozhledech* 1930—31. M. Hýsek v *Literárních besedách* (1940).

CHLÁDEK František (23. 8. 1829 v Hředlích u Rakovníka — 20. 9. 1861 v Senomatech u Rakovníka). Syn chalupníka, sadaře a tkalce. Školu vychodil v rodišti a vyučil se tkalcem, po vyučení pracoval na různých místech v Čechách. Od r. 1851 žil v Senomatech a živil se řezbářstvím.

Básně samouka Fr. Chládky uspořádal a úvod napsal O. Mokřý (1884). Výbor pod titulem *Básně vydala s doslovem R. Grebeníčková v Květech české poezie* (1952).

Literatura: Nekrolog J. Nerudy v *Čase* 1861. Fr. Bařha, První český básník — dělník (Var 1951).

CHOCHOLOUŠEK Prokop (18. 2. 1819 v Sedlci u Sedlčan — 5. 7. 1864 v Nadějkově). Syn ševce, studoval gymnasium v Praze, r. 1837 odešel do Itálie, v Padově začal studovat chirurgii, r. 1839 se vrátil přes Dalmácii a Bosnu do Prahy. Studia nedokončil a věnoval se literatuře. Žil střídavě v Sedlci a v Praze, kde od r. 1846 zůstal trvale. V r. 1848 se účastnil politického života na straně radikálních demokratů jako redaktor pokrokových listů a vydavatel letáků. Po kratší vyšetřovací vazbě byl propuštěn, ale zůstal u policie v podezření. V r. 1851 jako redaktor Pražského večerního listu byl opět zatčen. Po propuštění žil v Sedlci, r. 1855 odjel k svému bratru do Polska na statek Horní Bystřice (u Tarnova), ale byl zde internován. R. 1859 mu bylo dovoleno vrátit se do Čech, žil v Sedlci pod policejním dohledem až do r. 1861. Tehdy se vrátil do Prahy k redakční práci.

Přispíval do *Vlastimila* (poprvé 1841), *Květů*, *Poutníka* (Zapova), *Vesny* (vídeňské), *Lumíru*, *Rodinné kroniky*, *Slovanských besed* a do novin, které redigoval. — Redigoval: *Kocourkov čili Pamětnosti převelikého města Kocourkova a obyvatelů jeho* (8. sv., 1847—1848); *Pražský večerní list* (1849—1851), kalendář *Lípa česko-moravská* na rok 1863. Byl v redakci *Konstitutionelle Allgemeine Zeitung* (1848), *Času* (Krásově, 1861), *Hlasu* (od r. 1862).

Knižně vyšly prózy: *Templáři v Čechách* (1843); *Jiřina* (1846); *Palčák* (1847); *Pan Šimon z Vrhotic* (1847); *Křižáci* (1849); *Přivítan, kmet staropražský* (1855); *Jih* (3 sv., 1863 a 1864; zde dříve vyšlé povídky Černohorci, Hajduci, Harambaša, Zahynutí Suly, Pole Kosovo, Harač, Žena černoorská aj.).

Sebrané spisy Chocholouškovy (pokoušel se o ně marně autor v r. 1847 a r. 1852) vyšly u Kobra v 5 svazcích (1866—1868) a v 15 svazcích u Bursíka a Kohouta (1900—1901). Vumoresky a satiry vydal Ferd. Strejček ve Světové knihovně r. 1921. Jednotlivé povídky vycházely samostatně i později, nejčastěji *Templáři v Čechách* a *Jih*. Výbor Jan Pancrův a jiné povídky uspořádal E. Mleziva (ve Světové četbě 1957). *Jih* byl přeložen do srbštiny, slovinštiny a ruštiny, některé povídky do polštiny a lužičtiny.

Literatura: O Chocholouškovi psal několikrát jeho přítel J. Neruda, K. Sabina (dnes v knize *O literatuře* 1954). O životě B. Čermák v *Květech* 1892. K. Dobeš v edici *Kdo je?* (1949). J. Vlček, P. Chocholoušek, Březnový obrat r. 1848 a literatura česká (dnes v knize *Z dějin české literatury*, 1960). O výlechu P. Chocholouška na Hradě pražském r. 1848 J. Volf v *Topičově sborníku* 1922. O jeho *Jihu* J. Máchal v *Rozpravách filol.* 1898 a M. Řepková v *Č. lit.* 1954. E. Mleziva v uvedené edici (1957). J. Skalička v *Actech Univ. Palackianae Olomucensis, Philologica* 1 (1960).

JAHN Jiljí Vratislav (22. 1. 1838 v Pardubicích — 18. 5. 1902 v Praze). Vystudoval reálku a techniku v Praze. Pracoval v redakci Riegrova naučného slovníku, r. 1861 byl členem redakce *Národních listů*, po Nerudovi redigoval *Obrazy života* (1861—62). Od r. 1863 profesor chemie, v l. 1864—1894 ředitel reálky v Pardubicích, od r. 1895 ředitel dívčí střední školy spolku *Minerva* v Praze.

Přispíval do *Lumíru*, *Obrazů života*, *Světozoru*, *Osvěty*, *Posla z Prahy*, do almanachu *Růže* aj.

Knižně vyšlo z veršovaných prací: *Naše mohyly* (1861, s Bedř. Peškou); *Růženeč* (1863); *Sibyllinské věštby* (1862); — z dramát: *Kateřina z Pernštýna* (1861); — z překladů: z Karla Herloše *Svět a lidé* (3 sv. povídek, 1862—1865); — z odborných prací: *František Ladislav Rieger. Obraz životopisný* (1861).

Literatura: J. Weger, J. V. Jahna působení literární a politické (1888). J. B. Lambl, J. V. Jahn (1898). Neruda v Literatuře I a v Podobiznách I (1951). E. Krásnohorská v Osvětě 1902.

JAKUBEC Jan (11. 5. 1862 v Libunci u Jičína — 4. 7. 1936 v Praze). Gymnasium studoval v Hradci Králové, klasickou filologii a češtinu na universitě v Praze od r. 1884 (žák Hostinského a Gebauerův). Pražská studia doplnil později studii na universitách ve Vídni (1898), v Berlíně (1899) a Lipsku (1899). Zprvu středoškolský profesor na reálce a Vyšší dívčí škole (1891—1919) v Praze, od r. 1903 přednášel na universitě v Praze, kde byl později (od r. 1919) profesorem dějin české literatury.

Prispíval literárněhistorickými studii a referáty do Athenaea, Časopisu Českého muzea, Listů filologických, Naší doby, Osvěty, Času, Lumíru aj. Zpracovával literární historická hesla pro Ottův slovník naučný. — Redigoval *Listy filologické* (1920—1928, s O. Hujerem a O. Jiráním); spoluautor *Literatury české XIX. stol.*

Knižně vyšlo z prací vědeckých: *O životě a působení Jana Kollára* (1893); *Antonín Marek. Jeho život a působení i význam v literatuře české* (1896); *Geschichte der českischen Literatur* (1907; 2. vyd. 1913); *Dějiny literatury české* (1911; 2. vyd. značně rozšířené, s rozsáhlými bibliografickými poznámkami ve 2 dílech: I. Od nejstarších dob do probuzení politického, 1929; II. Od osvícenství po družinu Máje, 1934). Edice (opatřené zpravidla studii a bohatým komentářem): Výbor z Kollárových básní (I. 1893, II. 1894); Básně Frant. Palackého (1898); Jan Kollár, Slávy dcera (1903); Jan Kollár, Cestopis obsahující cestu do Horní Itálie (1907); F. L. Čelakovského Sebrané spisy (I. 1913, II. 1916); Sebrané spisy F. L. Heka (3 sv., 1917, 1923, 1924); Jos. Král, O prozodii české (1924); Sebrané básně A. Marka (1935).

Literatura: Alb. Pražák, Jan Jakubec (1940; zde i podrobný soupis prací J. Jakubce a ostatní literatura o něm). B. Václavek v Indexu 1932. J. Fučík v Rudém právu 8. 7. 1936.

JAKUBEC Josef (3. 8. 1858 v Jičíně — 9. 6. 1889 v Praze). Gymnasium navštěvoval v Jičíně, v Praze studoval filosofickou fakultu. Byl úředníkem pražského magistrátu.

Prispíval do Vesny, Světozoru, Ruchu, Koledy, Zlaté Prahy, Osvěty, Květů, almanachu Slavic (1881) aj.

Knižně vyšlo z poezie: *Povídky z kraje ve verších* (2 sv., 1887 a 1890). Výbor Básně vydal J. Heptner (1910).

Literatura: Neruda v Podobiznách III (1954). A. Škampa ve Světozoru 1889. M. Hýsek v Moravskoslezské revui 1910.

JAMOT R. E. viz THOMAYER Josef

JANDA Bohumil (pseudonym Bohumil Janda CIDLINSKÝ; 1.5. 1831 v Pátku u Poděbrad — 29. 9. 1875 v Poděbradech). Gymnasium a práva vystudoval v Praze, zabývá se kromě toho i studii slovanských jazyků. Po studiích zastával různé úřednické funkce ve státní finanční službě, od r. 1863 v zemské samosprávě.

Prispíval do Lumíru, Pražských novin, Zlatých klasů, Obrazů života, Humoristických listů, Světozoru, Pokroku, do almanachů: Máj, Kytice, Růže aj. — Redigoval: *Zlatou Prahu* (1865, po Hálkovi). Překládal z polštiny, ruštiny, francouzštiny a němčiny.

Knižně vyšlo z poezie: *Jan Talafús z Ostrova* (1864); *Básně* (1873, obsahují i překlady

ze Slowackého, Heina a Bérangera); — z prózy: trilogie *Pod Vyšehradem* (1869); *Anna Městecká* (1870); *Boček* (1871).

Literatura: Fr. Zákřejs v *Osvětě* 1875. Nekrolog v příloze *Světózora* 1875. M. Hýsek v *Osvětě* 1920. J. Neruda v *Literatuře* I. (1957).

JAROŠ Gustav (pseudonym GAMMA; 6. 5. 1867 v Rakovníku — 17. 3. 1948 v Praze).
Úředník pražského magistrátu a žurnalista.

Příspěval zejména kritickými pracemi do *Času*, *Hlasu národa*, *České stráže*, *Noviny* (Herbenovy) aj.

Knižně vyšlo z prózy: *Publikáni a hřišníci* (1892); *Knížka z léta* (1921); — z poezie: *Sláva* (1891); — z prací pro mládež: *Pohádky* (1922); *O jelínkovi a o studánce* (1922); *V „Domě dětství“* (1923); — z odborných prací: *Vánoce* (1900 a 1920), *Brázda* (2 sv., 1917); *Hlas 1918* (1919); *O knězi Chaloupkovi* (1923).

Literatura: F. X. Šalda v *Kritických projevech* 10 (1957). J. Laichter v knize *Uměním k životu* (1947). A. Novák v knize *Krajané a sousedé* (1922).

JELÍNEK Bohdan (21. 6. 1851 v Cholticích u Heřmanova Městce — 19. 5. 1874 tamtéž).
Studoval na gymnasiu v Hradci Králové (s Al. Jiráskem), lékařství v Praze; ze zdravotních důvodů studia opustil. Poštovní úředník v Praze.

Příspěval do *Lumíru*, *Květů*, *Světózoru*, *Obrazů života*, *Českého studenta*, almanachu *Ruch* aj.

Spisy B. Jelínka veršem i prózou vydal J. Vrchlický (1880). Milostné písně vydal a úvod k nim napsal K. Hovorka (1919). Týž uspořádal výbor *Básně B. Jelínka ve Světové knihovně* (1926). K. Cvejn pořídil výbor z díla s názvem *Sněhová růže* (1948) a vydal *Dílo B. Jelínka s doslovem a poznámkami v Národní klenotnici* (1949).

Literatura. K. Hovorka, Jirásek—Vrchlický—Jelínek (1933). Al. Jirásek ve *Světózoru* 1886 a v knize *Z mých pamětí I* (1932). A. M. Piša v *Kulturní politice* 18. 6. 1948. K. Hovorka a K. Cvejn v uvedených edicích (1926, 1949).

JELÍNEK Edvard (6. 6. 1855 v Praze — 15. 3. 1897 tamtéž). Vystudoval reálku v Praze a od r. 1872 pracoval jako úředník na pražském magistrátu. Za studií si osvojil slovanské jazyky, jejichž znalost upevnil i četnými cestami (Lužice, Rusko, Balkán a zejména Polsko). Věnoval se rozvíjení českopolských styků.

Příspěval do *Lumíru*, *Zlaté Prahy*, *Světózoru*, *Národních listů*, *Hlasu národa*, *Obrazů života*, do polských časopisů *Głos*, *Tygodnik illustrowany*, *Ruch literacki*, *Przegląd tygodniowy* aj. — Redigoval *Slovanský sborník* (1881—1886).

Knižně vyšlo z prózy: *Historické humoresky* (s pseudonymem E. J. PRAŽSKÝ, 1884); *Črty kozácké* (1885); *Črty litevské* (1886); *Ukrajinské dumy* (1888); *Črty varšavské* (1890); *Jasem a stínem* (2 sv., 1891 a 1894); *Ž posledního polského hnutí* (1892); *Pohledy do Litvy* (1895); *Pro společnost* (1895); *Dámy starších salónů polských* (1888); *Slovanské črty ze života společenského, literárního a uměleckého* (1889); *Honorata z Wiśniowskich-Zapová* (1894); — z překladů: A. Fredro, *Pan Geldhab* (1885); — z odborných prací: *Pro shodu česko-polskou* (1887); *Věci polské* (1893). — Edice: Korespondency pana Adama Junosza Rósciszewskiego z Wacławem Hanką. *Refleksye z czasów odrozenia* (1894); *Listy Wojciecha Cybulskiego do Wacława Hanki* (1894).

Vzpomínky E. Jelínka vydal Ad. Černý r. 1904. Korespondence s L. Kubou otištěna v *Českém lidu* 1954.

Literatura: J. L. Turnovský v *Osvětě* 1898. Ad. Černý, *Za Eduardem Jelínkem* (*Světózor* 1897 a samostatně). J. Vrchlický v *Almanachu České akademie* (1908). V. Dvořáčková v *Slovanském přehledu* 1956.

JERÁBEK František Věnceslav (25. 1. 1836 v Sobotce — 31. 3. 1893 v Praze). Syn obuvníka, od r. 1845 žil u příbuzných v Litoměřicích a v Chomutově. Gymnasium studoval v Chomutově (od r. 1847), v Ml. Boleslavi, Praze a Jičíně (do r. 1854), bohosloví v Litoměřicích, od r. 1856 filologii v Praze. Vypomáhal v redakcích (Pražské noviny, Národní listy), vyučoval na reálce v Praze (i po dokončení studií, po doktorátu a po nezdařeném pokusu o universitní profesuru 1884).

Prispíval verši a prózou do Lumíru, Obrazů života, Rodinné kroniky, Květů, Pokroku, Osvěty, Světozoru aj.

Knižně vyšlo z dramát: *Veselohra* (1866); *Cesty veřejného mínění* (1866); *Zde je žebrota zapovězena* (1870); *Tři doby země české v Komárově* (1871); — *Služebník svého pána* (1870); *Syn člověka čili Prusové v Čechách r. 1757* (1882); *Kterak sláva omrzí* (1887, s pseudonymem J. SOUČEK); *Žávisť* (1898); — z prací odborných: *Stará doba romantického básnictví* (1883).

Dramatické spisy vydal v l. 1923—1928 J. Voborník (11 sv.).

Literatura: J. Voborník, F. V. Jeřábek (1923, zde přehled rukopisné pozůstalosti a bibliografie). J. L. Turnovský ve Zlaté Praze 1886 a v Osvětě 1893. J. Durdík v knize *Kritika* (1874). J. Štolba v Almanachu České akademie (1894). F. X. Šalda v *Kritických projevech* 2 (1950). Š. Jež ve *Scéně* 1914, Ot. Fischer v knize *K dramatu* (1919) a ve sborníku *Čtyři ze Sobotky* (1937).

JIRÁSEK Alois viz str. 431—464

JUNG Václav Alois (8. 8. 1858 v Městské Habrové u Rychnova n. Kněžnou — 3. 12. 1927 v Praze). — Gymnasium studoval v Rychnově n. Kn., filosofii v Praze. R. 1881 odešel do Ameriky, kde byl činný jako novinář, úředník, notář, kazatel aj. R. 1900 se vrátil do Čech, pracoval krátce v redakci *Herbenova Času*, vyučoval angličtině, navštívil Rusko a znovu Ameriku. Od r. 1903 lektor angličtiny na universitě v Praze, v l. 1907—1926 profesor na obchodní akademii v Plzni.

Prispíval básněmi do Lumíru, Almanachu české omladiny, překlady do Zlaté Prahy aj. — Spoluredigoval *Almanach české omladiny* (1879).

Knižně vyšlo z prózy: *Na prahu nového světa a rodina Petra Běla* (1903); *Půl roku v carské říši* (1903); — z překladů: A. S. Puškin, *Evžen Oněgin* (1892, 4. přeprac. vyd. 1925), *Ž Puškino-ovy lyriky* (1919), *Kamenný host* (1921); W. Whitman, *Vyhledky demokracie* (1903); G. Byron, *Don Juan* (1904); O. Wilde, *Šťastný princ* (1904); T. Otway, *Zachránění Benátek* (1908); Sinclair Lewis, *Hlavní třída* (1925); John Ruskin, *Výklady o umění* (1901) aj.; — z odborných prací: *Slovník anglicko-český* (1911); *Mluvnice jazyka anglického* (1909, přeprac. 1925).

Literatura: F. X. Šalda v *Kritických projevech* 6 (1951). E. Felix, *Literární Plzeň v obryse II*, (1933).

KÁLAL Karel (9. 1. 1860 v Rakově u Bechyně — 4. 8. 1930 v Praze). Vystudoval reálku v Písku a učitelský ústav v Soběslavi. Učil na několika místech v Čechách a na Moravě, po r. 1918 byl úředníkem ministerstva školství, ředitelem obchodní akademie v Banské Bystrici, naposled na odpočinku v Praze.

Prispíval do Osvěty, České školy, Učitelských novin, Učitelských listů, Komenského, Pedagogických listů, Posla z Budče, do slovenského časopisu *Dom a škola* aj. — Redigoval *Dom a škola* (1907 — spolu s K. Salvou).

Knižně vyšlo z prózy: *Slovenské pohádky* (1897); *Obrázky zpod Tater* (1907); *Co si dva hoši dopisovali* (1909); *Ž hor i plání* (1912); *Nevěsta z Tater* (1912); *Hranice* (1914); *Jiný duch* (1919); *Jiný svět* (1919); *Ž posledních let jařma* (1919); *Češi na Slovensku* (1919); *Ža ideou* (1928); — z odborných prací: *Slovensko a Slováci* (1905); *František Palacký* (1898); *Slováci* (1910);

Slovenská revolúcia (1914); *Slovenské pohľady* (1915); *Slovensko v české škole* (1917); *Dejiny Slovenska* (1920); *Palackého mladá léta* (1925); *Čtení o Františku Palackém* (1926); *Slovník slovensko-český a česko-slovenský* (1896, spolu s K. Salvou).

Literatura: A. Zbavítel, Karel Kálal ve službách československé jednoty (1929). Nekrolog ve Zvonu 1930 a v Literárních rozhledech 1929—30. F. Pražák v knize Spisovatelé učitelé (1946).

KALUS Josef (6. 2. 1855 ve Frenštátě p. Radhoštěm — 11. 12. 1934 tamtéž). Původně tkadlec, v l. 1881—1885 vystudoval učitelský ústav v Příboře. Učitel ve Staré Bělé u Moravské Ostravy, později v Dolní Čeladné. Od r. 1925 žil ve Frenštátě pod Radhoštěm.

Prispíval do Lumíru, Osvěty, Lidových novin, Hlasu lidu, Moravské revue, Našeho domova, Loveckého obzoru, do almanachů Máj (1878), Zora, Almanachu české omladiny aj.

Knižně vyšlo z poezie: *Písně* (1882); *Ž Valaška* (1885); *Obklady* (1887); *Kresby a písně* (1895); *Přímořské dojmy a elegie* (1903); *Kopretiny* (1904); *Valaško v písních* (1906); *O Janíčkově* (1911); *Valašská senoseč* (1917); *Pampelišky* (1925); *Valašský král* (1929); *Tříšt* (1933); *Valašská svatba* (1934); *Valašské romance* (1934).

Posmrtně vyšel výbor pozdních veršů Na konci života (1935 vydal A. Novák s úvodem), Romance osmrti (1935 vydal Jaromír Kalus) a Člunek zpívá (1941 J. Vyplél). Vzpomínky (1932 a posmrtně ve 2 sv. 1936 a 1937).

Literatura: A. Veselý, Josef Kalus. Člověk a dílo (1925). F. Pražák v knize Spisovatelé učitelé (1946). B. Slavík v Lumíru 1934—35.

KAMINSKÝ Bohdan (vl. jm. Karel Bušek; 24. 2. 1859 v Huse u Sychrova — 13. 7. 1929 v Poděbradech). V otcově závodě se vyučil řezbářem, jednoroční průmyslovou školu absolvoval v Turnově a v l. 1878—1882 studoval na Akademii výtvarných umění v Praze. Věnoval se však žurnalistice a literatuře.

Prispíval do Šotka, Lumíru, Světozoru, Zlaté Prahy, Květů, Švandy dudáka aj.

Knižně vyšlo z poezie: *Žtracené volání* (1884); *Rokoko* (1889); *Den štěstí* (1890); *Protesty* (1892); *Ž Příkopů* (1892); *V samotách* (1893); *Verše humoristické a satirické* (1893); *Motivy ze Sychrova* (1896); *Doma i jinde* (1899); *Povídky veršem* (1900); *Cestou na Parnas* (1902); *Na viole d'amour* (1905); — z prózy: *Kresby* (1888); *Nová próza* (1889); *Různé panstvo* (1891); *Črty humoristické a satirické* (1892); *Mecenáš* (1893); *Rozházené kapitoly* (1902); *Kresby a řezby* (1909); — z překladů: G. Hauptmann, *Kolega Crampton* (1900); F. Schiller, *Valdštejn* (1910); A. Vacquerie, *Člověk třtina* (1906); F. Wedekind, *Komorní pěvec* (1901); *Dramatická díla Molièrova* (17 sv., 1925—1929, neúplně).

Vydání sebraných spisů (4 sv., 1921—1922) zůstalo nedokončeno.

Literatura: J. Neruda v Podobiznách IV (1957). F. X. Šalda v Kritických projevech 1 (1949), 4 (1951). A. Pražák v Rozpravách Aventina 1928—1929. A. Klášterský v Almanachu České akademie (1930). V. Brtník, Básník dvojí tvář? ve Zvonu 1928—29. Ad. Veselý v Literárních rozhledech 1928—29. H. Procházková v SV 1949.

KARAFIÁT Jan (4. 1. 1846 v Jimramově — 31. 1. 1929 v Praze). Studoval gymnasium v Litomyšli a Güterslohu, teologii v Berlíně, Bonnu a Vídni (1869). Evangelický duchovní v různých místech v Čechách, od r. 1873 učitel evangelického učitelského semináře v Čáslavi, potom farář ve Velké Lhotě na Valašsku (1875—1895). Od r. 1895 žil na odpočinku v Praze. — Vydával a redigoval *Reformované listy* (1896—1905).

Knižně vyšlo z prózy: *Kamarádi* (1873); *Broučci* (1876, 76. vyd. 1948); *Broučkova pozůstalost* (2 sv., 1900); *Paměti spisovatele Broučků* (5 sv., 1919—1928); — z ostatních prací: *Mistr Jan Hus* (1872); *Rozbor Kralického Nového zákona co do řeči i překladu. S historií našeho biblického textu* (1878).

Literatura: J. L. Hromádka, Jan Karafiát (1925). Sborník Nad Karafiátovými Broučky (1941). Ferd. Kavka, Karafiátovo životní dílo, Český bratr 1948. R. Říčan, Jan Karafiát, Křesťanská revue 1949. A. Pludek a O. Syrovátka v Literárních novinách 1957 (13. 7.).

KARÁSEK ZE LVOVIC Jiří (vl. jm. Josef Karásek; 24. 1. 1871 v Praze — 5. 3. 1951 tamtéž). Gymnasium vystudoval v Praze. Poštovní úředník, později ředitel knihovny ministerstva pošt a správce poštovního muzea. Shromáždil rozsáhlou sbírku obrazů a grafiky (zvláště umělců polských), knih a rukopisů, které tvoří tzv. Karáskovu galerii (nyní v Památníku národního písemnictví).

Prispíval do Vesny (poprvé v r. 1891), Nivy, Literárních listů, Rozhledů, Lumíru, Literárních rozhledů a *Moderní revue*, kterou s A. Procházkou založil, aj.

Knižně vyšlo z poezie: *Zazděná okna* (1894); *Sodoma* (1895); *Knihla aristokratická* (1896); *Sexus necans* (1897); *Hovory se smrtí* (1904); *Endymion* (1909); *Ostrov vyhnanců* (1912); *Písně tulákovy o životě a smrti* (1930); — z prózy: *Bezcestí* (1893); *Mimo život* (1898); *Stojaté vody* (1895); *Gotická duše* (1900); *Román Manfreda Macmillena* (1907); *Scarabeus* (1908); *Posvátné okně* (1911); *Obrácení Raymunda Lulla* (1919); *Zastřený obraz* (1923); *Ganymedes* (1925); — z drammat: *Hořící duše* (1899); *Apollonius z Tyrany* (1905); *Cesare Borgia* (1908); *Král Rudolf* (1916); — z prací kritických: *Ideje zítřku* (1900); *Renesanční touhy v umění* (1902); *Impresionisté a ironikové* (1903 a 1926); *Umění jako kritika života* (1906); *Chimérické výpravy* (1906); *Jan Neruda* (1910); *Tvůrcové a epigoni* (1927).

Sebrané spisy vyšly v l. 1921—1929 v Aventinu.

Literatura: F. Soldan, Jiří Karásek ze Lvovic (1941). F. X. Šalda v Kritických projevech 2 (1950), 4 (1951), 9 (1954); E. Lešehrad, Ideje a profily (1903). K. Sezima, Podobizny a reliéfy (1919). V. Pihertová, Praha J. Karáska ze Lvovic (1923). F. Götz v knize *Básnický dnešek* (1931). J. Maria v knize *Korále* (1932).

KLÁŠTERSKÝ Antonín (25. 9. 1866 v Mirovích u Písku — 3. 10. 1938 v Praze). S rodiči žil v Praze, kde vystudoval gymnasium a práva (1890). Jako úředník působil nejprve u Zemské školní rady, později v Zemském výboru (1894—1928). R. 1896 navštívil Itálii, 1898 Německo, několikrát Jugoslávii. — Spoluredigoval *Sborník světové poezie* (1912—1938); *Žvon* (1931—1938); *Sborník Společnosti J. Vrchlického* (1915—1937). Psal též pod pseud. PETR JASMÍN.

Prispíval do Zlaté Prahy, Květů, Osvěty, Světozoru, České revue, Máje, Zvonu aj.

Knižně vyšlo z poezie: *Pláč svět* (1889); *Živým i mrtvým* (1889); *Spadalé listí* (1890); *Písně z práce* (1891, s pseudonymem A. K. LEŠAN); *Epické básně* (1892); *Droby života* (1892); *Pražské motivy* (1893); *Vzpomínky z jihu* (1897); *Sonety tiché pohody* (1900); *Z českých žalmů* (1911); *České balady a romance a jiné básně* (1912); *Ironické sicilány* (1913); *Na českém jihu a jiné básně* (1920); *Chodský písně* (1926); — z poezie pro děti: *Modré zvony a jiné verše* (1904); *Z čarovné studánky* (1909); — z odborných prací: *J. V. Sládek, jeho život a dílo* (1922); — ze vzpomínek: *Vzpomínky a portréty* (1934); — z překladů: N. Lenau, *Výbor básní* (1893); G. Byron, *Vězeň chillonský* (1900), *Mazepa* (1902), *Parisina* (1904); H. W. Longfellow, *Básně* (1902); vydal antologii *Moderní poezie americká* (2 sv., 1907—1909); Elizabeth Barret-Browningová, *Sonety portugalské* (1908); P. B. Shelley, *Epipsychidion*; Th. B. Aldrich, *Výbor z poezie jeho* (1903); O. Wilde, *Básně* (1910); pokračoval po J. V. Sládkovi v překladech ze Shakespeara, *Král Jindřich VI.* (2. a 3. díl, 1913—1914), *Perikles, kníže tyrský* (1922), *Titus Andronikus* (1915), *Král Jindřich VIII.* (1915), *Sonety* (1923).

Literatura: J. Vrba, Ant. Klášterský (1941, zde bibliografie díla). F. X. Šalda v Kritických projevech 1 (1949) a 4 (1951). Týž, Pan Antonín Klášterský vzpomíná (Šaldův zápisník 1934—35).

KLICPERA Ivan (9. 9. 1845 v Hradci Králové — 17. 2. 1881 v Praze). Syn spisovatele V. K. Klicpery. Gymnasium absolvoval v Praze, účastnil se studentského spolkového hnutí. Po studiu práv na Karlově universitě byl od r. 1869 advokátním koncipientem v Praze, ze zdravotních důvodů však místo opustil a věnoval se literatuře.

Prispíval do Světozoru, Slavie, Lumíru, Obrazů života, Palečka aj.

Knižně vyšlo z prózy: *Jindra* (1876 a častěji); *Čeští vyhnanci* (1877); *Bitva u Lipan* (1879); z prací odborných: I. K. [= I. Klicpera], E. S. [= E. Semerád], *Václav Kliment Klicpera, Nástin životopisný* (1874).

Spisy I. Klicpery v 7 sv. uspořádal Fr. Mašlaň r. 1929.

Literatura: F. Mašlaň, Ivan Klicpera, autor Jindry (1929). V. V. Zelený v Osvětě 1881; V. Malý v doslovu ke 2. vyd. Jindry (1889).

KLOSTERMANN Karel (15. 2. 1848 v Haagu v Horních Rakousích — 16. 7. 1923 ve Štěkni u Strakonice). Syn lékaře, navštěvoval od r. 1857 gymnasium v Písku, v Klatovech (zde byl žákem A. V. Šmilovského) a opět v Písku. Na přání otce studoval ve Vídni lékařství (1865—1869), studia však nedokončil. Od r. 1870 byl vychovatelem, od r. 1872 pracoval ve Vídni v redakci časopisu Wanderer a jako zpravodaj pražské Politik. Po zastavení časopisu r. 1873 učil do r. 1908 na reálce v Plzni moderním jazykům. První literární práce psal německy.

Prispíval do Politik (fejetony s pseudonymem FAUSTIN), Osvěty (poprvé 1890), Zlaté Prahy, Národní politiky, Plzeňského obzoru, Máje, Národního obzoru, Malého čtenáře aj.

Knižně vyšlo z prózy: *Böhmerwaldskizzen* (1890); *Ze světa lesních samot* (1892); *V ráji šumavském* (1892); *V srdci šumavských hvozdů* (1896); *Skláři* (1896); *Domek v polední ulici* (1898); *Hostinný dům* (1900); *Kam spějí děti* (1901); *Bílý samum* (1903); *Světák z Podlesí* (1905); *Ze šumavského Podlesí* (1908); *Pošumavské rapsodie* (1908); *Urvané listy* (1908); *Mlhy na Blatech* (1909); *Z dobrého srdce* (1909); *Odyssea soudního sluhy* (1910); *Snímky lidí a věcí* (1913); *Suplent* (1913); *Žichovičtí půlpáni* (1914); *Mrtví se nevracejí* (1915); *Ecce homo!* (1915); *Pozdní láska* (1919); *Dokonalý kavalír* (1922); — z překladů: B. Sperani, *Manžel* (1896). Překladem německých fejetonů vznikly: *Ve světlech a stínech Babelu* (1907); *Na útěku* (1923).

Spisy vyšly u Vilímka (37 sv., 1904—1927). Z pozůstalosti vydal M. Regal *Šumavské povídky* (1925), *Prázdniny na Šumavě a jiné kresby* (1926), *Červánky mého mládí* (1926). *Böhmerwaldskizzen* přeložila M. Stunová s názvem *Ze Šumavy* (1925), jiné německé prózy M. Regal s názvem *Na horké půdě* (1925). Vybrané spisy vydal a doslovy opatřil V. Tichý (6 sv., 1956—1959). V ráji šumavském vydali v Národní knihovně (1958) R. Skřeček a V. Tichý, který napsal i doslov. *Vánice ve Světové četbě* úvodem opatřil V. Tichý (1955).

Literatura: M. Regal, *Život a dílo Karla Klostermanna* (1926, zde bibliografie). V. Dresler, *Básník Šumavy* (1914; s autobiografií K. Klostermanna). F. X. Šalda v *Kritických projevech* 4 (1951).

KNEDLHANS Jan (pseudonym J. SLAVIBOR LIBLÍNSKÝ; 24. 3. 1822 v Liblíně u Kralovic — 10. 11. 1889 v Kralovicích). Vystudoval gymnasium a filosofii v Plzni, r. 1844 přišel do Prahy, účastnil se literárního a politického života na straně radikálních demokratů, v r. 1848 jako člen výboru Slovanské lípy. R. 1849 odveden k vojsku do Tyrolska, r. 1851 odsouzen vojenským soudem do žaláře. Propuštěn r. 1854, stal se úředníkem v administraci Tagesbote aus Böhmen, později v Čase a Hlase. Od r. 1867 okresní tajemník v Kralovicích.

Založil a redigoval *Pražský večerní list* (1848—1849). — Knižně vyšla *Česká přísluví a pořekadla* (1848). Výbor z jeho prací ve sborníku *Čeští radikální demokraté* (1953).

KOCHMAN Leopold (13. 11. 1845 v Novém Strašeci — 15. 5. 1919 v New Yorku). Syn učitele, vyučil se mlynářství a začátkem osmdesátých let otevřel si v Praze krupašský krámeček. Stýkal se s J. B. Peckou a spolupracoval s dělníckými novinami. R. 1881 byl spolu

s Ladislavem Zápotockým zatčen pro skládání revolučních písní a před trestem uprchl do Ameriky.

Prispíval pod pseudonymem VIVE LA LIBERTÉ do Dělnických listů, Budoucnosti aj. Literatura: J. Petrmichl v poznámkách a doslovu k výboru Poslední bitva vzplála (1951).

KOLÁR Josef Jiří (9. 2. 1812 v Praze — 13. 1. 1896 tamže). Rodiče měli obchod se starými oděvy. Vystudoval gymnasium v Praze (1832). Působil jako vychovatel v maďarské šlechtické rodině, procestoval západní Evropu a naučil se cizím jazykům. Stal se hercem v Kajetánském a Stavovském divadle (poprvé vystoupil r. 1837), kde byl od r. 1842 stálým členem souboru a hrál české i německé úlohy. R. 1848 se účastnil politického života a svatodušních bouří. R. 1864 divadlo opustil. R. 1866 byl povolán zpět a jmenován vrchním režisérem činohry v Prozatímním divadle, ale r. 1873 byl místa zbaven. Krátkou dobu byl dramaturgem Národního divadla (1881—1882), kde občas vystupoval jako herec (naposled v r. 1896).

Prispíval do České včely (poprvé 1837), Květů, Vlastimila, Lumíru, Ost und West, Union, do Klarova almanachu Libussa.

Knižně vyšly *Básně* (1879); — z prózy: *Pekla zplození* (1862); *Muzikanti čili Dábel ve fraku* (1867); *Maliř Rainer* (1877); *V staré Praze* (1888); *Světlem bludů* (1889); — z dramát: *Monika* (1847); *Žižkova smrt* (1851, provoz. 27. 11. 1850, další provozování zakázáno, smělo se hrát až v r. 1866); *Magelóna* (1862; provoz. 2. 2. 1852 s názvem Don César a spanilá Magelóna) *Tři faraónové* (1868); *Mravenci* (1870); *Dejte mi čamaru!* (1871); *Pražský žid* (1872); *Primátor* (1883); *Mistr Jeronym* (1886; cenzurou zakázáno); *Smiřičtí* (1887); *Královna Barbora* (1887); *Dáblova legenda* (1891); — z překladů: z Shakespeara *Hamlet, princ dánský* (1855); *Kupec benátský* (1859); *Macbeth* (1869); *Zkrocení zlé ženy* (1872); z Goetha *Egmont* (1871), *Faust* I. díl (1863); z Schillera *Ouklady a láska* (1859), *Loupežníci* (1866), trilogie *Valdštýn* (1867); z Rossiera *Brute, pusť Caesara!* (1864) aj.

Spisy začaly vycházet u Kobra r. 1877 (obsahují jen romány *Pekla zplození*, *Libuše v Americe*, *Maliř Rainer* a *Povídáčky veselého studenta s Červenou Karkulkou*). Dramatická díla (1886—1887) obsahují jen dramata z poslední doby. — Drama *Pražský žid* upravil Vl. Vančura (vyšlo až 1959) s doslovem F. Götze.

Literatura: J. Teichman v edici *Kdo je* (1947). J. Arbes v knize *Z galerie herectva* (Sebrané spisy 30, 1911). J. Kamper v *Obzoru literárním a uměleckém* 1902. O. Fischer v knize *K dramatu* (1919) a v *Máchalově sborníku* (1925). O próze Jaroslav Vlček v knize *Z dějin české literatury* (1960). O překladech J. Baudiš v *ČMF* 1916. J. Honzl a J. Mukařovský v *Otázkách divadla a filmu* 1945—46. J. Vodák v knize *Cestou* (1946). J. Fučík v knize *Pokolení před Petrem* (1958).

KOSINA Jan Evangelista (22. 12. 1827 v Josefově — 11. 12. 1899 v Olomouci). Měl zprvu maďarskou, později německou výchovu (otec byl vojákem). Gymnasium studoval v Břežanech, filosofii (od 1843) a práva (od 1845) ve Lvově, r. 1848 přešel na filosofii do Prahy. Krátce byl vychovatelem, od r. 1853 profesorem na gymnasiu v Hradci Králové, od r. 1867 ředitelem gymnasia v Olomouci, nakonec (od r. 1877) školním inspektorem v Praze.

Prispíval do časopisu *Komenský* (založil jej spolu s J. Havelkou), *Časopisu Matice moravské*, *Světozoru* aj.

Knižně vyšlo z prací odborných: *Hovory olympské* (1879); — vzpomínky *Život starého kantora* (1899—1900); — z překladů: z Platona *Obrana Sokratova* a *Kriton* (1863), *Gorgias* (1865).

Literatura: J. Kvíčala v *Almanachu České akademie* (1901). K. Svoboda v *ČMM* 1948. A. Vávra, *Epilog k autobiografické líčce* J. E. Kosiny (1900—1901, jako 3. díl *Života starého kantora*). D. Jeřábek ve *Vlastivědném věstníku moravském* (1960).

KOSTERKA Hugo (9. 4. 1867 ve Valašském Meziříčí — 1. 6. 1956 v Praze). Práva studoval v Praze. Překladatel, později ministerský úředník v Praze.

Prispíval do *Moderní revue*, *Lumíru*, *Ottova slovníku naučného* aj. — Vydával knihovnu *Symposion, knihy nové doby* (1898—1914).

Překládal zejména ze severských autorů A. Garborga, K. Hamsuna, B. Björnsona, E. Brandesa, G. Finna, A. Strindberga, E. Lefflerové, S. Lagerlöfové, A. L. Kielanda, H. Ibsena, S. Undsetové, M. Andersena Nexö aj.

Literatura: F. Skácelík v *Lumíru* 1936—37.

KOUKL Antonín (1. 5. 1860 v Praze — 26. 2. 1884 tamtéž). Studoval gymnasium a práva, současně se věnoval literatuře.

Prispíval do *České včely*, *Palečka*, *Světozoru*, *Koledy*, do almanachu *Máj* (1878), *Almanachu české omladiny* (1879) aj. Napsal libreta k operám J. Nešvery *Bratránek* a K. Kovařovice *Ženichové* aj.

Knižně vyšlo z poezie: *Básně humoristické a satirické* (1880); *Písně o mozolech* (1884); — z dramát: *Moderní Ariadna* (1881); *Lov mladého krále* (1881).

Literatura: Nekrolog F. Chalupy v *Ruchu* 1884. M. Hýsek v antologii *Strhané struny* zvuk (1940).

KOŽÍŠEK Josef (6. 7. 1861 v Lužanech u Přeštic — 6. 7. 1933 v Úvalech u Českého Brodu). Gymnasium vystudoval v Plzni, pedagogium v Příbrami. Učil v Měčíně, Třeboraticích, v Klecanech, v Zápech a v Horní Nové vsi u Bělohradu. Od r. 1919 ředitel literárního oddělení Státního nakladatelství v Praze.

Prispíval do časopisů pro mládež: *Jarý věk*, *Budečská zahrada*, *Malý čtenář*, *Květy mládeže*, *Naše mládež*, *Česká mládež*, *Zlaté mládí*, *Lístky a poupata* aj.

Knižně vyšlo z literatury pro mládež: *Oku i srděčku* (slovní doprovod k obrázkům H. M. Benetta, 1891); *Jiskry a plamínky* (1893); *Pozdravy domů a z domova* (1899); *Doma i na sluníčku* (1890); *Chudobky u cest* (1901); *Svátek v lese* (1921); *Na výsluní* (výbor sestavil autor, 1921); *U krbu* (výbor sestavil autor, 1921); *Děti z boudy* (výbor sestavil autor, 1921); *Pohádka lesa* (1923); *Krakonošův dar* (1923); *Na sluníčku* (1929); — čítanky: *Ráno* (1919); *Studánka* (1924). — Vydal slabikář *Poupata* (1913).

Z Kožíškova díla připravil výbory F. Wenig Dukátový stromček a jiné pohádky (1943) a Sedmikrásky (1944) a F. Tenčík Na výsluní (1954) a Ráno (1960).

Literatura: F. Jungbauer, J. Kožíšek, básník-učitel (1938). V *Pedagogických rozhledech* 1921 V. F. Suk. V. F. Suk a V. Walter v *Úhoru* 1931.

KRAJNÍK Miroslav (1. 1. 1850 v Humpolci — 3. 7. 1907 v Praze). Gymnasium studoval v Jihlavě, Jindřichově Hradci a Táboře, práva v Praze a v Krakově, kde r. 1872 promoval. Po praxi působil jako advokát v Praze. Vedle povolání a spolkové činnosti věnoval se literatuře. — Prispíval do *Lumíru*, *Světozoru* aj.

Knižně vyšlo z poezie: *Básně* (1870, rozmnož. 1875); — z dramát: *Jan Roháč z Dubé* (1880); — z překladů: Béranger, *Písně* (1875).

Literatura: O. Hostinský, *Básně Miroslava Krajníka* (*Světozor* 1870). F. Vodička, *Ohlas Bérangerovy poezie v české literatuře* (LF 1935).

KRÁL Josef (18. 12. 1853 v Praze — 17. 9. 1917 tamtéž). Gymnasium a filosofickou fakultu studoval v Praze. Od r. 1875 učil na různých reálných gymnasiích v Praze, od r. 1882 přednášel klasickou filologii na pražské universitě. Prispíval do *Listů filologických* (zde

1898 studie Přízvučné verše Husovy), Athenaea (zde r. 1886 studie proti pravosti RKZ), Naší řeči, Zvonu aj. — Spoluredigoval *Listy filologické* (1886—1905).

Knižně vyšlo z prací odborných: *Řecká a římská rytmika a metrika* (2 sv., 1890 a 1911); *Česká prozodie* (1909); *O tanci antickém* (1884), *O scénérii řeckého divadla* (1888); — z překladů: ze Sofokla *Antigona* (1881); *Elektra* (1889); *Filoktetes* (1891); z Aischyla *Oresteia* (1902); *Upoutaný Prometheus* (1914); z Euripida *Kyklops* (1885), *Alkestis* (1888), *Hippolytos* (1912); z Plauta *Menaechmové* (1890); z Calderona *Divotvorný kouzelník* (1891).

Jeho práce o české prozodii shrnul J. Jakubec do knihy *O prozodii české* (1923; 2. část vydal B. Ryba 1938).

Literatura: F. Groh, v Almanachu České akademie 1918. Sborník prací filologických Josefu Královi k šedesátým narozeninám (1913, zde bibliografie díla). J. Letošník, J. Král jakožto kritik a znalec . . . básní Erbenových (1911). J. Mukařovský v knize Kapitoly z české poetiky (1948, díl I). Zd. Nejedlý v knize *O literatuře* (1951). F. Stiebitz v LF 1954.

KRAPKA Josef (pseudonym JOSEF KRAPKA NÁCHODSKÝ; 22. 7. 1862 v Pavlišově u Náchoda — 13. 4. 1909 v Prostějově). Vystudoval tři třídy reálky v Praze (1873—1876), ve Vídni se vyučil truhlářem a vychodil dvouletý kurs na průmyslové škole. V l. 1884—1885 navštívil Francii, Anglii, Rusko a Balkán. Později pracoval jako kreslič ve Vídni, v l. 1887—1888 působil jako herec u kočovné divadelní společnosti. R. 1888 se vrátil jako dělník do Prahy, kde se věnoval politické práci v soc. dem. straně. Byl tajemníkem Politického klubu dělnického pro Prahu a okolí (1891—1892), organizoval májové manifestace, redigoval první májové listy (přispěl do nich i Engels). R. 1907 se zúčastnil sjezdu Internacionály ve Stuttgartu, kde se setkal s Leninem.

Psal do dělnických novin, redigoval *Časopis stavebních dělníků* (1890) a jeho přílohu *Hoblík a rajblík* (1891). Potom řídil v Praze časopis *Heslo* (1891—92), *Bič* (1892), *Sociální demokrat* (1891—92 a 1894), působil v redakci *Rovnosti* v Brně (1894—1897), v redakci *Dělnických listů* ve Vídni a v l. 1904—1909 redigoval v Prostějově *Hlas lidu* (zde r. 1905 *Z paměti štváče*).

Knižně vyšlo z poezie: *Chudobky* (1892); — z prózy: *Z různých kruhů* (1894); — z překladů: B. Engels, *O původu rodiny a soukromého vlastnictví* (1891); K. Marx, *Námezdní práce a kapitál* (1895).

Výběr básní přináší výbor J. Petrmichla *Poslední bitva vzplála* (1951). Výbor z prózy uspořádal M. Heřman s názvem *Já ve tmách světla rozžihal* (Hradecké medaiglóny sv. 1, 1959), kde je kromě životopisného úvodu i přehled biografických a bibliografických dat.

Literatura: J. Petrmichl v doslovu k výboru *Poslední bitva vzplála* (1951). M. Heřman v uvedené edici (1959). Sborník J. Krapka, apoštol socialismu (1934).

KRÁSNOHORSKÁ Eliška (vl. jm. Alžběta Pechová; 18. 11. 1847 v Praze — 26. 11. 1926 tamtéž). Pocházela z početné rodiny řemeslníka. Základní vzdělání získala v soukromé škole, široký kulturní rozhled vlastní plíl. V Praze i později v Plzni (1867—1874), kam se s rodinou přestěhovala, zúčastnila se aktivně kulturního ruchu, po návratu do Prahy r. 1874 začala pracovat pro ženské hnutí. Byla tajemnicí, později starostkou Ženského výrobního spolku, redigovala *Ženské listy* (1875—1911), zasloužila se o zbudování dívčího gymnasia u nás (Minerva, 1890) a o studium žen na vysokých školách. R. 1917 byla jmenována čestnou doktorkou filosofie.

Přispívala do *Lumíru* (poprvé 1863), *Ženských listů*, *Květů* (zde stať *Poezie a pravdivost*, 1891), *Osvěty* (zde kritické práce a literárněhistorické stati, např.: *O Hálkovi slovo včas*, 1879, *České básnictví posledních dvou desetiletí*, 1896), dále do *Zvonu*, *Zlaté Prahy*, *Ruchu*, *Světozoru*, *Časopisu Českého muzea* (zde r. 1877 stať *Obráz novějšího básnictví českého*), *Vesny*, *Hudebních listů* (zde r. 1871 *O české deklamaci hudební*) aj. — li bre ta: *Hubička*, *Tajemství*, *Čertova stěna*, *Viola*

(pro B. Smetanu); *Blaník* (pro Zd. Fibicha); *Lejla, Břetislav, Karel Škréta, Dítě Tábora* (pro K. Bendla).

Knižně vyšlo z poezie: *Ž máje žití* (1871); *Ze Šumavy* (1873); *K slovanskému jihu* (1880); *Vlaštovičky* (1883); *Vlny v proudu* (1885); *Letorosty* (1887); *Šumavský Robinson* (1887); *Bajky velkých* (1889); *Na živé struně* (1895); *Rozpomínky* (1896); *Žvěsti a báje* (1916); *Ozvěny doby* (1922); — z překladů: A. Mickiewicz, *Pan Tadeáš* (1882); G. Byron, *Childe Haroldova pout* (1890); A. Puškin, *Výbor menších básní* (1894), *Některé básně rozpravné* (1895), *Boris Godunov* (1905); R. Hamerling, *Král Sionský* (1902); — z prózy: *Povídky* (1885); *Zemský ráj* (1885); *Náš druhý sbor* (1888); cyklus dívčích románek o *Svéhlavičce* a *Celínce*; — pro děti: *Srdcem i skutkem* (1889); *Tři pohádky* (1885); *Po proudu žití* (1897); — ze vzpomínek: *Ž mého mládí* (1921); — z úvah: *Ženská otázka česká* (1881).

Básnické spisy vydávané za autorčina života v I. 1920—1925 u Otty (4 sv.) zůstaly nedokončeny. Vzpomínky Co přinesla léta ve 2 sv. připravil F. Strejček (1927—28). Z literárního soukromí Elišky Krásnohorské (1941) a její Literární konfese vydal rovněž F. Strejček (1947). Výbor Ze vzpomínek Elišky Krásnohorské uspořádal K. Krejčí (1950). Vzájemnou korespondenci E. Krásnohorská — B. Smetana vydal M. Očadlík (1940). Výbor z díla připravil Z. Pešat (2 sv., 1956).

Literatura: F. Strejček, Eliška Krásnohorská (1922). B. Šretrová v edici Kdo je? (1948). J. F. Urban, České ženy (1922). J. Neruda v Literatuře II (1961). J. Vrchlický v Osvětě 1907. Z. Nejedlý v knize O literatuře (1953). F. X. Šalda v Kritických projevech 3 (1950) a 10 (1957). G. Preissová v Almanachu České akademie (1927). Ročenka Chudým dětem 1947. Z. Pešat v uvedeném výboru (1956). H. Jechová, Překlady z Mickiewiczze a E. Krásnohorské (Slavia 1956).

KREJČÍ František Václav (4. 10. 1867 v České Třebové — 30. 9. 1941 v Praze). Syn učitele, studoval na učitelském ústavě v Hradci Králové. Od r. 1886 učil v České Třebové, r. 1895 odešel do Prahy, kde pracoval jako žurnalista. Od r. 1897 byl trvale v redakci Práva lidu a pracoval jako sociálně demokratický publicista. V I. 1919—1920 navštívil Rusko, Japonsko a Ameriku.

Přispíval do Národních listů, Rozhledů (zde stať *Vliv sociálního hnutí na literaturu*, 1892, *Literatura a lid*, 1893, a *Deset let mladé literatury*, 1901—1902), Neodvislosti, Literárních listů, Nových proudů, Naší doby, Zlaté Prahy aj. — Spoluredigoval *Rozhledy* (spolu s J. Pelclem, 1896—1897) a *Právo lidu* (1897—1933).

Z kritických prací vyšlo knižně: *Dnešní otázka mravní* (1894); *Henrik Ibsen* (1897); *Umělecké dílo v literatuře a jeho výchovná moc* (1903); *Julius Zeyer* (1901); *Jan Neruda* (1902); *Zrození básníka* (1907); *J. Vrchlický* (1913); *Branka do literatury* (1917); *Jan Hus* (1915); *Včera a dnes* (1936); — z prózy: *Zlatá hvězda* (1909); *Síla přeludu* (1910); *Červenec* (1913); *Vlákna ve víchru* (1917); *Jaro v Japonsku* (1923); *Poslední* (1925); *U protinožců* (1927); — z dramát: *Půlnoc* (1911); *Bojiště* (tři aktovky, 1912); *Povodeň* (1916); *Přes padesát* (1917) aj.; — z překladů: G. Flaubert, *Salambo* (1896); V. Hugo, *Dělníci moře* (1903); A. France, *Komická historie* (1911). Vydal Beletrii K. Havlíčka Borovského (1906).

Literatura: K. Polák, F. V. Krejčí, kulturní buditel českého dělnictva (1937, zde další literatura). J. Fučík v Kmeni 1926—27. Zd. Nejedlý v knize O literatuře (1953). F. X. Šalda v Kritických projevech 9 (1954) a 10 (1957). K. Polák, F. V. Krejčí, typ kritika socialistického ve sborníku O českou literární kritiku (1940).

KUFFNER Josef (6. 7. 1855 v Blatné — 12. 8. 1928 v Praze). Vystudoval vojenský ústav a jako důstojník sloužil na různých místech v Rakousko-Uhersku. Za pobytu ve Vídni (1878 až

1881) spolupracoval jako divadelní kritik ve Skrejšovského Parlamentáru a jako fejetonista v Tribüne. Od r. 1884 byl členem redakce Národních listů. Přispíval do Květů, Osvěty aj.

Knižně vyšlo z prózy: fejetony *Chvilé a otázky* (1894); *Ždání a podoby* (1899); *Scéna za scénou* (1900); *Slovanské svity* (1903); *Časy letí* (1905); *Věda či báchora?* (7 sv., 1912—1926).

KVAPIL František (16. 2. 1855 ve Žhrách u Českého Brodu — 19. 10. 1925 v Praze). V Praze studoval akademické gymnasium a práva, r. 1878 přestoupil na filosofii. R. 1879 poslouchal přednášky o slovanských literaturách na Collège de France v Paříži. Od r. 1880 učil moderním jazykům na reálce a češtině na učitelském ústavu v Jičíně. R. 1883 odešel do Prahy a věnoval se literatuře, od r. 1893 byl tajemníkem a později ředitelem kanceláře Národního muzea.

Přispíval do Květů, Lumíru, Národních listů, Světozoru, Osvěty, Zlaté Prahy, do almanachu Máj (1878), Kalendáře česko-židovského aj. — Spoluredigoval almanach *Máj* (1878) a *Časopis Českého muzea* (1900—1904).

Knižně vyšlo z poezie: *Žpěvy knížecí* (1883, doplněné vyd. 1897); *Žaváté stopy* (1887); *Ž výstavních táček* (1891); *Když kvetly máky* (1905); *Žalmy přítomnosti* (1918); *Bělohorské melodie* (prvotiny z let 1873—1875, 1918); *Květy na sněhu* (1926); — z překladů: Z. Krasínski *Vybrané spisy* (1880), *Nebožská komedie* (1900), *Irydion* (1905); A. Mickiewicz, *Gražina a jiné básně* (1911); J. Słowacki, *Beatrix Cenci* (1910); A. Asnyk, *Poezie* (2 sv., 1886 a 1892); K. Przerwa-Tetmajer, *Poezie* (2 sv., 1915 a 1916); antologie *Polská moderní poezie* (1922, 1925 a 1933); — z odborných prací: *Ženy a milenky slovanských básníků* (1893); *Životem k ideálu* (1900); *Modré ostrovy* (1926).

Literatura: F. X. Šalda v *Kritických projevech* 3 (1950). Alb. Pražák ve *Slovanském přehledu* a v *Zlaté Praze* 1905. O. Theer v *Lumíru* 1904—05. A. Černý v *Almanachu České akademie* 1926. J. Rokycana v *Kalendáři česko-židovském* 1926—27. V. Dvořáková v *Slovanském přehledu* 1956.

KVAPIL Jaroslav (25. 9. 1868 v Chudenicích u Klatov — 10. 1. 1950 v Praze). Studoval gymnasium v Klatovech a v Plzni, na pražské universitě filologii, po studiích se věnoval žurnalistice, literatuře a divadlu. Od r. 1900 režisér, dramaturg a později šéf činohry Národního divadla v Praze. V l. 1918—1921 byl úředníkem ministerstva národní osvěty, potom do r. 1928 režisérem ve Vinohradském divadle. Za okupace pracoval v protiněmeckém odboji a byl vězněn. R. 1946 jmenován národním umělcem.

Přispíval do Zlaté Prahy, Zvonu, Lumíru, Světozoru, Nivy, Národních listů, aj. — Byl v redakci *Hlasu národa* (1891—1894), *Národních listů* (1894—1896), sám redigoval *Zlatou Prahu* (1898—1904) a *Ottovu Světovou knihovnu*. — Napsal libreta k Dvořákově *Rusalce* a *Foerstrově Deboře*.

Knižně vyšlo z poezie: *Padající hvězdy* (1889); *Reliquie* (1890); *Básníkův deník* (1890); *Růžový keř* (1890); *Tichá láska* (1891); *Liber aureus* (1894); *Oddanost* (1896); *Trosky chrámu* (1899); *Andante* (1904); *Žávoje* (1927); *Na sklonku října* (1928); *Bílý pomník pod starými stromy* (1932); *Motýli a vosy* (1946); — z dramát: *Přítími* (1895); *Bludička* (1896); *Memento* (1896); *Princezna Pampeliška* (1897); *Sirotek* (1906); *Oblaka* (1903); — vzpomínky: *O čem vím* (1932; 2. vyd. ve 2 sv. 1946 a 1947); — přeložil: z H. Ibsena: *Hedda Gablerová*, *Strašidla*, *Stavitel Solness* aj. — Vydal *Literární pozůstalost Hany Kvapilové* (1907).

Souborné dílo vyšlo u V. Tomsy (4 sv., 1945—1947).

Literatura: J. Borecký, Jaroslav Kvapil (1918). F. Götz, Jaroslav Kvapil (1948, zde bibliografie). O. Fischer v knize *K dramatu* (1919). J. Träger, *Průkopník české režie* (*Rozpravy Aventina* 1928—29). M. Rutte, *Soupis režii Jaroslava Kvapila* (*Nové české divadlo* 1928—29). K. H. Hilar v *Pražské dramaturgii* (1930). J. Honzl v *Tvorbě* 1950.

LADECKÝ Jan (13. 5. 1861 v Praze — 20. 7. 1907 tamtéž). Reálku a učitelský ústav vystudoval v Praze a od r. 1880 učil v Nadějkově, od r. 1884 v Prachaticích. Po čase vrátil se do Prahy. V l. 1887—1892 redigoval *Českou Thalii*, od r. 1894 byl krátce dramaturgem divadla na Vinohradech, později se stal divadelním referentem Osvěty a Zvonu.

Knižně vyšlo z dramát: *Kortan* (1883); *V úskalí* (1893); *Bez lásky* (1899); — z prací odborných: *Přispěvky k dějinám českého divadla* (1895).

Literatura: Nekrolog v *Osvětě* 1907. F. X. Šalda v *Kritických projevech* 3 (1950), 4 (1951).

LEGER Karel (21. 9. 1859 v Kolíně — 5. 4. 1934 tamtéž). Vystudoval gymnasium v Kolíně a tam od r. 1881 hospodařil na svém statku.

Psal do *Osvěty*, *Lumíru*, *Zvonu*, přispěl do almanachu *Máj* 1878, *Almanachu české omladiny* aj. Užíval pseudonymu K. LENSKÝ.

Knižně vyšlo z poezie: *Verše* (1881); *Žapomenuté sny* (1881); *Pohádka z naší vesnice* (1883); *Všední život* (1883); *Přeludy* (1884); *Poslední rusalka* (1886); *Povídky veršem* (1888); *V zátiší* (1890); *Fantastické povídky* (1900); *Balada o mrtvém ševci a mladé tanečnici a jiné rozmarné básně* (1904); *Český román* (1904); *Sokolské básně a písně* (1931); — z prózy: *Emancipovaná* (1898); *Petr a Pavel* (1901); *Hořký román* (1906); *Dvě povídky* (1912); *Augustýn Fojtík* (1914); *Suchý čert* (1917); *O umění, umělcích a hladové Pavlíně* (1918); *Žběh. Vojenské a jiné povídky* (1927); *Vinohrady* (1929); *Konec války* (1929); *Pomsta* (1929); — z dramát: *Slepý* (1903); *Vpád* (spolu s F. Procházkou-Županem 1901); cyklus aktovek *Jaro, Létu, Podzim, Zima* (1907); *V zakletém zámku* (1908); *Ž jiného světa* (1913).

Sebrané spisy u Topiče v l. 1913—1925 ve 12 sv.

Literatura: Sborník Karlu Legerovi v roce jeho 75. narozenin (1934). A. Novák v doslovu k *Baladě o mrtvém ševci a mladé tanečnici* (1934). In memoriam Karla Legera (1934). V. Tichý v *ČMF* 1940—41. F. X. Šalda v *Kritických projevech* 4 (1951), 7 (1953). M. Hýsek v *Lumíru* 1933—34.

LIER Jan (27. 10. 1852 v Kutné Hoře — 2. 6. 1917 v Praze). Po neukončených studiích na reálce v Kutné Hoře střídal různá zaměstnání (v knihkupectví, úředník na železnici, v advokátní kanceláři, krátce žil v Itálii). V l. 1873—1877 železniční úředník (v Chrudimi a v Letohradu), potom zastával různé funkce v Jednotě průmyslové v Praze. Přitom byl fejetonistou (v *Pokroku* 1877—1878), kritikem divadelním (v *Divadelních listech* 1880—1881) a výtvarným (ve *Zvonu* od 1909 až do své smrti). V l. 1896—1900 dramaturg Národního divadla, později jeho lektor. Několikrát byl v cizině (Paříž, Itálie).

Přispíval do *Národních listů*, *Pokroku*, *Slavie*, *Koledy*, *Lumíru*, *Květů*, *Ruchu*, *Šotka*, *Švandy dudáka*, *Zlaté Prahy*, *Světozoru*, *Hlasu národa*, *České včely* aj. — Překládal z francouzštiny, zvláště dramata. Podepisoval se též ADAM ZERO.

Knižně vyšlo z prózy: *Novely* (1883—1886 ve 4 sv.); *Arabesky a novely* (1886); *Fejetony* (ve 3 sv., 1885—1889); *Hra s ohněm* (1886); *Klín klínem* (1899); *Píseň míru* (1900); *Pokuta* (1902); *V područí litery* (1905). — Drama *Flora* vyšlo časopisecky (1879).

Sebrané spisy uspořádal V. Brtník v *Unii* (10 sv., 1918—1922; zde *Román Lutnových* z r. 1882 a *Vojtěcha Rývy nástupce* z r. 1885). *Román Magdalena* (z r. 1888) vyšel 1918. *Píseň míru* vydal s doslovem V. Lacina (1956).

Literatura: J. Patočka v *Obzoru literárním a uměleckém* 1901. F. X. Šalda v *Kritických projevech* 10 (1958). F. S. Procházka v *Almanachu České akademie* 1918. K. Sezima v *Lumíru* 1919. F. Grimm, Lierové, Rodopisná črta a seznam děl Jana Liera (1935). A. Novák o fejetonistovi v knize *Krajané a sousedé* (1922).

MÁCHAL Jan (25. 10. 1855 v Nových Dvorech u Milevska — 3. 11. 1939 v Praze). Navštěvoval reálné gymnasium v Táboře (1869—1877), universitu ve Vídni (žák Šemberův a Miklošičův) a v Praze (od 1881). Učil na gymnasiu v Havlíčkově Brodě (1882—1888), později v Praze. Od r. 1894 přednášel na universitě v Praze, kde se stal r. 1911 profesorem slovanských literatur.

Prispíval do časopisů Zlatá Praha, Osvěta, Květy, Český lid, Česká revue, Národopisný věstník českoslovanský, Listy filologické aj. — Spoluredigoval: *Slovanský almanach* (Viedeň 1877), *Národopisný sborník českoslovanský* (1899—1904), *Časopis pro moderní filologii* (1911—1928), *Časopis Českého muzea* (1914—1929). Spoluautor *Literatury české XIX. stol.*

Knižně vyšlo z vědeckých prací: *Nákres slovanského bájesloví* (1891); *O bohatýrském epose slovanském* (1894); *Bájesloví slovanské* (1907); *L. N. Tolstoj* (1912); *Staročeské skladby dramatické původu liturgického* (1908); *O českém románu novodobém* (1902, doplněno 1930); *Dějiny českého dramata* (1917, 2. změněné vyd. 1929); *Slovanské literatury* (3 díly, 1922—1929); *Boje o nové směry v české literatuře* (1926); *O symbolismu v literatuře polské a ruské* (1935). — Edice: *Hankovy Písne a Prostonárodní srbská múza do Čech převedená* (1918, s úvodem a poznámkami); *J. Lindy Záře nad pohanstvem aneb Václav a Boleslav* (1924, s úvodem); *Čelakovského Ohlasy* (1913, s úvodem).

Literatura: *Sborník prací věnovaných Janu Máchalovi k sedmdesátým narozeninám. 1855—1925* (zde od M. Hýska soupis prací). J. Horák v *Časopisu pro moderní filologii* 1936 a v knize *Z dějin literatur slovanských* (1948). F. Wollman v *Ročence Slovanského ústavu za l. 1939—1946*.

MACHAR Josef Svatopluk viz str. 505—526

MALÝ Jakub Josef (4. 8. 1811 v Praze — 7. 3. 1885 tamže). Pocházel z měšťanské rodiny, gymnasium, filosofii i práva vystudoval v Praze. Byl zpočátku vychovatelem, pomáhal J. Jungmannovi v práci na dokončení *Slovníku* (hlavně na Doplnících a opravách), byl korektorem v *Matici české* a od r. 1859 spolupracovníkem a spoluredaktorem *Riegrova Slovníku naučného*.

Prispíval do *Čechoslava* (po prvé 1833), *Jindy* a nyní, *České včely*, *Květů*, *Světozoru* (Šafaříkova i Tonnerova), *Časopisu Českého muzea*, *Památek archeologických*, *Zlaté Prahy*, *Poutníka od Otavy*, *Živy*, *Národních novin*, *Národa*, *Národních listů*, *Obzoru*, *Ost und West*, *Panorama des Universum*, *Konstitutionelles Blatt aus Böhmen*, *Slavische Zeitung*. Užíval pseudonymů BUDISLAV, VÁCLAV PRAVDA. — Psal i německy, překládal z němčiny, angličtiny, franštiny. — Redigoval: *Bibliotéka zábavného čtení* (1835—1847); *Denice* (1840—1841); *Květy* (1846—1847 a 1850); *Poutník* (původně *Zapův*, 1848); *Pražský prostonárodní list* (1851 až 1852).

Knižně vyšlo z prózy: *Národní české pohádky a pověsti* (1838 a častěji); *Vzpomínky a úvahy starého vlastence* (1872); — z prací odborných a vzdělávacích: *Krátká mluvnice česká pro Čechy* (1845); *Stručný obraz jazyka českého* (1872); *Populární poučení o pravopise českém* (1877); *Rukověť anglického jazyka* (1870); *Dějiny národu českého* (1849); *Dějepis národu českého pro čtenáře každého stavu* (1864 a častěji); *Prostonárodní dějepis České země* (7 sv., 1844—1845); *Soustavní nástin slovesnosti* (1848); *Mezi vzkříšením* (1862—63, s pseudonymem Václav Pravda); *Naše znovuzrození* (6 částí, 1880—1884); *Napoleon Bonaparte* (2 díly, 1848—1849); *Amerika od času svého odkrytí až na nejnovější dobu* (6 dílů, 1853—1857; 1. a 2. díl přeložen z Irvinga, 3. a 4. z Prescottta, 5. a 6. samostatně); *Stručný všeobecný slovník věcný* (9 dílů, 1874—1885); *Vlastenský slovník historický* (1877); — z překladů: z Shakespeara 11 dram, např. *Othello*, *mouřenín benátský* (1843), *Veselé ženy windsorské* (1866), *Konec vše napraví* (1870), *Mnoho povyku pro nic za nic* (1862), *Král Jindřich VI.* (3 díly, 1858, 1859, 1866) aj.; z Bulwera-Lyttona *Poslední*

dnové Pompejí (1877); z F. A. Migneta *Historie revoluce francouzské od 1789—1814* (1850); z Lessinga *Nathan moudrý* (1865).

Výbor drobných spisů vyšel v Národní bibliotéce (3 sv., 1872—1876).

Literatura: J. Vlček v knize *Z dějin české literatury* (1960). V. Aug. Černý v *Slavně III*. F. Čenský v *Osvětě* 1886. K. Havlíček Borovský v knize *O literatuře* (1955).

MARTINEC Jaroslav (vl. jm. Josef Martin; 20. 8. 1842 v Praze — 9. 4. 1924 tamtéž). Reálku studoval v Kutné Hoře a v Praze, kde na polytechnice vystudoval i stavitelství. Později se stal městským stavitelem v Praze na Vinohradech. Přispíval do *Humoristických listů*, *Ruchu*, *Lumíru* aj., byl divadelním referentem *Národa* (1865) a v r. 1865—1866 členem redakce *Lumíru*.

Knižně vyšlo z poezie: *Mladému pokolení* (1863); *Básně* (1872). — Vydal sborník *Apríl* (1862).

Literatura: J. Thon, *Aprilové přeháňky* (sborník *Z doby Nerudovy*, 1959). Tam i Ferd. Strejček v studii *Tři básníci revolučního roku*.

MAŠEK Karel (pseudonym FA PRESTO; 29. 12. 1867 v Praze — 13. 10. 1922 tamtéž). Vystudoval gymnasium a práva v Praze a byl soudním úředníkem, od r. 1896 úředníkem pražského magistrátu.

Přispíval do *Švandy dudáka*, *Zlaté Prahy* aj. — Spoluredigoval *Volné směry* (1897 až 1899). — Překládal z H. Ch. Andersena, Alfieriho, M. Bandella, E. T. A. Hoffmanna aj. — Psal i loutkové hry a operní libreta.

Knižně vyšlo z poezie: *Utíkej, Káčo!* (1894); *Kyselé hrozny* (1895); *Pohádky špatně končící* (1897); *Královny bez království* (1898); *Popěvky tulácké* (1900); *Pierotova loutna* (1904); — z prózy: *Domky z karet* (1896); *Studenti* (1897); *Mír* (1916); *Břehy věčného jara* (1917); *Pestrý záhon lásky, hněvu a smíchu* (1917); *Malby do kronik* (1920); *Tři léta s Mánesem* (1922); — z dramatických prací: *Konec mládí* (1899).

Literatura: *Nekrolog* ve *Zvonu* 1923. Vzpomínku mu věnoval K. Čapek (dnes v knize *Ratolest a vavřín*, 1947).

MAYER Rudolf (13. 10. 1837 v Nové Hospodě u Skránčic — 12. 8. 1865 v Loučimi u Klatov). Gymnasium studoval v Klatovech, práva zprvu ve Vídni, od r. 1857 v Praze, kam přešel pro odpor k německému prostředí. V době příprav k doktorátu, který složil v r. 1864, pracoval jako koncipient v Praze, v Strakonících a v Příbrami, krátce byl vychovatelem v Žitci. Hmotným strádáním si podlomil zdraví a zemřel na tuberkulózu.

Přispíval do almanachu *Máj* (v r. 1858 např. básně *Věčnost*, *Znělky noční* a v r. 1862 *V poledne*), do *Lumíru*, *Humoristických listů*, *Obrazů života*.

Básně R. Mayera vydal J. Durdík (1873), A. Klášterský (1903), J. V. Sedlák (1927) a J. V. Váňa (1937), nejúplněji Fr. Buriánek v *Národních klenotnicích* s titulem *Dílo Rudolfa Mayera* (1950) s úvodní studií, s životopisnými a bibliografickými poznámkami.

Literatura: Fr. Buriánek v uvedené edici (1950). J. V. Sedlák, *O básníku Rudolfu Mayerovi* (1922). K. Polák, *Rudolf Mayer. Rod — život — dílo — tradice* (1937). K. Polák — Z. Kristen, *Rod básníka Rudolfa Mayera* (v *Časopise Rodopisné společnosti československé* 1935—36).

MERHAUT Josef (13. 10. 1863 ve Švabíně u Zbiroha — 5. 9. 1907 v Brně). Gymnasium vystudoval v Praze a od r. 1885 věnoval se žurnalistice v Brně, kde pracoval v redakci *Moravské orlice* (psal referáty ze soudní síně, o divadle a fejetony a otiskl tu i řadu jiných prací).

Příspěval do časopisu Posel ze Sušice (prvotiny veršem i prózou), Nivy, Vesny, Lumíru, Zlaté Prahy, do ročenky Chudým dětem aj.

Knižně vyšlo z prózy: *Povídky* (1890); *Had a jiné povídky* (1892); *Černá pole* (1897); *Andělská sonáta* (1900); *Vranov* (1906).

Básně a Výbor z fejetonů vydal r. 1908 M. Hýsek. Román Vrah? vydal r. 1929 s úvodem V. Martíněk.

Literatura: V. Hübner ve Zvonu 1907—08. F. X. Šalda v Kritických projevech 2 (1950), 3 (1950) a 7 (1953). V. Dresler v Moravskoslezské revui 1907—08. M. Hýsek, Merhautovy divadelní kritiky (Moravskoslezská revue 1908). Týž v Podbrdském kraji 1924—25.

MIKOVEC Ferdinand Břetislav (14. 12. 1826 ve Sloupu v Čechách — 22. 9. 1862 v Praze). Syn hospodářského ředitele, byl vychován německy, studoval gymnasium v České Lípě, filosofii v Praze (od r. 1842). Věnoval se literatuře a redaktorství. R. 1848 se účastnil politických událostí jako člen Svornosti, před zatčením uprchl za hranice a účastnil se bojů Srbů s Maďary. Od r. 1849 žil v Praze po krátkém pobytu v Lipsku (1850). R. 1860 založil literárně umělecký spolek Arkadie.

Příspěval do přílohy Prag časopisu Ost und West, do Bohemie (divadelní referáty), Květů (poprvé 1842), Časopisu Českého muzea (zde např. *Stopy selského či sousedského divadla v Čechách*) a časopisů, které redigoval. — Založil a redigoval *Lumír* (1851—1862).

Knižně vyšla dramata: *Žáhba rodu přemyslovského* (1851); *Dimitr Ivanovič* (s částečným použitím Schillerova zlomku; 1856); — z prací odborných: *Starožitnosti a památky Země české* (s ilustracemi Jos. Hellicha a Viléma Kandlera; 1860—1865); *Malerisch-historische Skizzen aus Böhmen* (Malířské a historické skici z Čech, 1859—1860); z překladů do němčiny: *Briefe des Johann Hus, geschrieben zu Konstanz im Jahre 1414—1415* (Dopisy Jana Husa psané v Kostnici v roce 1414—1415; v Lipsku 1850).

Literatura: J. Kubín, Spor Mikovcův s Tylem, Česká Thalie 1891. M. Hýsek, Mikovec jako kritik a dramatik, LF 1921. J. Máchal v Lumíru 1906. J. L. Seifert, Schillers Demetrius in Böhmen, Euforion 1921. J. Kopecký ve sborníku Listy z dějin českého divadla (1954). H. Procházková v SV 1948—49. J. Neruda v Podobiznách I. (1951).

MÍŘIOVSKÝ Emanuel (24. 12. 1846 v Jindřichově Hradci — 10. 1. 1911 v Praze). Studoval gymnasium a filosofickou fakultu v Praze. Jako profesor působil v Litomyšli, v Olomouci, Prostějově, v Pardubicích, Praze a Hradci Králové. Přitom se věnoval žurnalistice (redigoval časopis *Lužničian* v Táboře, *Besedu* v Olomouci, *Prostějovské noviny*, *Pernštýn* v Pardubicích), byl literárním referentem Pokroku, Lumíru, Politik, Zlaté Prahy, spolupracoval v hudební redakci Národních listů, příspěval do Květů, Osvěty aj.

Knižně vyšlo z poezie: *Márinka* (1868); *Básně* (1869); *Šimon kostelník* (1885); *Památce Calderonově* (1881); *Nové básně* (1885); — z prózy: *Mezi vůlí a činem* (1879); *Povídky a kresby* (1882); *Kresby a povídky* (1886); — z překladů: J. W. Goethe, *Utrpení mladého Werthera*; R. Hammerling, *Ahasver*; S. Lagerlöfová, *Jeruzalém*.

Literatura: Nekrolog v Osvětě 1911. B. Novotná, E. Mířiovský 1846—1911 (1936).

MOKRÝ Otakar (25. 5. 1854 v Českých Budějovicích — 1. 1. 1899 ve Vodňanech). Vystudoval gymnasium v Českých Budějovicích, práva v Praze, po studiích věnoval se literatuře. Od r. 1884 působil jako notář ve Vodňanech, kde se stýkal s F. Heritesem a J. Zeyerem.

Příspěval do Lumíru, Světozoru, Zlaté Prahy. — Redigoval *Domácí krb a Ottovu lacinou knihovnu*.

Knižně vyšlo z poezie: *Jihočeské melodie* (1880); *Básně* (1883); *Na Dívčím kameni* (1885); *Dumy a legendy* (1888); *Jasem a šerem* (1893); — z prózy: *Povídky a arabesky* (1884); *Povídky*

a *drobné kresby* (1886); — z překladů: *Básně Julia Slowackého* (2 sv., 1876, 1880) a téhož *Balladyna* (1893) a *Lilla Weneda* (1896). — Vydal *Básně samouka* Fr. Chládky (1884).

Literatura: O Jihočeských melodických J. Neruda v *Osvětě* 1881. Týž v *Podobiznách III* (1954). J. Bečka v *Osvětě* 1919. Fr. Herites ve *Vodňanských vzpomínkách* (1904). A. Stašek ve *Vzpomínkách* (1925). O básni *Na Dívčím kameni* V. Novák v *LF* 1920.

MOSER Bedřich (5. 3. 1821 v Mítově na Blovicku — 21. 2. 1864 v Praze). Gymnasium, filosofii a práva, která nedokončil, studoval v Praze. Vstoupil do služeb finanční stráže, ale od r. 1848 se věnoval literatuře a žurnalistice. Jeho satirické časopisy byly policejné zakazovány a jejich redaktor byl (r. 1849) odsouzen do vězení.

Vydával a redigoval *Brejle* (1849, znovu 1861—1863); *Šotek* (1863—1864). Byl spoluredaktorem časopisu *Reichenberger Zeitung*.

Knižně vyšel román *Slepá paní* (1853).

Literatura: J. Neruda v *Literatuře I* a v *Podobiznách IV* (1957).

MRŠTÍK Alois (14. 10. 1861 v Jimramově — 24. 2. 1925 v Brně). Bratr Viléma Mrštíka. Reálku a učitelský ústav vystudoval v Brně, od r. 1886 učil na různých místech na Moravě, od r. 1889 správce školy v Diváčích.

Prispíval do *Moravské orlice*, *Lumíru*, *Zlaté Prahy*, *Světozoru*, *Národních listů*, *Máje* aj. — Redigoval *Moravskoslezskou revui* (1907—1910 společně s bratrem Vilémem).

Knižně vyšlo z prózy: *Dobré duše* (1893); *Bavlnkové ženy a jiné povídky* (1897 společně s bratrem Vilémem); *Rok na vsi* (9 dílů, 1903—1904; na konečném znění pracoval s bratrem Vilémem); *Hore Váhom* (1919); *Nit stříbrná* (1926); — z dramát: *Maryša* (1894, společně s bratrem Vilémem).

Sebrané spisy bratří Mrštíků vyšly u Otty (14 sv., 1914—1926). — Srov. též Vilém Mrštík.

Literatura: Alois Mrštík, člověk a dílo (uspořádal A. Veselý, 1925). F. X. Šalda v *Kritických projevech* 2 (1950), 3 (1950), 11 (1959). J. Kamper v *Obzoru literárním a uměleckém* 1901. E. Sokol v *Moravskoslezské revui* 1905. F. S. Procházka, nekrolog v *almanachu České akademie* (1926).

MRŠTÍK Vilém (14. 5. 1863 v Jimramově — 2. 3. 1912 v Diváčích). Mládí prožil v Ostrovačicích a v Brně, tam studoval i gymnasium, které dokončil v Praze r. 1885. Vzdal se úmyslu věnovat se malířství a začal studovat práva, studia však po dvou semestrech zanechal. R. 1889 odstěhoval se k bratru Aloisovi, učiteli v Diváčích u Hustopeč, ale Prahu často navštěvoval. R. 1896 navštívil Rusko. Účastnil se iniciativně akce za zachování starého rázu Prahy proti městské správě. Zemřel sebevraždou.

Prispíval do *Rozhledů*, *Světozoru*, *Ruchu*, *Lumíru*, *České Thalie*, *Zlaté Prahy*, *Hlasu národa*, *Literárních listů*, *Národních listů*, *Pozoru*, *vídeňské České revue* (zde *Paní Urbanová*) aj. — Redigoval *Moravskoslezskou revui* (1907—1910 s bratrem Aloisem).

Knižně vyšlo z prózy: *Bavlnkové ženy a jiné povídky* (s bratrem Aloisem, 1897); *Pohádka máje*, 1897, ve *Světozoru* 1892); *Stíny* (1893); *Obrázky* (1894); *Santa Lucia* (1893); *Babeta*, *Verunka a drobné povídky* (1902); *Kniha cest* (1905); *Žlatá nit* (1907); *Žumři* (1912); — z dramát: *Paní Urbanová* (1889); *Maryša* (společně s bratrem Aloisem 1894); *Anežka* (1912, společně s ženou Boženou); — z kritických statí: *Moje sny*, *Pia desideria* (2 sv., 1902 a 1903; zde i *Bestia triumphans*); — z překladů: I. A. Gončarov, *Oblomov* (2 sv., 1902—1903), *Strž* (1906); A. F. Pisemskij, *Tisíc duší* (1905); F. M. Dostojevskij, *Uražení a ponížení* (1888); L. N. Tolstoj, *Vojna a mír* (4 sv., 1888—1890), *Vláda tmy* (1895); A. S. Puškin, *Piková dáma* (1894); — z prací odborných: A. F. Pisemskij (1908).

Spisy bratří Mrštíků vydal J. Otto v l. 1914—1926 (14 sv.). Kritické vydání díla bratří Mrštíků připravované M. Hýskem a rozvržené do 10 sv. zůstalo nedokončeno (vyšlo 6 sv.). Pohádka máje, Santa Lucia a Maryša vycházely často; Santa Lucia v Národní knihovně 1958 s doslovem V. Justla, Maryša ve Světové četbě 1956 s předmluvou R. Parolka. Paní Urbanovou vydal v dramatické úpravě G. Francel (1944, s doslovem M. Hýska).

Literatura: Nekrolog J. Wojkowicze v Lumíru 1912. F. X. Šalda v knize Duše a dílo (1913) a často v Kritických projevech. J. Pojezdny v Osvětě 1914. K. Sezima v knize Podobizny a reliéfy (1927). B. Mrštíková, Mrštíkové (1942), Po Vilémově smrti (1946), Vzpomínky (2 sv., 1950). J. Dolanský v knize Mistrí ruského realismu u nás (1960). O Mrštíkovi psal R. Parolek v pracích: Mrštík a Dobroljubov (Pražská universita moskevské universitě, 1955), Mrštík o Dostojevském (v Čs. rusistice 1956), Cesta Viléma Mrštíka do Ruska (1896) a její výsledky ve světle nových dokumentů (Acta Universitatis Carolinae, Philologica, 1960). V. Justl v uvedené edici (1958). V. Nezkusil o próze (v Č. lit. 1961).

MUŽÍK Augustin Eugen (15. 5. 1859 v Novém Hradci Králové — 31. 3. 1925 v Praze). Gymnasium absolvoval v Hradci Králové, filosofii v Praze a věnoval se pak literatuře a žurnalistice.

Prispíval do Lumíru, Osvěty, Zlaté Prahy, Máje, Zvonu, Nivy. — Redigoval: *Besedy lidu* (1893—1908); *Světlozor* (1905—1925); *Ilustrovaný svět, Kalendář Besed lidu*.

Knižně vyšlo z poezie: *Jarní bouře* (1883); *Hlasy člověka* (1883); *Balady a legendy* (1884); *Květy polní* (1887); *Hymny a vzdechy* (1892); *Černé perly* (1893); *Písně života* (1894); *Epištola českému dělnictvu* (1897); *Krůpěje rosy* (1902); *Duchu Husovu* (1903); — z prózy: *Trosky života* (1894); *Skvrny i paprsky* (1898); *Tichá dramata* (1914); — z dramatu: *V orlím hnízdě* (1919); *Návrat z vojny — Pravda — V předvečer* (1925). — Překládal zejména E. A. Poea, J. W. Goetha a operní a operetní libreta (*Čarostřelec, Kníže Igor, Němá z Portici, Prorok, Fidelio* aj.).

Literatura: F. X. Šalda, Kritické projevy 1 (1949). A. Klášterský ve Vzpomínkách a portrétech (1934).

NEBESKÝ Václav Bolemír (18. 8. 1818 na samotě Nový Dvůr u Kokořína — 17. 8. 1882 v Praze). Studoval gymnasium v Litoměřicích. Teprve v Praze, kde se seznámil s Tylem, Sabinou, Erbenem a (v r. 1843) s Němcovou, se přiklonil k češtví. Zabýval se soustavně literaturou německou, řeckou a především německou filosofií. Začal studovat medicínu v Praze, a ve Vídni (1843), nedokončil ji, ve Vídni se stal vychovatelem a věnoval se literární historii. Od r. 1846 byl vychovatelem v Praze (do r. 1852). V r. 1848 se účastnil politického života po boku Palackého a Havlíčka. Od r. 1849 docent dějin řecké literatury a českého básnictví na pražské universitě (ale nepřednášel). Od r. 1851 sekretář Muzea a Matice české.

Prispíval do Květů (poprvé r. 1838), Vesny, České včely (zde ojedinělá povídka *Vizionář*), Českých besed, Věnce, Vlastimila a především do Časopisu Českého muzea (zde literárně-historické studie: 1847 *Příspěvky k historii literatury české, Literatura lidu, Alexandreis česká, Mastičkář*; 1850 *Stará literatura česká*; 1851 *W. Shakespeare*; 1853 *Tragické básnictví Řeků*; 1856 *O španělských romancích*; 1858 *Calderon de la Barca*; 1863 *O novořeckém národním básnictví*). — Redigoval: *Národní noviny* (1848); *Časopis Českého muzea* (1850—1861), vypomáhal v redakci České včely (1847); byl v redakci Národní bibliotéky.

Knižně vyšlo z poezie: *Protichůdci* (1844); — z překladů veršů: *Kytice ze španělských románů* (1864, společně s J. Čejkou); *Novořecké národní písně* (1864); — z dramatu: z Aischyla *Eymenidy* (1862) a *Prometheis* (1862); z Aristofana *Žáby* (1870); z Terentia *Bratři* (1871); z Plauta *Plenci* (1873); — z prací odborných: *Dějiny Muzea království českého* (1868).

Básně se pokoušel Nebeský vydat už sám r. 1843. Výbor z nich vydal až J. Neruda v Poetických besedách (1886). Úplné vydání pořídil ve Světové knihovně č. 1066 K. Rieger.

Protichůdci vycházeli často (1882, 1912 a jindy). Výbor z prací literárněkritických a vědeckých uspořádal podle plánu B. Václavka M. Heřman, V. B. Nebeský O literatuře, v Kritické knihovně (1953) s doslovem K. Dvořáka. Dopisy V. B. Nebeského s Janem Krouským uveřejnil J. V. Šimák, Dopisování Jana Krouského a jeho přátel (1932).

Literatura: J. Hanuš, Život a spisy V. B. Nebeského (1896), kde je i literatura do té doby a chronologický soupis Nebeského prací. O B. Němcové a Nebeském psal Z. Záhoř (1920) a K. Krejčí ve sborníku Prátelecký kruh B. Němcové (1946). Nejvíce literatury bylo věnováno Protichůdcům, kterou r. 1911 shrnul J. Voborník ve Sborníku filologickém. J. Vrchlický v Nových studiích a podobiznách (1897). O překladech Nebeského z antických klasiků a o jeho člancích O. Jiráni (ČČM 1926). O Nebeského článku o čínské kultuře psal B. Horák v Naší vědě 1947. J. Arbes v knize Literaria (1954). K. Sabina v knize O literatuře (1953). J. Vlček v knize Z dějin české literatury (1960).

NERUDA Jan viz str. 139—187

PANÝREK Jan Duchoslav (19. 6. 1839 ve Lhotkách u Březnice — 18. 8. 1903 v Hradci Králové). Studoval na české reálce a na polytechnickém ústavu v Praze. V l. 1862—1870 učil na nižší reálce v Rokycanech, od r. 1870 na učitelském ústavu v Hradci Králové.

Přispíval do Mikovcova Lumíru, Dalibora, Humoristických listů, Obrazů života, Lady, Rodinné kroniky, Zlaté Prahy, Máje, almanachu Horník aj.

Knižně vyšlo z poezie: *Písně z hladu* (1862).

Literatura: Nekrolog ve Zlaté Praze 1902—03. M. Pohorský v Č. lit. 1954.

PASTRNEK František (4. 10. 1853 v Kelči na Moravě — 17. 2. 1940 v Praze). Gymnasium studoval v Olomouci a v Uherském Hradišti, klasickou filologii od r. 1873 ve Vídni. Učil na gymnasiu ve Vídni, r. 1888 se habilitoval ze slovanské filologie na vídeňské universitě. Od r. 1895 profesor slovanské filologie na universitě v Praze. Zabýval se zejména studiem staroslověnštiny, staročestiny a dialektologie. Byl též organizátorem vědecké a lidovýchovné práce u nás.

Přispíval do Listů filologických, Časopisu Matice moravské, Časopisu Českého muzea, Českého časopisu historického, Athenaea, Českého lidu, Slovenských pohľadů, Věstníku České akademie, do Jagiova časopisu Archiv für slavische Literatur, do Ottova naučného slovníku aj. — Redigoval: sborník *Jan Kollár* (Viedeň 1893), *Národopisný sborník* (1897—1899); spoluredigoval *Listy filologické* (1896—1902) a *Věstník slovanské filologie a starožitnosti* (1901—1902).

Knižně vyšlo z prací vědeckých: *Bibliographische Übersicht über die slavische Philologie 1876—1891* (Viedeň 1892); *Tvarosloví jazyka staroslověnského s úvodem a ukázkami* (1909, 2. vyd. 1912); *Dějiny slovanských apoštolů Cyrila a Metoda, S rozбором a otiskem hlavních pramenů* (1902); *Beiträge zur Lautlehre der slowakischen Sprache in Ungarn* (Berlin 1888). — Vydal: *Slovanská legenda o sv. Václavu* (1903).

Literatura: M. Weingart ve Slovanském sborníku věnovaném Františku Pastrnkovi k sedmdesátým narozeninám, 1853—1923 (1923). Týž uveřejnil bibliografii Pastrnkových prací v ČMF 1913 a literaturu o Pastrnkovi připojil ke své studii v ČMF 1934. J. Kurz v ČMF 1942.

PECKA Josef Boleslav (psal se též PECKA STRAHOVSKÝ; 19. 9. 1849 v Praze — 25. 7. 1897 v Chicagu v USA). Pocházel z dělnické rodiny, byl zprvu textilním dělníkem, později slevačem. Záhy počal pracovat v dělnickém hnutí i jako žurnalista. R. 1881 byl při procesu proti L. Zápotockému odsouzen do vězení a po odpykání trestu vypovězen z Prahy. Pobýval ve Vídni, v Brně, v Bratislavě a Prostějově. R. 1885 se vystěhoval s matkou do Ameriky.

Prispíval do časopisů: *Dělník* (poprvé 1869), *Dělnické listy*, *Pochodeň*, *Budoucnost*, *Organizace*, do *Kalendáře dělnictva československého* (zde např. *Karel Marx, myslitel a organizátor socialistický*, 1881 aj.), od r. 1886 psal do *Chicagských listů*, později do *chicagského Práva lidu* aj. — Redigoval *Dělnické listy*, v *Chicagu* anarchistický časopis *Budoucnost*.

Knížně vyšlo z *práci odborných*: *Třiasmdesát dní revoluční strany pařížské* (1871); *Normální doba pracovní* (1874); *Červánky lipanské* (Berlín 1884). — Vydal: *Zpěvník českých dělnických písní* (Chicago 1887).

Sebrané básně vyšly v *Chicagu* r. 1899. Výbor *Písně proletáře* uspořádal a doslovem opatřil F. R. Tichý r. 1951.

Literatura: F. Cajthaml, J. B. Pecka-Strahovský (1934). K. Kreibich, J. B. Pecka a L. Zápotocký (1950). F. R. Tichý v doslovu k uvedené edici (1951). J. Petrmichl v doslovu k výboru *Poslední bitva vzplála* (1951). F. R. Tichý v *ČMM* 1953. V. Pletka, Nejstarší zpěvník českých dělnických písní, *ČMM* 1954. O jeho vlivu na vývoj dělnických novin K. Štorkán v *Novinářském sborníku* 1957.

PELCL Josef (21. 1. 1861 v *Pardubicích* — 17. 7. 1916 v *Praze*). *Gymnasium* navštěvoval v *Olomouci* a *Chrudimi*, *filosofickou fakultu* v *Praze*. Byl zprvu vychovatelem a železničným úředníkem, později žurnalistou, překladatelem odborné literatury z němčiny a z angličtiny, vydavatelem a nakladatelem.

Založil a redigoval *Rozhledy* (1892 — 1908), *Život* (1899—1905), *Knihovnu Rozhledů* (1894—1906 a 1913—16), *Kritickou knihovnu* (1896—1907), *Bibliotéku sociálních a politických nauk* (1895—1903), *Chvilky* (1911—1916, zde otiskl své práce *Příklad, jež dal chudý světu*, 1911, a *Co víme o Shakespearovi*, 1916).

Literatura: A. Hajn v *Lumíru* 1928—1929 uveřejnil dopisy psané mu Pelclem do vězení na *Borech*. J. Thon, *Z nakladatelského ovzduší let devadesátých ve sborníku* *Knihy a národ*, 1879—1939 (1939).

PFLEGER-MORAVSKÝ Gustav (vl. jm. Gustav Pflieger; 27. 7. 1833 v *Karasejně* u *Bystřice nad Pernštýnem* — 20. 9. 1875 v *Praze*). Po smrti otce přestěhovala se rodina do *Prahy*, kde žila v obtížných hmotných poměrech. Studoval na *akademickém gymnasiu* (spolužák *Nerudův*). R. 1850 onemocněl, v r. 1852 přerušil pro nemoc studie. Byl úředníkem *České spořitelny* v *Praze*, v l. 1861—1862 dramaturgem českého divadla, v l. 1864—1868 psal divadelní referáty do *Politik*. Od r. 1868 redigoval fejeton v *Národním pokroku*.

Prispíval do *Lumíru*, *Světozoru*, *Osvěty*, *Dalibora*, *Zlatých klasů* aj.

Knížně vyšlo z *poezie*: *Dumky* (1857); *Cypřiše* (1861); *Pan Vyšinský* (1858—1859); *Královna noci* (1875); — z *prózy*: *Dvoji věno* (1857); *Dva umělci* (1858); *Ztracený život* (1862); *Z malého světa* (1864, přeprac. 1872); *Paní fabrikantová* (1873); — z *dramat*: *Ona mne miluje* (1861), *Della Rosa* (1871), pův. hráno pod názvem *Poslední Rožmberk* (1862), *Boleslav Ryšavý* (1871), *Telegram* (1865), *Kapitola I., II., III.* (1871).

Sebrané spisy vyšly u *Kobra* (7 sv., 1871—1885), próza u *Laichtra* (6 sv., 1907—1912). *Životopisné zápisky básníkovy* vydal F. A. Hora (1880). *Román Z malého světa a Paní fabrikantová* vycházely častěji.

Literatura: J. Neruda v *Literatuře* I, II (1957, 1961). *Nekrolog* F. Schulze v *Osvětě* 1875. J. P. Tauer v *Literárních listech* 1883. *Přednášky* J. Baráka, č. 5. (1884). F. Pover v *Rozhledech literárních* 1887 a v *Literárních listech* 1888. J. Jakubec v *Lumíru* 1905—06. F. V. Krejčí v úvodu k vydání *Z malého světa* (1907). K. Rieger v *předmluvě* k *Panu Vyšinskému* (1910). K. Velemínský, *Gustav Pflieger-Moravský* (1904). J. Vlček, *Z dějin české literatury* (1960). O. Fischer, *K dramatu* (1919). R. Málek v *časopise* *Knihy a čtenáři* (1946). Z. K. Slabý ve *Varu* 1950—1951.

PIPPICH Karel (21. 4. 1849 ve Zlonicích — 29. 3. 1921 v Chrudimi). Gymnasium a práva vystudoval v Praze, po soudní praxi pracoval od r. 1874 v advokátní kanceláři svého otce v Chrudimi, kterou později převzal. Již za studií se věnoval hudbě a ochotnickému divadlu. Byl též politicky činný jako poslanec.

Z dramát vyšlo knižně: *Ž české domácnosti* (1880); *Ve veřejném životě* (1885); *Svět zásad* (1888); *Slavomam* (1890).

Literatura: M. Hýsek, Karel Pippich jako dramatik (v publikaci *Divadelní Chrudim*, 1934). J. Mikan, Karel Pippich ve světle hudební korespondence (1934).

PODLIPSKÁ Sofie (15. 5. 1833 v Praze — 17. 12. 1897 tamtéž). Sestra Karoliny Světlé, manželka lékaře J. Podlipského. Získala běžné vzdělání měšťanských dívek a naučila se několika jazykům. Po sňatku v r. 1858 a zejména po ovdovění věnovala se činnosti v ženských spolcích (Minerva, Americký klub dam aj.). Významný je vliv na J. Vrchlického, manžela její dcery Ludmily.

Přispívala do Lumíru, Světozoru, Květů, Rodinné kroniky, Zlaté Prahy. — Redigovala *Ženskou bibliotéku*.

Knižně vyšlo z prózy: *Na domácí půdě* (1872); *Přechody* (1873); *Osud a nadání* (1872); *Nalžovský* (1878); *Anežka Přemyslova* (1879); *Peregrinus* (2 sv. 1881 a 1882); *Lidské včely* (1889); *Pozemský prach* (1891); *Anna* (1902); — z překladů: G. Sandová, *Hraběnka z Rudolstadt* (1864), *Konsuslo* (3 sv., 1865).

Spisy vyšly za života autorčina v Národní bibliotéce (4 sv., 1876—1886). Později u Otty (2 sv., 1899) a v Unii (15 sv., 1901—1905). Dopisy J. Vrchlického se S. Podlipskou z let 1875—1876 vydal F. X. Šalda a V. Brtník r. 1917.

Literatura: J. Heidenreichová-Holečková, Sofie Podlipská ve svých vzpomínkách, dopisech a denících (2. vyd. 1941). L. Grosmanová-Brodská v ročence *Chudým dětem*, 1898. E. Krásnohorská, *Vzpomínka na K. Světlou a S. Podlipskou* (Osvěta 1919). E. Vrchlická v *Lípě* 1917—18. O. Fiala v *ČČM* 1928.

POKORNÝ Rudolf (18. 4. 1853 v Heřmanově Městci — 19. 9. 1887 v Libochovicích). Gymnasium studoval v Chrudimi, vyšší reálku v Pardubicích a obchodní školu v Praze. Po vojenské službě stal se úředníkem v Praze, ale místo po několika letech opustil a věnoval se literatuře. Byl horlivým propagátorem literárních styků se Slovenskem, které několikrát navštívil. Pro rodinné starosti, literární neúspěchy a chorobu odešel jako okresní tajemník do Libochovic.

Přispíval do Osvěty, Ruchu, Světozoru, Rodinné kroniky aj. — Redigoval: *Palečka* (1876—1887); *Ozvěny* (1878); *Šotka* (1883); *Knihovnu československou* (1880—81, vyšly jen dva svazky).

Knižně vyšlo z poezie: *Ž jarních luhův* (1873); *Básně* (1877); *Pod českým nebem* (1879); *Nemilostné písně* (1879, pod pseud. RANKO PETAR); *Ž hor* (1881); *Vlastenecké šlehy* (1882, pod pseud. HEŘMAN MĚSTECKÝ); *Vlasti a svobodě* (1883); *S proclým jarem* (1883); *Mrtvá země* (1885); *Opět na horách* (1887); — z prózy: *Povídky, arabesky a drobné kresby* (1879); *Ž potulek po Slovensku* (ve 2 sv., 1883—1885); *Literární shoda československá* (1830); — z překladů: *Písně moskevských cikánův* (1874); *Básně Bohdana Žaleského* (1881) a téhož *Duch stepí* (1887). — Vydal: *Antologii ruské lyriky* (1 sešit, 1887).

Literatura: Sborník *Památce padesátého výročí narozenin Rudolfa Pokorného* (1903). Neruda v medailónku k XXIV sv. *Poetických besed* a v *Podobiznách III* (1954). Kritika *Básní v Lumíru* 1877. *Nekrology v Osvětě, Ruchu, Lumíru* 1887 aj. J. V. Sedlák v *Šaldově Kmeni* 1918—19 a v *LF* 1920 a 1922. R. Pokorná-Purkyňová, *Život tří generací* (1944).

PRAVDA František (vl. jm. Vojtěch Hlinka; 17. 4. 1817 v Nekrasíně u Jindřichova Hradce — 8. 12. 1904 v Hrádku u Sušice). Pocházel ze selského rodu, gymnasium vystudoval v Jindřichově Hradci, filosofii v Praze, bohosloví ve Vídni a v Praze. Kaplan v Kvílicích u Slaného, duchovní správce v ústavu pro slepce v Praze, od r. 1847 vychovatel a host v nižší šlechtické rodině v Hrádku u Sušice.

Prispíval do časopisu *Blahověst* (poprvé 1847), *Poutník*, *Lumír*, *Obrazy života*, *Boleslavan*, *Opavský besedník*, *Čech*, *Vlast*, *Škola a život*, *Posel z Prahy* (Fr. Šimáčka-Běláka), do almanachů a kalendářů *Perly české*, *Pečírkvův kalendář*, *Krakonoš*, *Školník*, *Zábavník učitelský*, *Moravan* aj.

Knižně vyšly prózy *Povídky z kraje* (5 sv., 1851—1853); — hry pro děti: *Divadlo pro děti* (3 sv., 1863—1867).

Sebrané spisy začaly vycházet již za Pravdova života (1871—1877) ve 4 sv. v Národní bibliotéce, 1877—1898 ve 12 sv. s názvem *Sebrané povídky pro lid*. Dopisy V. Štulcovi otiskl J. Vraštil ve *Zprávě arcibiskupského gymn. v Praze 1916/17*; dopisy Fr. Šteffalovi J. Muk v *Publikacích Městského muzea v Jindřichově Hradci* (1941); tam je i stař. Ferd. Strejčka Fr. Pravda, učitel národa.

Literatura: Fr. Holeček, Fr. Pravda (Vojtěch Hlinka) — *Obraz jeho literární činnosti* (1906) s podrobnou bibliografií Pravdova díla. Životopis od K. Matějky, Pravdova synovce, je připojen ke 4. sv. *Sebraných spisů* (1877). K. V. Rais ve *Světozoru* 1897. V. Dresler v *ČČM* 1905. F. Strejček v *Jihočeském sborníku historickém* 1955.

PREISSOVÁ Gabriela (roz. Sekerová, po druhé provdaná Halbaertová; 23. 3. 1862 v Kutné Hoře — 27. 3. 1946 v Praze). Dětství prožila v Kutné Hoře a v Plaňanech. R. 1871 odešla k příbuzným do Prahy, kde se nadchla pro vlasteneckou a literární činnost. Literárně pracovat začala záhy za pobytu v Hodoníně. Po sňatku s úředníkem cukrovaru Preissem (1880) a po krátkém pobytu v Oslavanech u Brna a v Korutanech přesídlila do Prahy, kde se i podruhé provdala.

Prispívala do *Zlaté Prahy*, *Máje*, *Zvonu*, *Lumíru*, *Osvěty* aj. — Redigovala *Kalendář paní a dívek českých* (na roky 1903—1910).

Knižně vyšlo z prózy: *Obrázky ze Slovácka* (3 díly, 1886—1889); *Ideály* (1889); *Povídky* (1890); *Ž mého alba* (1890); *Črty ze Slovácka* (1890); *Nové obrázky a črty* (1893); *Obrázky bez rámečků* (1896); *Korutanské povídky* (1896); *Talnové zlato* (1901); *Jarní vody* (3 sv., 1912); *Dědicové* (1913); *Bouře a jiné povídky* (1920); *Zlatý hoch* (1930); *Cestou za štěstím* (1932); — z dramát: *Gazdina roba* (1890; zhudebnil J. B. Foerster pod názvem *Eva*); *Její pastorkyňa* (1891; zhudebnil L. Janáček); *Žltorog a jiné dramatické hříčky* (1914).

Sebrané spisy (18 sv., 1910—1915) připravila k vydání sama autorka. Výbor povídek *Slovácké obrázky* sestavil a úvod napsal Artur Závodský (1957).

Literatura: J. Roleček, *Život a dílo Gabriely Preissové* (1946). H. Jelínek v *Lumíru* 1936—1937. Vl. Müller, *Dramatická prvotina Gabriely Preissové* (doslov ke *Gazdině robě*, 1956). J. F. Urban, *České ženy* (1922). O. Koblížek, Janáček a Preissová, *Moravskoslezská revue* 1918. R. Grebeníčková v *doslovu k Její pastorkyni* (1956). R. Parolek v *Čs. rusistice* 1960. B. Štúrová, *Slovensko v tvorbě G. P.* (Slovenská lit. 1960).

PROCHÁZKA Arnošt (15. 11. 1869 v Praze — 16. 1. 1925 tamtéž). Gymnasium vystudoval v Praze, práva na pražské universitě nedokončil. Vedle povolání účetního úředníka věnoval se kritice a překladatelství. R. 1894 založil *Moderní revui*, kterou vydával a redigoval. Měl velkou účast při vydávání *Knih dobrých autorů* u K. Neumannové.

Prispíval zejména kritikami do *Literárních listů*, *Moderní revue*, *Nového kultu*, *Rozhledů* aj. Knižně vyšlo z poezie: *Prostibolo duše* (1894); *Torsa veršů — torsa prózy* (1925); — z kri-

tických prací literárních a výtvarných: *Meditace* (1912); *Literární silhouety a studie* (1912); *České kritiky* (1912); *Francouzští autoři a jiné studie* (1912); *Rozhovory s knihami, obrazy a lidmi* (1916); *Na okraj doby* (1919); — z překladů: Scipio Sinhele, *Co století umírá* (1900); Eugenio de Castro, *Belkiss, královna sábská, axumská a hymiarská* (1900); H. Lichtenberger, *Nietzscheova filosofie* (1900); Anatole France, *Traktér u královny Pedauky* (1900); André Gide, *Král Kandaules* (1912); — O. Wilde, *Básně v próze* (1908); G. Boccaccio, *Dekameron* (1923—24). — Edice: Spisy Karla Hlaváčka (1905); Spisy H. G. Schauera (1917).

Literatura: M. Rutte, K jubileu kritikovu (Cesta 1920). J. O. Novotný, Arnošt Procházka (Cesta 1924). J. Karásek ze Lvovic v Rozpravách Aventina 1931—32. In memoriam Arnošta Procházky (1925; zvláštní číslo Moderní revue; zde seznam pseudonymů a šifer A. P.). Zd. Nejedlý v knize O literatuře (1953). F. X. Šalda ve Varu 1926. St. K. Neumann v Literárních rozhledech 1928—29.

PROCHÁZKA František Serafínský (15. 1. 1861 v Náměšti u Olomouce — 28. 1. 1939 v Praze). Syn kováře, studoval na slovanském gymnasiu a bohoslovecké fakultě v Olomouci, od r. 1883 na filosofické fakultě v Praze. Učitel v Praze, od r. 1891 věnoval se žurnalistice, později městský knihovník na Vinohradech a redaktor České grafické unie.

Prispíval do Zvonu, Humoristických listů, Moravskoslezské besedy, Zlaté Prahy. — Redigoval *Malého čtenáře* (1891—1939), *Zvon* (1913—1939).

Knižně vyšlo z poezie: *Píseň o Čínu* (1885); *Různé zvuky* (1887); *Na úrodné půdě* (1887); *Blesky na horách* (1893); *Jazyk* (1895); *Písničky* (1898); *Novější písničky* (1899); *Nejnovější písničky* (1901); *Hradčanské písničky* (1904); *Březen* (1904); *Král Ječmínek* (1906); *Semenec* (anonymně 1906); *Písničky kovářova syna* (1908); *Vinobraní* (1911); *Vojna je vojna* (1913); *Mistr Jan Hus* (1918); *Černý orel* (1918); *Žpěvy mladosti* (1919); *Dvě romance* (1919); *Kvetoucí dnové* (1923); *Nové hradčanské písničky* (1924); *Věřím* (1929); *Tyršův čin* (1932); *Žpěvníček* (1932); *Vosy* (1933); *Duha* (1934); — z prózy: *Přástky* (1896); — z knih pro mládež: *Hračky* (1904); *Šotci krále Holce* (1905); *Slunečka* (1904), *Lučina* (1908); *Pestří motýli* (1919); *Družky* (1916). — Edice: Česká lyra (1911); Česká epika (1912); Vybrané české humoresky (1894—95); Gogol mládeži (1909), Zeyer mládeži (1909), Maupassant mládeži (1919), — z překladů: G. Hauptmann, *Potopený zvon* (1899), *A Pippa tančí* (1918); J. Verne, *Tajemný hrad v Karpatech* (1893); P. Mael, *Hrdinná srdce* (1895); D. A. Candéz, *Dobrodružství cvrčka houslisty* (1911).

Dílo vyšlo v Unii (13 sv., 1919—1924).

Literatura: V. Martínek v Moravskoslezském sborníku 1919—1920. Ant. Veselý, F. S. Procházka, člověk a dílo (1927). F. Dlouhán, Fr. S. Procházka v literatuře pro mládež (1936). Hýsek v předmluvě k 3. vyd. Pohádek o novém království (1920) a ve Zvonu 1931. B. Slavík v knize Hanácké písemnictví (1940). F. Pražák v knize Spisovatelé učitelé (1946). F. X. Šalda v Kritických projevech 4 a 6 (1951).

QUIS Ladislav (7. 2. 1846 v Čáslavi — 1. 9. 1913 v Černošicích u Prahy). Studoval gymnasium v Havlíčkově Brodě a v Táboře, práva v Praze. R. 1872 vstoupil za nemocného Sabinu do redakce Slovana, poté do Národních listů. Od r. 1881 advokát v Čáslavi, později v Přelouči, od r. 1908 žil na odpočinku v Praze a v Černošicích.

Prispíval do časopisu Tábora (poprvé 1865), do Humoristických listů, Lumíru, Květů, Světozoru, Zvonu, Švandy dudáka, Času, Máje, Palečka, Svobody (Barákovy), do almanachu Ruchu, Almanachu českého studentstva, Moravskoslezské revue (zde například stať *Jan Neruda*) aj.

Knižně vyšlo z poezie: *Ž ruchu* (1872); *Hloupý Honza* (1880); *Balady* (1883); *Třešně* (1884); *Písničky* (1887); *Epigramy* (1897); — z překladů: J. W. Goethe, *Balady* (1879); *Ifigenie v Tauridě* (1894); F. Schiller, *Marie Stuartovna* (1891); V. A. Kolcov, *Básně* (1892);

Staroskotské balady (1900); H. Kleist, *Rozbitý džbán* (1910); — z prózy: *Kniha vzpomínek* (1902). — Edice: Básnické spisy Karla Havlíčka (1897); Korespondence K. Havlíčka (1903); L. Čelakovský, *Ohlas písní ruských a Ohlas písní českých* (1898); Spisy Karla Havlíčka (1906—1908); K. J. Erben, *Kytice* (1901); J. P. Koubek, *Básníkova cesta do pekel* (1904); V. Šolc, *Prvosienky* (1905); *Kritické spisy Jana Nerudy v Sebraných spisech* (u Topiče 1907—1911).

Literatura: Nekrolog ve Světozoru 1913. A. Pražák, Literární význam L. Quise (Zvon 1906). J. Vlček v Lumfru 1906. J. Šebesta ve Vlčkově sborníku 1920. F. A. Šubert v Almanachu České akademie (1914). J. S. Machar v knize *V poledne* (1920, 2. vyd. 1928). O jeho překladu 2. dílu Fausta H. Siebenschein a K. Hyršlová v ČMF 1954.

RAIS Karel V. viz str. 465—485

RYBIČKA Antonín František (pseudonym SKUTEČSKÝ; 30. 10. 1812 ve Skutči — 24. 1. 1899 ve Vídni). Gymnasium studoval v Litomyšli, práva v Praze. Od r. 1840 byl městským úředníkem v Chrudimi, od r. 1848 působil v různých funkcích v státní správě ve Vídni. Pracoval badatelsky v řadě oborů, zejména v dějinách práva, literární a kulturní historii, heraldice, v dějinách českého lékařství aj.

Přispíval statemi a rozpravami do Časopisu Českého muzea, Osvěty, Světozoru (zde i *Pomůcky k bibliografickému listáři českému*) aj., pod šifrou Ra do Riegrova Slovníku naučného.

Knižně vyšlo z prací odborných: *Přední křesťelé národa českého* (2 díly, 1883, 1884).

Literatura: A. Truhlář v Almanachu České akademie 1900. V. B. Konečný v Almanachu na počest osmdesátiletých narozenin Rybičkových (1892). V. V. Zelený v Osvětě 1882. Nekrology ve Světozoru a Zlaté Praze 1899. F. Lašek, Zapadlí osvícenci F. E. Welz, F. M. Klácel a F. Rybička (1946).

SABINA Karel (29. 12. 1813 v Praze — 9. 11. 1877 tamtéž). Vychován v rodině zedníka J. Soviny (otec Sabinův zůstal neznám), vystudoval akademické gymnasium a filosofii v Praze. Práva (od r. 1834) nedokončil. Zprvu vychovatel, pak literát a žurnalista. R. 1838 byl ve Vídni, kde spolupracoval s časopisem Adler, ale pobyt zde mu byl policejně zakázán. R. 1835 byl vyšetřován pro satiru *Obrazy a květy snů* (v Květech), r. 1836 pro báseň *Ku vzdáleným* (v Květech), r. 1839 pro článek *Erwiderung* (v časopise *Ost und West*). V čtyřicátých letech člen tajného spolku Repeal, r. 1848 horlivý řečník a publicista a vůdčí osobnost radikálních demokratů. Ve spojení s ruským anarchistickým revolucionářem Bakuninem se účastnil přípravy povstání proti Rakousku. V květnu r. 1849 zatčen, odsouzen k trestu smrti, ten však cestou milosti změněn na 18 let žaláře. Vězněn v Praze a v Olomouci. Při amnestii r. 1857 propuštěn, vrátil se do Prahy, věnoval se činnosti literární, přednáškové (v Umělecké besedě, v dělnických spolcích, r. 1868 mluvil na Husových oslavách v Kostnici), byl pod dozorem policie. Od r. 1859 ve službách tajné policie, které dodával zprávy o činnosti v literárním, novinářském a politickém životě (pod jménem ROMAN). R. 1870 naznačil vídeňský časopis podezření, že je konfidentem policie, ale Sabina se před soudem očistil. R. 1872 na důvěrné schůzce literárních a politických přátel (mezi nimi J. Grégr, J. Barák, J. Neruda, V. Hálek) ze spolupráce s policií usvědčen, označen za zrádce národa a přinucen opustit Čechy. Odejel do Drážďan, po návratu se hájil veřejně (brožurkou *Obrana proti lhářům a utřačům* a plakáty), ale důvěry už nenabyl.

Přispíval do *Květů* (poprvé 1835), *České včely*, *Kytky*, *Hronky*, almanachu *Vesna*, do *Vlastimila*, *Pomněnek*, *Ost und West*, *Týdeníku*, *Dělníka*, *Národních listů*, *Pokroku* (Skrejšovského), *Svobody* (Barákovy), *Pražského deníku* a časopisů, jež redigoval. — Psal též německy, překládal z němčiny a polštiny, užíval různých pseudonymů a šifer (LEO BLASS,

ARIAN ŽELINSKÝ, šifra AB aj.). — Redigoval: *Pražské noviny* (1848); *Česká včela* (1848), *Noviny Lípy slovanské* (1849), *Slovan* (1871—1872), sborník *Tábor, Jiskry časové* (1849), *Posel z Prahy. Kalendář historický a politický* (1862—1863). — Napsal libreta k operám B. Smetany: *Prodaná nevěsta* (1866); *Braniboři v Čechách* (1866); V. Blodka: *V studni* (1867); K. Šebora: *Templáři na Moravě* (1865); Zd. Fibicha: *Bukovín* (1866);

Knižně vyšly *Báseň* (1841); — z prózy: *Hrobník* (1844); *Obrazy ze XIV. a XV. věku* (1844); 1. část *Kat krále Václava*, 2. *Schůzka na Karlově Týně*, 3. *Lásky žalosti a blahosti*, 4. *Číšník*; *Povídky, pověsti, obrazy a novely* (1845); *Vesničané* (1847); *Blouznění* (1857); *Na poušti* (1863); *Jen tři léta!* (1860); *Věčný ženich* (1858—1863); *Oživené hroby* (1870); *Morana čili Svět a jeho nicoty* (1874, s pseudonymem Arian Želinský); — z dramata a her: *Inzerát* (1866); *Černá růže* (1867); *Šašek krále Jiřího* (1870); *Kocour a kočka* (1870); — z prací odborných: *Dějepis literatury československé staré a střední doby* (1860—1866); *Duchovní komunismus* (1861); *Václav Stach, jeho doba a spisy. Nástín životopisný a literární* (1870); *Das Theater und Drama in Böhmen bis zum Anfange des 19. Jahrhunderts* (Divadlo a drama v Čechách do začátku 19. stol., 1877 s pseudonymem Leo Blass); začal vydávat spisy K. H. Máchy (1845), z nichž vyšel jen 1. sešit obsahující *Sabinův Úvod povahopisný* a začátek *Máje*.

Soubor spisů Karla Sabin v Kočího Knihovně českých klasiků beletristů vyšel ve 3 sv. (1910—1911; *Oživené hroby*, *Hrobník*, *Jen tři léta!*, *Morana*, *Blouznění*, *Na poušti*). Výbor ze Sabinových děl pořídil V. K. Blahník v *Knihovně Přehledu revuí* (1911). Vybrané spisy J. Thon v *Českých spisovatelích 19. stol. ve 3. sv.* (1911, 1912, 1916; *Báseň a Články literární dějepisné*). Z jednotlivých románů vycházely nejčastěji *Oživené hroby* (naposled 1953 ve Světové četbě s úvodem Z. K. Slabého), *Morana*, *Na poušti*, *Jen tři léta!* Libreto k *Prodané nevěstě* vyšlo několikrát (1908 s úvodem Z. Nejedlého, 1940 pečí M. Novotného). *Duchovní komunismus* vyšel 1928 s předmlouvou Z. Nejedlého. *Vzpomínky* sebral z časopisů, kde vycházely, a vydal M. Hýsek v *Knihovně Paměti* (1937). Výbor z literárních statí vydal s doslovem F. Vodičky J. Thon, *O literatuře* (1953). Literární statí jsou i ve výboru *Čeští radikální demokraté o literatuře* (1954). Spis *Das Theater und Drama ...* přeložila G. Fučíková (1941).

Literatura o Sabinovi je velmi rozsáhlá. Životopisné příspěvky přinesl J. E. Sojka v knize *Naši mužové* (1862), V. K. Blahník ve Výboru (1911), Fr. Sekanina při vydání *Morany* (1909), J. Thon v knížce *O Karlu Sabinovi* (1947). J. Arbes v knize *Záhadné povahy* (1909). J. Fučík, O Sabinově zradě (dnes v knize *Tři studie*, 1951). Zd. Nejedlý v knize *Z české kultury* (1951) a *O literatuře* (1953). O Sabinovi básníkovi J. Thon v *Lumfru 1911*. M. Marten v úvodu k vydání *lyriky* (1920). J. Máchal v úvodu k románu *Blouznění* (1931). A. Macek v *Akademii 1907—08*. H. Hrzalová, *Jak vznikl a uskutečňoval se ideál demokratické literatury kolem r. 1848*, Č. lit. 1959. O Sabinovi prozaikovi Jaroslav Vlček v knize *Z dějin české literatury* (1960). O *Obrazech ze XIV. a XV. věku* M. Tučková v *SV 1951* a (pod jménem Matušková) v *ČL 1961*. O jeho librettech O. Hostinský, B. Smetana a jeho boj o moderní českou hudbu (1901) a P. Pražák v *Divadle 1956*; Z. Nejedlý v úvodu k vydání *Prodané nevěsty* (1908); M. Očadlík, K. Sabina, libretista, Stavovské a Národní divadlo 1927. O Sabinovi jako divadelním kritikovi J. Träger tamže. O literárním historikovi J. Štěpánková v Č. lit. 1957. J. Tax, *Sabinova Černá růže*, *Acta Universitatis Carolinae* (Slavica filologica) 1959. Literaturu o Sabinově činnosti ve službách policie shrnul a zhodnotil J. Purš v knize *K případu K. Sabin* (*Rozpravy ČSAV 1959*), v níž přinesl další doklady o této Sabinově činnosti.

SÁZAVSKÁ Anna (vl. jm. Fričová, rozená Kavalířová; 18. 4. 1825 v Těchobuzi — 15. 3. 1893 v Praze). Dcera majitele sklárny, žena J. V. Friče.

Přispívala do *Obrazů života*, *Jasoně*, almanachu *Lada-Niöla*, *Památníku českých žen* aj.

Literatura: M. Hýsek v Národních listech 1925. Sborník na paměť stých narozenin Anny Sázavské (1925).

SCHAUER Hubert Gordon (27. 10. 1862 v Litomyšli — 26. 7. 1892 v Horách u České Třebové). Pocházel z poloněmecké rodiny sklenáře, dětství strávil v Rudolticích, kde navštěvoval německou školu. Národní uvědomění získal na gymnasiu v Litomyšli. Od r. 1882 studoval ve Vídni zprvu práva, později filosofii, r. 1886 přišel do Prahy do redakce Ottova naučného slovníku, v letech 1887—1889 psal do různých časopisů. R. 1889 vrátil se na čas do Vídně, kde spolupracoval s Českou revuí a od r. 1890 dopisoval do Národních listů, jejichž národohospodářskou rubriku vedl v Praze od r. 1891.

Přispíval do Času (zde *Naše dvě otázky*, 1886), Athenaea, České politiky, České revue (vídeňské), Květů, Literárních listů, Moravských listů, Národních listů, Politik, Kalendáře česko-židovského aj. — Redigoval *Roudnické listy*.

Spisy H. G. Schauera vydal A. Procházka (3 sv., 1917—1918).

Literatura: A. Hartl, H. G. Schauer (1913, zde i bibliografie). J. Karásek ze Lvovic v knize Impresionisté a ironikové (1926). F. X. Šalda v Kritických projevech 1 (1949). V. Mrštík v knize Moje sny I (1902). J. Máchal v almanachu litomyšlského studentstva Majáles (1908). J. Herben v knize Deset let proti proudu (1898). J. Lormanová-Krňanská ve sborníku O českou literární kritiku (1940).

SCHULZ Ferdinand (17. 1. 1835 v Ronově nad Doubravkou — 16. 2. 1905 v Praze). Gymnasium navštěvoval v Mladé Boleslavi a od r. 1847 v Praze (jeho spolužáky tam byli J. Neruda a G. Pflieger-Moravský). V l. 1853—1856 studoval zde filosofii. Jako vychovatel u Kouniců (1855—1866) hodně cestoval po Evropě. V r. 1867 byl zvolen poslancem, r. 1872 se stal středoškolským profesorem v Praze.

Přispíval do Lumíru, Osvěty (zde studie *Česká balada a romance*, 1877), Národních listů, Zlaté Prahy aj. — Založil a redigoval *Literární listy* (1865); *Český obzor literární* (1867—1868); redigoval *Osvětu* (1862); *Zlatou Prahu* (1884), od r. 1861 spolupracoval s redakcí Národních listů, spoluredigoval knihovnu *Matice lidu*, *Salonní bibliotéku*, *Poezii světovou*.

Knižně vyšlo z prózy: *Starý pán z Domašic* (1878); *Latinská babička* (1883); *Doktor Johánek* (1883); *Povídky* (2 sv., 1883 a 1885); *Česká Magdaléna* (1886); *Nymburská rychta* (1886); *Šlechtické novely* (souborně 1888); *V pozdních letech* (1889); *Povídky olšanské* (1895); — z odborných prací: *Jiří z Poděbrad* (1868); *Josef Jungmann* (1873); *Petr Chelčický* (1882); *Život a spisy Vítězslava Hálka* jako doslov k poslednímu svazku Hálkových spisů, které sám v l. 1878—87 pořádal.

Literatura: J. V. Jahn v Osvětě 1895. Tamtéž E. Krásnohorská 1905. J. Máchal, O českém románu novodobém (1930). J. Thon v knize Osvětou k svobodě (1948).

SCHULZOVÁ Anežka (25. 3. 1870 v Praze — 4. 11. 1905 tamtéž). Dcera literárního kritika F. Schulze, přítelkyně Z. Fibicha. Překladatelka, v letech 1888—1894 divadelní referentka Zlaté Prahy a Květů, autorka libret k Fibichovým operám *Hedy*, *Pád Arkuna*, *Šárka*. Psala studie o A. Francovi, M. Gorkém, Z. Fibichovi aj.

Knižně vyšlo z překladů: G. Brandes, *Romantická škola ve Francii* (1894). E. Rod, *Obětovaná* (1893).

Literatura: E. Krásnohorská v Osvětě 1905. Z. Nejedlý, Z. Fibicha milostný deník (dnes ve Spisech Z. Nejedlého sv. 20., 1949). V. Kostřica v Československé rusistice 1960.

SLÁDEK Josef Václav viz str. 324—340

SOBOTKA Primus (29. 1. 1841 v Nouzově u Velimi — 1. 8. 1925 v Praze). V Praze vystudoval gymnasium a filosofickou fakultu. V l. 1866—1879 vychovatel v šlechtických rodinách, později žurnalista, od r. 1884 úředník pražské university, od r. 1897 hlavní redaktor *Ottova Slovníku naučného*.

Přispíval básněmi, prózou, literárními kritikami a překlady do Lumíru, Květů, Osvěty, Světozoru, Literárních listů, Časopisu Českého muzea, České včely, Koledy, Humoristických listů aj. — Redigoval *Světozor* (1879—1884). Překládal z němčiny, angličtiny, polštiny a ukrajinštiny.

Knížně vyšlo z překladů: H. Fielding, *Tom Jones* (3 sv., 1872); H. W. Longfellow, *Evangelína* (1877); A. Tennyson, *Enoch Arden* (1875); H. H. Stanley, *V nejtemnější Africe* (spolu s G. Dörflem a El. Krásnohorskou, 1890—1891); — z odborných prací: *Rostlinstvo a jeho význam v národních písních, pověstech, bájích, obřadech a pověrách slovanských* (1879); *Výklady prstonárodní z oboru jazykozpytu, bájesloví, psychologie národní . . .* (1882); *Kratochvilná historie měst a míst v zemích koruny Svatováclavské* (1885).

Literatura: J. Horák v Almanachu České akademie (1926).

SOJKA Jan Erazim (1828 v Praze — 27. 8. 1887 ve Vídni). Syn krejčího, studoval v Praze gymnasium, r. 1849 filosofii, kterou však nedokončil, odešel do Vídně (1850—1851), kde byl opisovačem básníka J. Kollára a vychovatelem. Knihkupecký příručí, pak pomocník v tiskovém odboru předsednictva ministerské rady ve Vídni, kde dosáhl vysoké hodnosti. Stýkal se s Arnoldem, Sabinou, Knedlhansem Liblínským a jinými radikálními demokraty, nakonec se stal Němcem.

Přispěl do almanachu Lada-Nióla a psal do Pražských novin, Lumíru, Času (Krásova), Čecha (Fričova), Posla z Prahy, Lípy českomoravské a do německých časopisů. Užíval různých pseudonymů a šifer. — Redigoval časopis *Jasoň* (1859—1860), *Posel míru* (1862). — Knížně vyšlo: *Starý věk, Obraz dějin od nejstarší doby až do ukončení válek s Cimbrý a Teutony* (1862); *Naši mužové, Biografie a charakteristiky mužův slovanských* (v sešitech 1862—1863).

Naši mužové vyšli péčí K. Cvejna (1953) s jeho doslovem a poznámkami (obsahují pouze životopisy spisovatelů českých). Výbor z jeho prací ve sborníku *Čestí radikální demokraté o literatuře* (1954).

Literatura: K. Janský ve sborníku *Z doby Nerudovy* (1959). Tam i ostatní literatura.

SOKOL Karel Stanislav (5. 10. 1867 v Heřmanově Městci — 20. 3. 1922 v Praze). Studoval na universitě v Praze a ve Vídni, později se věnoval žurnalistice. R. 1894 byl odsouzen v procesu s Omladinou. Byl politicky činný v mladočeské straně, r. 1918 člen Revolučního národního výboru, později poslanec. — Překládal z J. J. Rousseaua, H. Taina, J. Burckhardta aj.

Přispíval do časopisů, které redigoval: *Časopis českého studentstva* (1889—1892), *Nové proudy* (1893), *Radikální listy* (1895—1908), *Kronika* (1901—1913), *Samostatnost* (1908—1914), *Nedovislost* (1917—1918). Vydával *Vzdělávací bibliotéku* a *Bibliotéku sociálních nauk*.

Věžeňskou korespondenci 1893—1895 vydala B. Sokolová (1929).

Literatura: J. Thon, *Z nakladatelského ovzduší let devadesátých* ve sborníku *Knihy a národ, 1879—1939* (1939). J. Škába a B. Weingart, *Na paměť K. S. Sokola* (1932). J. Malý, *Kulturní činnost K. S. Sokola* (1933).

SOVA Antonín viz str. 527—545

STANKOVSKÝ Josef Jiří (11. 11. 1844 v Kamenné Vysoké u Příbramě — 10. 12. 1879 v Praze). Po nedokončených studiích práv v Praze se věnoval divadlu, a to jako plodný autor a překladatel her i jako ředitel divadelní společnosti, r. 1875 se vrátil k činnosti literární.

Knižně vyšlo z prózy: *Král a biskup* (1875); *Vlastencové z Boudy* (1877); *Vnučka farářova* (1876); *Milovský reformátor* (1878); *Dobrodruzi* (1880); — z dramát: *Braniboři v Čechách* (1866); *Nedejme se!* (1870); *Žebráci* (1874); — z odborných prací: *Odboj Nizozemská proti Filipu II.* (1872); *Divadelní slovník* (1876); *O slávě herecké* (1879); *Kronika divadla v Čechách* (1882, dopřáno J. L. Turnovským); — z překladů: Calderonův *Život pouhý sen* (1870); Coppéovu *Stávku havířů* (1874); Lenauova *Fausta* (1875).

Literatura: J. Neruda v *Podobiznách I* (1951) a v *Literatuře II* (1961).

STAŠEK Antal viz str. 486—504

STROUPEŽNICKÝ Ladislav (6. 1. 1850 v Cerhonicích u Písku — 11. 8. 1892 v Praze). Po dvouletém studiu na reálce v Písku pracoval od r. 1862 jako praktikant u svého otce, hospodářského správce, r. 1873 se přestěhoval se do Prahy. Byl úředníkem v pojišťovně, pracoval v redakci *Humoristických listů* (1875—1876), od r. 1878 píše pražského magistrátu. V l. 1882—1892 byl dramaturgem Národního divadla.

Přispíval do *Humoristických listů*, *Palečka*, *Lumíru*, *Světozoru*, *Osvěty*, *Šotka* aj.

Knižně vyšlo z dramát: *Noviny a karty* (1876); *Pan Měsíček, obchodník* (1877); *Černé duše* (1878); *Zvíkovský rarášek* (1883); *Velký sen* (provoz. 1884); *Paní mincmistrová* (1886); *Christoforo Colombo* (1890); *V panském čeledníku* (1887); *Siroťčt peníze* (1887); *Naši furianti* (1887); *Václav Hrobčický z Hrobčic* (1889); *Vojtěch Žák, výtečník* (1891); *Na valdštejnské šachtě* (1892); — z prózy: *Humoristické čtení* (1875); *Cavani* (1878); *Rozmarné historky* (1879); *Povídky a novely* (1881); *Synové grafitového rytče* (1881); *Lidé směšní a ubozí* (1884, rozšíř. 2. vyd. 1891 pod názvem *Z Prahy a z venkova*); *Po trnitých stezkách* (1887). Podle Zvíkovského raráška složil operu V. Novák (1914) a podle *Našich furiantů* R. Kubín (1949).

Dramatické dílo vyšlo u Šimáčka (10. sv., 1887—1894). Drama *Král Třtina* vydal Q. M. Vyskočil (1916). *Naše furianty* vydal s doslovem J. Kopecký (1950). *Paní mincmistrovou a Naše furianty* v Národní knihovně vydal V. Müller s doslovem J. Kopeckého (1950). Zvíkovského raráška a *Paní mincmistrovou* rovněž V. Müller (1952 a 1958). Výbor humoresek s názvem *Z Prahy a venkova* pořídil M. Novotný (s doslovem V. Tichého, 1949). J. Kamper otiskl soubor dopisů Z listů Ladislava Stroupežnického (v *Obzoru literárním a uměleckém* 1902).

Literatura: J. Kamper v *ČČM* 1900—1901. J. Štolba v knize *Z mých pamětí díl II* (1907). J. Lier ve *Vzpomínkách Umělecké besedy* (1893). F. A. Šubert v *Osvětě* 1913. O. Fischer v knize *K dramatu* (1919). F. X. Šalda, *Kritické projevy* 2 (1950), 7 (1953). *Sborník Od Klicpery k Stroupežnickému* (redig. A. M. Brousil, 1942). V. Müller, *Naši furianti Ladislava Stroupežnického* (1947). Týž, *Ladislav Stroupežnický* (v edici *Kdo je?*, 1949). F. Hampl, *Ladislav Stroupežnický, český humorista a dramatik* (1950). J. Hájek v *Divadle* 1952. M. Heřman ve *Slovesné vědě* 1954. O jazyce S. Utěšený v *NŘ* 1954.

SUŠIL František (14. 6. 1804 v Rousínově — 31. 5. 1868 v Bystřici pod Hostýnem). Syn hostinského, získal již doma hudební vzdělání; gymnasium, jež studoval zpočátku soukromě, vystudoval v Kroměříži, v Brně filosofii a bohosloví (1827). Kaplan v Olbramovicích u Moravského Krumlova a v Komárně u Brna, od r. 1837 profesor na bohosloveckém ústavu v Brně, kde dosáhl vysokých hodností církevních i světských vyznamenání. Měl účast při založení Ústřední katolické jednoty (1848), Moravské národní jednoty (1849) a Dědictví Cyrila a Metoda. Z jeho podnětu byl založen Hlas Jednoty katolické (1849). O prázdninách projížděl Moravu a sbíral lidové písně.

Přispíval do časopisů *Denice*, *Poutník slovanský*, *Časopisu Českého muzea*, *Kroka*, *Hlasu Jednoty katolické*, *Blahověsta*, *Časopisu katolického duchovenstva*, do slovenského

časopisu Cyril a Metod, do kalendáře Moravan (zde např. *O prozódii české*, 1856), do Vesny (videňské), Besedníka (přílohy Moravských národních novin). — Zabýval se polštinou a ruštinou, psal také latinsky spisy náboženské, překládal z latiny klasické i církevní. Podpisoval se také FR. ROUSÍNOVSKÝ.

Knižně vyšlo z poezie: *Básně* (1847); *Růže a trní* (1851); *Sebrané básně* (1862); *Nové básně: I, Žpěvy a hněvy* (1869); *II, Smíšené básně* (1870); — sbírky národních písní: *Moravské národní písně* (1835); *Moravské národní písně, Sběrka nová* (1840); *Moravské národní písně s nápěvy do textu vřaděnými* (1853—1860, 2. vyd. 1860; 840 písňových skupin, podle číslování Sušilova 2361 písní); — z překladů: *Antologie z Ovidia, Katulla, Propertia a Muséa* (1861); — z prací odborných: *Krátká prozodie česká* (1856 a častěji).

Moravské národní písně s nápěvy do textu vřazenými sestavili, studií o Sušilově sbírce, rejstříkem o místním a krajovém původu písní a jinými pomůckami opatřili Robert Smetana a Bedřich Václavek (1941). Z doby Sušilovy, sbírka dopisů, vydal P. Vychodil 1917.

Literatura: T. Vodička, F. Sušil (1946). J. Neruda v Podobiznách I (1951). A. Dvořák ve Zprávě české reálky v Lipníku (1910 a 1911). A. Heyduk ve Vzpomínkách literárních (1911).

SVÁTEK Josef (24. 2. 1835 v Praze — 9. 12. 1897 tamtéž). Pocházel z chudé rodiny. V Praze navštěvoval vyšší reálku a po dva roky techniku (1854—1858). Po studiích se věnoval publicistice. Byl členem redakce *Krásava Času* (1860—1863), po jeho zániku vládních Pražských novin (1863—1864), později *Prager Zeitung*.

Příspěval do Zlatých klasů (poprvé 1854), Lumíru, Časopisu Českého muzea, Času, almanachu Lípy aj. — Redigoval vládní *Pražský deník* (1866—1897).

Knižně vyšlo z prózy: *Anna z Kunštátu* (1860); *Tajnosti pražské* (3 díly, 1868); *Marie Terezie a Karel VII.* (2 díly, 1870); *Majestát Rudolfa II.* (1871); *Praha a Řím* (3 díly, 1872 až 1873); *Sasové v Praze r. 1631* (1873); *Jiří z Lobkovic* (3 díly, 1873, 1874); *Švédové v Praze* (1874); *Pražský kat* (2 díly, 1876); *Paměti katovské rodiny Mydlářů v Praze* (4 díly, 1886—1889); *Astrolog* (2 díly, 1890—91); *Pád rodu Smiřických* (1893—94); *Sedláci u Chlumce* (1896); *Bitva bělohorská* (1905); — z odborných prací: *G. Garibaldi, Obraz životopisný* (1862); *Obrazy z kulturních dějin českých* (1891); *Povstání lidu selského v Čechách roku 1680* (1894); *Ze staré Prahy* (1899). — Pokračoval po J. Kořánovi a Ant. Rezkovi v Zapově *Českomoravské kronice*.

Sebrané dějepisné romány vycházely u F. Bačkovského (23 sv., 1895—1908). Spisy u Topiče (35 sv., 1924—1928). Pražské pověsti a legendy vydal ve Sbírce souvislé četby školní F. Strejček (1917).

Literatura: F. Strejček v Českých hlavách (sv. 24, 1923). Týž v doslovu k Pražským pověstem a legendám (1917). M. Hýsek ve zvl. otisku studie ke III. dílu Bitvy bělohorské (1940). F. X. Šalda v Kritických projevech 3 (1950).

SVĚTLÁ Karolina viz str. 120—138

SVOBODA František Xaver (25. 10. 1860 v Mníšku u Prahy — 25. 5. 1943 v Praze). Manžel spisovatelky Růženy Svobodové. Studoval od r. 1874 na reálce v Praze, studia na technice po třech letech zanechal. Praktikant u pražského magistrátu (1884—1889), později úředník Městské spořitelny v Praze (do r. 1910). Od r. 1933 žil ve svém rodišti.

Příspěval do Lumíru, Zlaté Prahy, Zvonu, Noviny, Nivy, Zory, Osvěty, Lípy aj.

Knižně vyšlo z prózy: *Drobné příhody* (1896); *Vzrušující hlavy ženské* (1897); *Rozkvět* (1898); *Řeka* (1908—09); *Srdce její zkvétalo vždy dvěma květy* (1908); *Až ledy popluží* (1909); *Valerián Zloch* (1910); *Z brdských lesů* (1912); *Vlna za vlnou se valí* (1915); *Pýcha* (1920); *V malém království* (1925); *Skok do tmy* (1929); *Černý plamen* (1932); *Pozdě* (1934); *Velká láska* (1938); *O lidech*

zolaštních (1941); — z dramát: *Márinka Válková* (1889); *Směry života* (1892); *Rozklad* (1893); *Dědečku, dědečku* (1897; přepracováno s názvem *Na boušinské samotě* 1912); *Čekanky* (1900); *Poupě* (1902); *Lapený Samsoněk* (1902); *Poslední muž* (1919); — z poezie: *Básně* (2 sv. 1883, 1885); *Nálady z minulých let* (1890); *V našem vzduchu* (1890); *Noví vesničané* (1895); *Květy mých lučin* (1896); *K žatvě dozrálo* (1901); *Je podzim, ovoce voní* (1929); *Ojíněný hrozen* (1937); *Toulání po žlutnoucí stráni* (1943).

Sebrané spisy vyšly za života autorova u Vilímka (83 sv., 1908—1943); Dramatická díla u F. Šimáčka (6 sv., 1900—1906).

Literatura: V. Dresler, F. X. Svoboda, Studie k portrétu (1911) a ve Zvonu 1910—11. V. Martínek, F. X. Svoboda (1944, zde bibliografie díla a ostatní literatura). F. X. Šalda v Kritických projevech 1 (1950), 3 (1950), 4 (1951), 7 (1953). O. Fischer v Cestě 1920—21. M. Fričová, Básník domova (1930).

SVOBODOVÁ Růžena (roz. Čápová; 10. 7. 1868 v Mikulovicích na Moravě — 1. 1. 1920 v Praze). Dcera správce statků strahovského kláštera, nabyła vzdělání v klášteře Sacré Coeur a na Vyšší dívčí škole v Praze. Krátce byla vychovatelkou, později se provdala za spisovatele F. X. Svobodu.

Prispívala do Lumíru, Rozhledů, Světozoru, Noviny (zde r. 1908—1909 *Listy italské*), Lípy, Literárních rozhledů, Nivy, Zlaté Prahy, Zvonu, Rudých květů, Národních listů aj.

Knižně vyšlo z prózy: *Na písčité půdě* (1895); *Žtroskotáno* (1896, přeprac. 1917 s názvem *Jíva*); *Povídky* (1896); *Přetřžený klas* (1896); *V odlehlé dědině* (1898); *Žamotaná vlákna* (1899, přeprac. 1918 s názvem *Přítelkyně*); *Milenky* (1902, přeprac. 1914—15); *Pěšinkami srdce* (1902); *Plameny a plaménky* (1905); *Marné lásky* (1907); *Černí myslivci* (1908); *Posvátné jaro* (1912); *Po svatební hostině* (1916); *Pokojný dům* (1917); *Zahrada irémská* (6 dílů, 1921); — pro mládež: *Pokání Blaženčino* (1908); *Dětská srdce* (1913); *Jarní záhony* (1916); *Hrdinné a bezpomocné dětství* (1920); *Ráj* (1920); — z dramát: *V říši tulipánků* (1903).

Spisy vyšly v Unii (21 sv., 1914—1924). Černé myslivce ve Světové četbě vydal a úvod napsal L. Páleníček (1957). Na písčité půdě vydal P. Jančák s doslovem J. Mourkové (1960). Korespondenci s H. Kvapilovou vydala 1939 P. Buzková s názvem *Přítelkyně*.

Literatura: F. X. Šalda, In memoriam Růženy Svobodové (1920). Týž v knize Duše a dílo (1913). K. Sezima v knize Podobizny a reliéfy (1927). M. Nováková, Básnířka života a snu (1940). R. Schwarzová, Růžena Svobodová ve vzpomínkách své žačky (1940). F. X. Šalda často v Kritických projevech. J. Laichter v knize Uměním k životu (1947). B. Benešová, M. Pujmanová, I. Olbracht aj. v Kmeni 1918—19.

ŠAMBERK Ferdinand František (21. 4. 1839 v Praze — 30. 12. 1904 tamtéž). V patnácti letech debutoval na scéně Stavovského divadla, rok hrál pod Tylovým vedením u Zöllnerovy společnosti, později u německých divadel. V l. 1860—1901, mimo krátký pobyt v Královci (1863) a v pražských předměstských divadlech (1883—1884), působil postupně ve Stavovském, Prozatímním a Národním divadle.

Knižně vyšlo z dramát: *Blázinec v prvním poschodí* (1868); *Svatojánská pouť* (1872). *Rodinná vojna* (1882); *Podskalák* (1882); *Jedenácté přikázání* (1882); *J. K. Tyl* (1882, s hudbou A. Dvořáka); *Karel Havlíček Borovský* (1884); *Palackého třída 27* (1884); *Divadelní vlak* (1884); *Éra Kubánkova* (1886); *Rovuggiollo, loupežník z Apenin* (1889); *Výlet pana Broučka na výstavu* (1893).

Divadelní hry vyšly u J. Pospíšila (12 sv., 1895—1909). J. Toužil vydal Paměti F. F. Šamberka a hrst vzpomínek (1906).

Literatura: J. Neruda v Podobiznách I (1951). J. Vodák v knize Cestou (1946). F. A. Šubert v Osvětě 1905. B. Hlaváč v Dnešku 1930—31.

ŠEMBERA Alois Vojtěch (21. 3. 1807 ve Vysokém Mýtě — 23. 3. 1882 ve Vídni). Syn řemenáře, v Litomyšli studoval gymnasium (do r. 1826) a filosofii, kterou dokončil v Praze, kde vystudoval i práva (1830). Zprvu soudní úředník v Brně, pak profesor řeči a literatury československé v Olomouci (1839—1847), v Brně a ve Vídni (1850—1882).

Prispíval (zprvu básněmi, pak odbornými články) do časopisů Jindy a nyní, Květy, Časopis Českého muzea, Čechoslov, Česká včela, Poutník, Týdeník, Moravské noviny, Časopis Matice moravské. Byl spolupracovníkem Riegrova Slovníku naučného.

Knižně vyšlo z prací odborných: *Vpád Mongolů do Moravy* (1841); *O rovnosti jazyka českého a německého v Moravě* (1848); *Vysoké Mýto, královské věnné město v Čechách* (1845); *Dějiny řeči a literatury československé* (2 sv., Vídeň 1858, 1861—69); *Paměti a znamenitosti města Olomouce* (1861); *Žákladové dialektologie československé* (Vídeň 1864); *Žápadní Slované v pravěku* (Vídeň 1868); *Libušin soud, domnělá nejstarší památka řeči české, jest podvržen ...* (Vídeň 1879); *Kdo sepsal Královodvorský rukopis r. 1817?* (Vídeň 1880) a několik knih právnických. — Vydal: *M. Jana Husi Ortografii českou* (1857).

Literatura: J. Bartoča, A. V. Šembera (1907). Z. Nejedlý v knize Litomyšl (1934) a v knize T. G. Masaryk I/2 (1931). E. Škorpiel, A. V. Šembera, Přehled života a díla (1946, zde je i podrobný soupis Šemberových prací a literatury o něm).

ŠIMÁČEK Matěj Anastazia (5. 2. 1860 v Praze — 12. 2. 1913 tamtéž). Po studiích chemie na pražské technice pracoval jako úředník ve venkovských cukrovarech. Na přání strýce, nakladatele Františka Šimáčka, zanechal r. 1884 svého povolání a věnoval se novinářství a literatuře. V l. 1884—1899 redigoval *Světlozor*, od r. 1900 *Zvon*. Od r. 1897 knihovník Městské knihovny na Vinohradech, od r. 1900 činoherní referent Národní politiky.

Knižně vyšlo z poezie: *Z kroniky chudých* (1884); — z prózy: *Z opuštěných míst* (1887); *U řezáček* (1888); *Duše továrny* (1894); *Štěstí* (2 sv. 1891); *Ze zápisů phil. stud. Filipa Kořínka* (s pseud. MARTIN HAVEL, 5 sv., 1893—1897); — z dramát: *Svět malých lidí* (1891); *Jiný vzduch* (1894); — *Vzpomínky literární, divadelní a jiné* (1911).

Sebrané spisy M. A. Šimáčka vyšly v Unii (20 sv., 1908—1911). Ze zápisů phil. stud. Filipa Kořínka vyšlo v NK r. 1949 a r. 1959.

Literatura: Václav Dresler, M. A. Šimáček a jeho dílo (ve 20. svazku Sebraných spisů). D. Stríbrný, Český epik darwinismu, ČMF 1911. Týž psal o Šimáčkovi v LF 1911 (o dramatech), v Osvětě 1912 a 1914. A. Macek v Akademii 1912—1913. F. X. Šalda v Kritických projevech 2 a 3 (1950). K. V. Rais, M. A. Šimáček, v Almanachu České akademie (1914). O. Fischer v knize K dramatu (1919). L. Páleníček, M. A. Šimáček jako div. referent a kritik Světlozora (1930). Úvod J. Vodáka ke knize Maxínkův strýc herec (1940). Doslovy A. Kellnerové (1949) a M. Noska (1959) v uvedené edici v NK.

ŠIMEČEK František (22. 3. 1842 v Mlýnech u Soběslavi — 25. 9. 1877 v Praze). Syn rolníka, studoval gymnasium v Jindřichově Hradci, po vstupu do kláštera v Praze teologii (v té době se seznámil s J. V. Sládkem). R. 1869 vystoupil z řádu a r. 1870 byl přijat na doporučení J. Nerudy do reakce Národních listů, kde řídil rubriku *Ze soudní síně*.

Prispěl do almanachu Ruch (1868) a do Almanachu českého studentstva (1869), přispíval do Květů, Obrazů života, Světlozoru, do časopisu Tábor, Lužničan a do klatovského Šumavana.

Výbor z poezie Dejte mi v ruku britký meč! uspořádal s doslovem F. Bařha (1954).

Literatura: Jan Neruda v Literatuře II (1961). J. V. Sládek v Lumíru 1877. O. Mokřý v Osvětě 1877. L. Quis v Květech 1898 (s bibliografií). O soudničkách F. Benhart v Novém životě 1952. Fr. Bařha v doslovu k uvedené edici (1954).

ŠKAMPA Alois (30. 5. 1861 v Praze — 14. 5. 1907 tamtéž). V Praze vystudoval gymnasium, filosofickou fakultu nedokončil a od r. 1885 byl magistrátním úředníkem v Praze.

Přispíval do Lumíru, Osvěty, Světozoru, Zlaté Prahy, Nivy, Zvonu aj.

Knižně vyšlo z poezie: *Malby a písně* (1883); *Mladý svět* (1884); *Malá křídla* (1888); *Venku a doma* (1893); *Poslední květ* (1903).

Literatura: F. X. Šalda v *Kritických projevech* 1 (1949).

ŠLEJHAR Josef Karel (17. 10. 1864 ve Staré Pace — 4. 9. 1914 v Praze). Po studiích chemie na technice v Praze technický úředník v cukrovarech. Ze zdravotních důvodů se povolání vzdal, hospodařil na statku svého otce v Dolní Kalné, později vyučoval na obchodní akademii v Hradci Králové, Kolíně a v Praze.

Přispíval do Hlasu národa (zde r. 1889 *Kuře melancholik*), Květů, Lumíru, Ruchu, Světozoru, Zlaté Prahy aj.

Knižně vyšlo z prózy: *Dojmy z přírody a společnosti* (1894); *Co život opomíjí* (1895); *Žátiščí* (1898); *V zářeží krhu* (1899); *Temno* (1902); *Peklo* (1905); *Od nás* (1907); *Lípa* (1908); *Předtuchy* (1909); *Ž Prahy* (1910); *Ž chmurných obzorů* (1910); *Rozvrat* (1911); *Maloměstská idyla* (1911); *Vražďení* (1910); *Povídka z výčepu* (1908).

Sebrané spisy vydal A. Grund v *Aventinu* (5 sv., 1929—1931).

Literatura: J. Kamper v *České revui* 1901. V. Mrštík v knize *Moje sny I* (1902). J. Karásek ze Lvovic v knize *Impresionisté a ironikové* (1926). F. X. Šalda v *Kritických projevech* 4 (1951). A. Procházka v *Českých kritikách* (1912). K. Sezima v *Podobiznách a reliéfech* (1927). J. Laichter v knize *Uměním k životu* (1947). A. Grund v *Rozpravách Aventina* 1928—29. J. Machytka v *LF* 1937.

ŠMILOVSKÝ Alois Vojtěch (vl. jm. A. Schmilauer; 24. 1. 1837 v Mladé Boleslavi — 20. 6. 1883 v Litomyšli). Studoval gymnasium v Mladé Boleslavi (od r. 1847), od r. 1851 akademické gymnasium v Praze, kde vystudoval i filosofickou fakultu. Učil na gymnasiu v Klatovech (od r. 1860) a v Litomyšli (od r. 1873), kde se stýkal s Al. Jiráskem a T. Novákovou. Od r. 1877 školní inspektor na Litomyšlsku a Poličsku.

Přispíval do *Obrazů života* (zde r. 1859 povídka *Běluška*), *Humoristických listů*, *Jitřenky*, *Hudebních listů*, *Československé koledy*, do *Pečírkova národního kalendáře*, *Květů* (zde r. 1871 *Starý varhaník*, r. 1872 *Setník Dřevnický*, r. 1880 *Jehla*), *Osvěty* (zde r. 1873 a 1881 *Rozptýlené kapitoly*, 1874 *Parnasie*, r. 1875 *Za ranních červánků*, r. 1877 *Starohorský filosof*, r. 1880 *Nebesa*, r. 1884 *Bez lásky*), *Lumíru* (r. 1875 *Krupař Kleofáš*), *Světozoru* (zde r. 1881 *Procul Negotiis*).

Knižně vyšlo z prózy: *Kmotr Rozumec* (1872); *Martin Oliva* (1874); *Na čerstvém vzduchu* (2 sv., 1882); — z poezie: *Básně* (1874).

Soubor spisů připravil J. Voborník (11 sv., 1923—1924); Výpravné spisy vyšly u Šimáčka (10 sv., 1880—1896); Dramata vydal F. Bačkovský pod názvem *Pozůstalá dramata I—IV* (1891—1905). Za ranních červánků a jiné povídky vydal v *Živém odkazu domova* 1952 J. Polák, ve *Světové četbě* r. 1953 E. Petiška.

Literatura: A. Pražák, Alois Vojtěch Šmilovský, *Životopis*, doprovázený výňatky jeho korespondence (1911, 2. vyd. 1924). J. Voborník v 11. sv. *Souboru spisů* (1924). Primus Sobotka v *Osvětě* 1883. J. Novák v *Liter. listech* 1886. J. Jakubec v *LF* 1925. A. Novák v *Lumíru* 1930—31. Al. Jirásek v knize *Z mých pamětí II* (1932). F. X. Šalda v *Medailónech* (1941). Zd. Nejedlý v knize *O literatuře* (1953). J. Polák a E. Petiška v *doslovu a úvodu k uvedeným edicím* (1952, 1953).

ŠOLC Václav (23. 12. 1838 v Sobotce — 14. 7. 1871 tamtéž). Pocházel z rolnické rodiny. Studoval na gymnasiu v Jičíně, po maturitě v r. 1860 si zapsal na pražské universitě historii, věnoval se však víc literatuře než studiu. Od r. 1863 cestoval s kočujícími hereckými společnostmi, od r. 1865 pobýval v Praze. R. 1867 však odešel z hmotných důvodů k matce do So-

botky. S podporou hraběnky E. Kounicové vydal r. 1868 své básně, zlepšené poměry přivedly ho zase na čas ke studiu, opět je však nedokončil. Vrátil se k matce do Sobotky, kde zemřel.

Přispíval do Lumíru, dále do Boleslavana, *Obrazů života*, *Rodinné kroniky*, *Květů*, *Vesny kutnohorské*, *Světozoru*. — Spoluredigoval *Almanach českého studentstva* (1869).

Knížně vyšlo z poezie: *Prvosenky* (1868, druhé Šolcem připravené rozšířené vydání 1872).

Prvosenky ve Světové knihovně r. 1905 vydal a úvod k nim napsal L. Quis. Dílo vydal B. Vencovský v Pantheonu r. 1926, Prvosenky znovu M. Otruba v Národní knihovně (1951) s doslovem J. Hájka. Výbor z díla uspořádal V. Dostál (1951).

Literatura: J. Neruda v *Literatuře II* (1961). Fričova stať dnes v knize *Čeští radikální demokraté o literatuře* (1954). O Šolcově životě psal B. Čermák v *Květech* 1890. A. Novák, v knize *Mužové a osudy* (1914) a sborníku *Čtyři ze Sobotky* (1937). B. Vencovský, *Šolcův život a jeho dílo* (doslov k Dílu 1926). V. Závada, V. Šolc, básník Prvosenek (1938). J. Hájek v knize *Generace na rozhraní* (1946). J. Hájek, Václav Šolc, pěvec probuzení českého pracujícího lidu (1951). M. Otruba v *Č. lit.* 1955. Týž v publikaci *Sobotka 1958*.

ŠPINDLER Ervín (29. 8. 1843 v Chocni — 17. 12. 1918 v Roudnici n. Labem). Studoval na reálce v Moravské Třebové, v Poličce a v Praze, kde absolvoval i kurs pro učitele na středních školách. Byl členem redakce *Národních listů* (1864—1867), později stal se okresním tajemníkem v Roudnici n. Labem a věnoval se spolkovému, politickému a kulturnímu životu. Za svoji činnost byl několikrát souzen.

Přispíval do Lumíru, Svobody (Barákovy), *Osvěty*, *Květů*, *Zlaté Prahy*, *Národních listů* aj. — Spolupracoval v časopisech *Říp* a *Podřípan*.

Knížně vyšly *Básně* (1866); — z prózy: *Bělohorskí mučedníci* (1867); *Historické povídky* (2 sv., 1874—1875); — z překladů: A. Meissner, *Žižka* (1864); H. Heine, *Knih písni* (1873); *Atta Troll* (1874). Přeložil do češtiny Wenzigova libreta k operám Dalibor a Libuše.

Literatura: H. Siebenschein v *České revui* 1926. F. Strejček, *Tři básníci revolučního roku*, ve sborníku *Z doby Nerudovy 1959*.

ŠTECH Václav (29. 4. 1859 v Kladně — 23. 2. 1947 v Praze). Studoval gymnasium ve Slaném a od r. 1873 v Praze, kde absolvoval r. 1879 i pedagogium. Učitel ve Slaném, od r. 1894 v Praze. V l. 1908—1914 ředitel divadla na Vinohradech, v l. 1914—1918 vedl divadlo Urania, v l. 1919—1925 divadelní ředitel v Brně. Cestoval po Německu, Itálii a Francii.

Přispíval do Světozoru, *Květů*, *Osvěty*, Lumíru, *Máje*, *Zlaté Prahy* aj.

Knížně vyšlo z prózy: *Maloměstský pepř* (1893); *Koleje* (1895); *Hloží* (1896); *U tří bláznů* (1899); *Strniška* (1901); *Kovové ruce* (1903); *Humoresky* (1905); *Štěstí „Zlatého hroznu“* (1910); *Hřích paní Hýrové* (1911); *Humoristův zápisník* (1911); *Divadelní mžítky* (1913); *Řetěz* (1925); *Les krásných žen* (1925); *Pražský chorál* (1927); *Pobřeží lásky* (1929); *Sladké vody* (1933); *Kejkle a frašky* (1928); — z dramát: *Maloměstské tradice* (1888); *Zlatý déšť* (1890); *Třetí zvonění* (1900); *Deskový statek* (1908); *Habada a Jordán* (1911); *Když uhodila dvanáctá* (1918); *Zmatená pohádka* (1920); *Co s knihou?* (1931); — ze vzpomínek: *Divadelní paběrky*, *Vzpomínky tři divadelních nadšenců*, *J. Štolby*, *V. Štecha*, *K. Šípka* (1902); *Vinohradský případ* (1922); *Džungle divadelní a literární* (1937).

Sebrané spisy vyšly u Otty (28 sv., 1925—1934). Dramata vyšla u Otty (13 sv., 1911 až 1931).

Literatura: P. Fingal, Václav Štech, dramatik, prozatér, organizátor (1929). B. Slavík, Václav Štech a Slaný (1939). F. X. Šalda v *Kritických projevech* 4 (1951), 7 (1953). F. Pražák v knize *Spisovatelé učitelé* (1946). Sborník V. Štech, *Hrst vzpomínek k uctění 1. výročí jeho smrti* (1948).

ŠTOLBA Josef (3. 5. 1846 v Hradci Králové — 12. 5. 1930 v Praze). Gymnasium navštěvoval v Hradci Králové, v Praze studoval práva, byl šlechtickým vychovatelem a po soudní, advokátní a notářské praxi se stal notářem 1879 v Nechanicích, 1890 v Pardubicích a 1911 v Praze. Cestoval téměř po celé Evropě, r. 1873 byl v Americe.

Přispíval do Světozoru, Lumíru, Zlaté Prahy, Osvěty, Jitřenky, Moderní revue, Máje aj. — Spoluredigoval *Palečka*. — Libreto *Tvrdé palice* zhudebnil A. Dvořák.

Knižně vyšlo z prózy: *Klepy z cest* (1873); *Americké povídky* (1883); *Na skandinávském severu* (1884); *Novely* (1885); *Za oceánem* (1874—76); *Z dramát života* (1904); *Ze slunných koutů Evropy* (1918); *Ze Západní Indie a Mexika* (2 díly, 1921); — z dramát: *Krejčí a švec* (1870); *Zapovězené ovoce* (1872); *Matčino dílo* (1873); *Únos* (1872); *Vodní družstvo* (1887); *All right* (1888); *Maloměstští diplomati* (1888); *Závět* (1889); *Křivé cesty* (1891); *Peníze* (1895); *Zloděj* (1896); *Na letním bytě* (1899); — ze vzpomínek: *Z mých pamětí* (1906—07); *Divadelní paběrky, Vzpomínky tří divadelních nadšenců, J. Štolby, V. Štecha, K. Šípka* (1902).

Dramatické dílo vyšlo u Šimálka (8 sv., 1891—1898).

Literatura: F. X. Svoboda, Josef Štolba (1931). O. Fischer, K dramatu (1919). J. Neruda v *Podobiznách II* (1952). K. Rektorisová v doslovu k vydání hry *Na letním bytě* (1955). L. Novák v *Divadle* 1946. Bibliografii otiskl K. Nosovský v *Liter. rozhledech* 1929—30.

ŠUBERT František Adolf (27. 3. 1849 v Dobrušce — 8. 9. 1915 v Praze). Pocházel z rodiny řemeslníka. Gymnasium studoval v Hradci Králové, filologii v Praze, později se věnoval žurnalistice a divadlu. Od r. 1880 pracoval ve Sboru pro postavení Národního divadla, v l. 1883—1900 byl ředitelem Národního divadla, v l. 1906—1908 řídil divadlo na Vinohradech. Podílel se při organizaci Národopisné výstavy československé r. 1895 a Národopisného muzea.

Přispíval do Osvěty, Čecha, Vlasti, Žižky aj. Byl členem redakce kalendáře *Vlast* (1873—1875), *Politik*, *Pokroku* (1878—1883), od r. 1909 byl členem redakce *Národní politiky*. — Redigoval *Ottův Malý slovník* (2 sv., 1904—1906), *Osvětu* (1908—1915).

Knižně vyšlo z dramát: *Petr Vok Rožmberk* (1881); *Probuzenci* (1882); *Jan Výrava* (1886); *Praktikus* (1889); *Drama čtyř chudých stěn* (1893); *Žně* (1904); — z prózy: *Povídky historické a jiné drobné* (3 sv., 1879—1880); *Z českého jihu* (1882). — z prací odborných: *Národní divadlo v Praze, Dějiny jeho i stavba dokončená* (1881); *Klicpera dramatik, jeho profil a místo v české dramaturgii* (1898); *Dějiny Národního divadla v Praze 1883—1900* (3 sv., 1908—12); — ze vzpomínek: *Z uplynulých dob* (4. sv., 1902).

Literatura: Vl. Müller, F. A. Šubert v edici *Kdo je?* (1949). V. Dresler v *ČČM* 1909. J. L. Turnovský v *Osvětě* 1899. A. Srb v *Osvětě* 1915. J. Voborník v *Almanachu České akademie* 1916. F. X. Šalda v *Kritických projevech* 2 (1950), 4 (1951), 7 (1953). Ant. Veselý v *LF* 1930, v *Lumíru* 1927, *Zlaté Praze* 1927, *ČČM* 1928. O. Fischer v *České revui* 1915, v *Cestě* 1918. Zd. Nejedlý v *Dějínách opery ND I.* (1949).

TÁBORSKÝ František (15. 1. 1858 v Bystřici p. Hostýnem — 21. 6. 1940 v Praze). Syn obuvníka, později hostinského. Gymnasium studoval v Olomouci (žák J. E. Kosiny), filologii v Praze (od r. 1878). Byl profesorem na Vyšší dívčí škole v Praze (1888—1911), později ředitelem (1911—1921). Věnoval se šíření ruské kultury, zejména výtvarného umění.

Přispíval do *Koledy*, *Našince*, *Lumíru*, *Naší doby* (výtvarné kritiky s pseudonymy LORENZO, FRA TITO), *Osvěty*, *Národních listů*, *almanachu Zora*, *Nitra* (s pseud. FR. HOSTIVÍT.) — Redigoval časopis *Krásna našeho domova* (1907—1908).

Knižně vyšlo z poezie: *Básně* (1884); *Stará komedie* (1892); *Melodie* (1893); *Hrdinné touhy* (1906); *Allelujah!* (1919); *Z baladických* (1933); *Legenda staronová* (1927); *Můj breviář* (1938); — ze vzpomínek: *U kamarádského stolu* (1933); — z překladů: M. J. Lermontova *Básně* (3 sv.,

1892—1918); A. S. Gribojedova *Hoře z rozumu* (1932) aj. — z odborných prací: *Hviezdoslav* (1919); *A. Kašpar, ilustrátor, malíř, grafik* (1935); *Puškin, pěvec svobody* (1937); — z dramatických prací: *Svatba Karla IV.* (1935) — Uspořádal pro děti: *Naším dětem* (1889).

Literatura: M. Hýsek v *Moravskoslezské revui* 1908. František Táborský, Hrst statí a přátelských vzpomínek k jeho sedmdesátce (uspořádal B. Vavroušek, 1928; zde bibliografie). Zd. Nejedlý v knize *O literatuře* (1953). A. Grund v *Listu* 1947—48. Týž ve sborníku *Puškin u nás* (1949). Šalda v *Kritických projevech* 2 (1950) a 10 (1957). P. Pešta o vztahu k literárnímu Slovensku (v *Slov. lit.* 1959).

THOMAYER Josef (pseudonym R. E. JAMOT; 23. 3. 1853 v Trhanově — 18. 10. 1927 v Praze). Syn panského zahradníka, gymnasium vystudoval v Klatovech, lékařskou fakultu r. 1876 v Praze. Přítel J. Vrchlického a Al. Jiráska. R. 1883 se habilitoval z oboru vnitřního lékařství, r. 1897 se stal řádným profesorem university v Praze. Za studií i později hojně cestoval (Paříž, Londýn, Berlín, Itálie, jižní Německo, Severní Afrika, Řecko aj.)

Přispíval beletristickými pracemi do *Světozoru*, *Lumíru*, *Květů*, *Osvěty*, *Zvonu*, *Národních listů* aj. — Spoluredigoval *Žvon* (1902—1927).

Knižně vyšlo z prózy: *Příroda a lidé* (1880); *Vedle cesty* (1895); *Po různých stezkách* (1902); *Žlutné listí* (1905); *Paběrky* (1911); *Z pamětí lidí nepatrných a jiné práce* (1913); *Z lidské biologie a jiná próza* (1915); řada vědeckých prací lékařských.

Sebrané spisy z oboru lehké prózy Josefa Thomayera vyšly v Unii (11 sv., 1919—1925).

Literatura: J. V. Sedlák, Josef Thomayer (1923). A. Trýb, Za Josefem Thomayerem, *Rozpravy Aventina* 1927—28. L. Syllaba v *Almanachu České akademie* (1928).

TIEFTRUNK Karel (30. 10. 1829 v Bělé pod Bezdězem — 2. 12. 1897 v Kutné Hoře). Gymnasium studoval v Litoměřicích, historii a literaturu na universitě v Praze (1849—1851). Středoškolský profesor v Litoměřicích, od r. 1859 v Praze (v l. 1882—1892 ředitel gymnasia).

Přispíval do časopisů *Škola a život*, *Boleslavan*, *Posel z Prahy*, *Osvěta*, *Krok*, *Časopis Českého muzea* (zde stati *Hlavní povahopisy Kralodvorského rukopisu a důležitost jejich pro kulturní dějepis český*, 1867; *Slovo o románu a dějepise českém*, 1876; *O etické a básnické stránce kroniky Dalimilovy*, 1879).

Knižně vyšlo z prací odborných: *Historie literatury české* (1874); *Dějiny Matice české* (1881). — Edice: Pavel Skála ze Zhoře, *Historie česká* od r. 1602 do r. 1623 (1865—1870).

Literatura: A. Truhlář v *Almanachu České akademie* 1899. J. L. Píč ve *Výroční zprávě vyššího gymnasia v Žitné ulici* na rok 1898. L. Doležel, *Vzpomínka na slavnost třicetiletého působení učitelského Karla Tieftrunka* (1885).

TONNER Emanuel (25. 12. 1829 ve Velkém Zdikově u Vimperku — 4. 4. 1900 v Praze). Vystudoval filosofickou fakultu v Praze, r. 1848 byl mezi bojujícími studenty, byl členem *Havlíčkových Národních novin*, *Slovanské lípy* a *Večerního listu*, souzen pro politickou činnost. Vyučoval na gymnasiu v Přemyslu, později (od r. 1856) na *Československé obchodní akademii* v Praze. Pracoval jako žurnalista v *Krásově Času*, v *Národních listech*, jako redaktor *Světozoru* byl vězněn. Několikrát byl poslancem v říšském sněmu. Vydával letáky a brožury (*Poláci a Češi*, 1863; *Slovo o potřebě, abychom zanechali politiky nečinnosti*, 1873). Překládal ze srbštiny, polštiny, němčiny a hlavně latinské prameny k českým dějinám.

Knižně vyšlo z prací odborných: *Vypravování dějin domácích* (1871, nedokončeno); — z překladů: *B. Balbína Rozprava na obranu jazyka slovanského, zvláště pak českého* (1869, s životopisy B. Balbína a T. Pešiny z Čechorodu); *Mistra Pavla Stránského ze Zapské Stránky popravené a rozmnožené výpovědi vši obce Král. českého* (1893).

Literatura: *Nekrolog* ve *Zlaté Praze* 1900. J. Neruda v *Podobiznách I* (1951).

TŘEBÍZSKÝ Václav Beneš viz BENEŠ TŘEBÍZSKÝ Václav

TŮMA Karel (6. 9. 1843 v Praze — 9. 5. 1917 tamtéž). Navštěvoval gymnasium v Rychnově n. Kněžnou, v Hradci Králové a v Praze, kde vystudoval i polytechniku, věnoval se však žurnalistice. Přítel J. Grégra, J. Baráka, K. Sladkovského, v l. 1862—1915 člen redakce Národních listů. Jako redaktor byl několikrát před soudem a vězněn. V l. 1883—1895 byl též politicky činný jako poslanec.

Přispíval do Svobody (básně *Hranice vzplála*, *Píseň české omladiny*), Obrany, Květů, Hlasu, Osvěty, Humoristických listů (zde *Politika u džbánku*), Mlynáře aj.

Knižně vyšlo z prózy: *Ž českých mlýnů* (od r. 1885, 2. vyd. v 8 dílech v l. 1892—1917); z dramát: *Svědomí aneb Žertva na Balkáně* (podle A. Berly, 1879); *Zlaté pero* (1895); — z překladů: *Básně Alex. Petšfiho* (společně s F. Brábkem, 1871); — z odborných prací: *O boji národa amerického za samostatnost* (1871); *Dějinné charaktery* (1881); *Karel Havlíček Borovský* (1883—85); *Život Dra Julia Grégra, slavného obránce svobody české* (1896) aj. — Vydal Vybrané spisy Karla Havlíčka Borovského (3 sv., 1886—87). Spoluautor almanachu *April*.

Literatura: I. Herrmann, Psaníčko k jubileu v knize *O živých a mrtvých III* (1940). J. Neruda v *Podobiznách II* (1952). D. Panýrek v *Máji 1911—12*. Nekrology v *Topičově sborníku 1916—17* a ve *Zvonu 1917*.

TYRŠ Miroslav (17. 9. 1832 v Děčíně — 8. 8. 1884 v Ötzu v Tyrolsku). Syn lékaře, gymnasium a filosofickou fakultu vystudoval v Praze (1858) zabývá se zejména estetikou. Učitel tělocviku v Praze, později vychovatel v Novém Jáchymově u Berouna. V té době se seznámil s J. Fügnerem a společně s ním založil r. 1862 tělovýchovný spolek *Sokol*. Účastnil se organizování kulturního života a byl činný také politicky. Od r. 1880 přednášel na technice, od r. 1883 byl na pražské universitě profesorem dějin umění. Podnikl několik studijních cest zejména do Itálie a západní Evropy (Paříž, Londýn, Mnichov).

Přispíval v 70. letech výtvarnými kritikami do *Osvěty*, *Světozoru*, *Národních listů*, do *Květů*, *Zlaté Prahy*, *Lumíru*, *Riegrova Slovníku naučného* aj. — Redigoval časopis *Sokol* (1871—1876 a 1881—1884).

Knižně vyšlo z prací odborných: *Laokoon, dílo doby římské* (1873); *O podmínkách vývoje a zdaru činnosti umělecké* (1873), *O slohu gotickém* (1881); — z překladů: H. Taine, *O podstatě díla uměleckého* (1873).

Výtvarné kritiky a statě vydala R. Tyršová pod názvem *Úvahy a pojednání o umění výtvarném* (2 sv., 1901 a 1912); nové vydání svazků *O umění* v l. 1932—1937.

Literatura: Vlastní životopis Tyršův v čas. *Sokol* 1899. R. Tyršová, Tyrš, jeho osobnost a dílo (1932—34). A. Pražák, Dr. M. Tyrš (1946). V. Havlíček v edici *Kdo je?* (1947). O filosofických pracích F. Zákřejs v *Osvětě* 1884. O estetickovi O. Hostinský v *Sokolu* 1890. J. Křen v *Moravskoslezské revui* 1913 a 1914. Tyršův sborník (1920). B. Markalous v *Topičově sborníku 1916—17*. J. Bartoš, Miroslav Tyrš (1916, 2. vyd. 1930; zde i literatura). J. Král, Tyršovy filosofické pokusy (v *Hanušově sborníku*, 1932). J. Lormanová v *ČMF* 1935. Z. Nejedlý v monografii T. G. Masaryk IV (1937). M. Novák v knize *Česká estetika* (1941). L. Štoll, Politický smysl sokolství (1932).

ULRICH František (6. 2. 1859 v Hradci Králové — 18. 5. 1939 v Rokycanech). Po gymnasiálních studiích absolvoval práva v Praze (doktorát 1881). Od r. 1888 byl samostatným advokátem v Hradci Králové, kde významně zasáhl do života města jako jeho starosta v l. 1894—1929.

Přispíval básněmi do *Lumíru*, *Koledy*, *Ruchu*, *Zvonu*, *Světozoru*. — Spoluredigoval almanach *Máj* (1878).

Knižně vyšlo z poezie: *Písně svatební* (1925); *Model* (1929).

Literatura: L. Domečka, 30 let veřejné činnosti JUDra Františka Ulricha (1925). I. Herrmann v knize O živých a mrtvých III (1940). F. Sekanina, Básník F. Ulrich (1933).

VAŠEK Antonín (11. 11. 1829 v Háji u Opavy — 13. 12. 1880 v Brně). Otec básníka Petra Bezruče. Studoval gymnasium v Opavě a v Olomouci, filosofii v Olomouci, v Praze a ve Vídni (zde byl jeho učitelem A. V. Šembera). Od r. 1857 učil na středních školách v Opavě, Jihlavě, Košicích, od r. 1860 opět v Opavě, od r. 1873 na českém gymnasiu v Brně.

Redigoval *Opavský besedník* (1861—1865), jímž silně působil na národnostní a politické uvědomění Slezska.

Knižně vyšlo z odborných prací: *Filologický důkaz, že Rukopis Královodvorský a Zelenohorský, též zlomek evangelia sv. Jana jsou podvržená díla V. Hanky* (1879).

Korespondence částečně otištěna v Lidových novinách 1913 a ve Věstníku Matice opavské 1912. Milostné listy A. Vaška . . . vydal V. Fícek (1955).

Literatura: A. E. Vašek, Profesor Antonín Vašek, buditel svého lidu na Lašsku (1930; tam i literatura). M. Rusínský, Česká beseda v zemi pruského krále, Kousek historie ze života Antonína Vaška (1935). J. Hanuš, Padesátiletá diskuse o Rukopisy (LF 1906). V. Martínek v Rozpravách Aventina 1929—30. V. Fícek ve Slezském sborníku 1947 a 1949.

VÁVRA Vincenc (pseudonym J. SLAVOMIL HAŠTALSKÝ; 4. 10. 1824 v Praze — 6. 8. 1877 tamže). Syn mlynáře, člena Národního výboru a účastníka svatováclavských bouří, vystudoval v Praze gymnasium, filosofii a práva. Jako student se účastnil zakládání řemeslnických spolků, byl členem Repealu, spoluzakladatelem a tajemníkem *Slovanské lípy* (vypracoval její stanovy). V l. 1848 a 1849 přední žurnalista radikálně demokratického směru. V r. 1848 byl krátkou dobu vězněn, pak bojoval v ozbrojeném povstání na Slovensku, koncem r. 1850 znovu zatčen, vězněn v Praze a v Mukačevě (do r. 1854). Po amnestování žil v Praze pod přísným policejním dozorem jako advokátní úředník, nesměl dokončit doktorské zkoušky, nesměl publikovat bez policejního svolení. V letech šedesátých se znovu účastnil politického života v časopisech Čas, Hlas a Národní listy. Byl znovu žalářován, po rehabilitaci zvolen poslancem zemského sněmu.

Překládal z němčiny, ruštiny, polštiny, angličtiny a franštiny. Přispíval do Květů, České včely, Slovana, do časopisů Union, Morgenpost, Pražského večerního listu, do Lumíru (především divadelní a literární kritiky), Květů, Rodinné kroniky, peštské Obrany, Svobody, Dělníka a do novin, které redigoval. — Redigoval: *Lípa slovanská* (1848), *Noviny Lípy slovanské* (1849), kalendář *Českomoravská pokladnice* na l. 1856—1864, spoluredigoval *Čas* (1861—62), *Hlas* (1862—1865), *Kalendář koruny české* na l. 1867—1877. Působil v redakci Národních listů.

Knižně vyšlo z prací odborných: *Stručný obrys historie literatury české* (1856); — z překladů: z V. Huga *Bídníci* (1862—64), *Chrám Matky boží v Paříži* (1864); ze Schillera *Spiknutí Fieska v Janově* (1860); z Alfreda Meissnera *Černožlutí* (1866—68).

Zápisky starého osmačtyřicátníka vydal Jar. Schiebel (1889). Některé stati ve sborníku Čestí radikální demokraté (1953).

Literatura: Ferd. Schulz v Osvětě 1877 (nekrolog). J. Neruda v knize Podobizny IV (1957).

VIKOVÁ-KUNĚTICKÁ Božena (roz. Novotná; 30. 7. 1862 v Pardubicích — 18. 3. 1934 v Libočanech u Žatce). Dcera obchodníka, krátce se věnovala divadlu. Provdala se za cukrovarnického úředníka a žila v Uhříněvsi a v Českém Brodě. R. 1912 se stala poslankyní v říšské radě, po převratě byla senátorkou.

Přispívala do Ruchu (po prvé 1882), Světozoru, Květů, Lumíru, Ženského světa aj.

Knižně vyšlo z prózy: *Čtyři povídky* (1890); *Po svatbě* (1892); *Justina Holdanová* (1892);

Nové povídky (1893); *Vdova po chirurgovi* (1893); *Idylky* (1894); *Minulost* (1895); *Medřická* (1897); *Siluety mužů* (1899); *Staří mládenci a jiné povídky* (1901); *Vzpoua* (1901); *Macecha a jiné črty* (1902); *Pán* (1905); — z dramát: *Sběratelka starožitnosti* (1890); *V bludišti* (1890); *V jařmu* (1897); *Neznámá pevnina* (1899); *Přítěž* (1901); *Holčička* (1905); *Co bylo* (1902); *Cop* (1905); *Dospělé děti* (1909); *Lidé* (1909); z politických a feministických úvah: *Dál!* (1912).

Dílo vyšlo v Unii (7 sv., 1919—1922).

Literatura: J. Voborník, Božena Viková-Kunětická (1934; zde další literatura). F. X. Šalda v *Kritických projevech* 4 (1951) a 8 (1953). J. Laichter v knize *Uměním k životu* (1947). F. Götz v *Lípě* 1919. K. Híkl v *Cestě* 1923.

VILÍMEK Josef Richard (1. 4. 1835 ve Vamberku — 16. 4. 1911 v Praze). V Šumperku studoval nižší reálku, v Praze vyšší reálku a techniku, kterou nedokončil. Od r. 1856 věnoval se žurnalistice, založil Slovenské knihkupectví a r. 1871 knihtiskárnu.

Prispíval pod pseudonymem JAN VELEŠOVSKÝ do Zlatých klasů (poprvé 1855), Pražských novin, *Obrazů života* aj. — Založil a redigoval: *Humoristické listy* (1858—63 a 1875—1906); spoluredigoval zpěvníky *Hlahol* (1861), *Veselý zpěvák* (1862), kalendáře *Pokrok* (1862, 1863), *Besedník* (3 sv., 1861—1864); vydával *Obrazy života* (1859); — ze vzpomínek: *Ze zašlých dob* (1908).

Literatura: Jos. R. Vilímek, *Osobnost i závod* (uspořádal K. Sezima, 1937).

VINKLER František (18. 1. 1839 v Bílovicích u Prostějova — 6. 7. 1899 v Plzni). Práva ve Vídni a v Praze nedokončil. Novinář, krátce učitel na soukromé dívčí škole. Od r. 1865 do r. 1897 okresní tajemník na Mělníce.

Redigoval časopisy *Boleslavan* (1863—1865), *Pravda* (1863), *Mělničan* (od r. 1872). Přeložil několik německých a francouzských divadelních her.

Literatura: J. Čvančara v *Památníku tělocvičné jednoty Sokol na Mělníce* (1868—1928), (1928). V. Jílek ve sborníku *Z doby Nerudovy* (1959).

VLČEK Jaroslav (22. 1. 1860 v Banské Bystrici — 21. 1. 1930 v Praze). Syn českého profesora, matky Slovenky, studoval gymnasium v Banské Bystrici (1870—1878), na pražské universitě češtinu a němčinu. Zprvu středoškolský profesor (od r. 1882 v Brně, od r. 1885 v Praze), od r. 1898 přednášel na pražské universitě dějiny české literatury a r. 1907 se zde stal profesorem. Po první světové válce pracoval v ministerstvu školství na organizaci českých a slovenských středních škol, stal se inspektorem slovenského školství. Od r. 1923 byl opět profesorem dějin literatury československé na Karlově universitě. Mnoho péče věnoval organizování kulturního života na Slovensku jako správce Matice slovenské a redaktor slovenských literárních podniků.

Prispíval do *Světozoru*, *Ruchu*, *Květů*, *Času*, *Dne*, *Athenaea* a jiných českých časopisů, do slovenského časopisu *Orol*, *Slovenské pohľady*, *Sborníku Matice slovenskej*. — Redigoval *Obzor literární a umělecký* (1899—1901); spoluredigoval *Lunír* (1906—1910), *Den* (1907—1910), fejeton *Národních listů* (1910—1913), sborník *Slovensko* (1901), *Listy filologické* (1899—1919), *Sborník Matice slovenskej* (1917—1927), *Naši řeč* (1917—1929). Spoluautor *Literatury české XIX. století*. Redigoval knižní sbírky *Čestní spisovatelé 19. století*, *Čítanie študujúcej mládeže slovenskej*, *Diela spisovateľov slovenských*. Pečoval o vydání Ríznerovy *Bibliografie písomnictva slovenského*. Autor českých a slovenských čítanek pro střední školy.

Knižně vyšlo z prací vědeckých: *Literatura na Slovensku, její vznik, rozvoj, význam a úspěchy* (1881); *Přehled dějin literatury české* (1885); *Dějiny literatury slovenskej* (1889, 1890); *První novočeská škola básnická* (1896); *Pavel Josef Šafařík* (1896); *Několik kapitolek z dějin naší poezie* (1898); *Několik kapitolek z dějin naší slovesnosti* (1912); *Poznámky k Čechově Dagmarě* (1913); *Nové kapitoly*

z *dějin literatury české* (1912); *Dějiny české literatury* (vycházely v I. 1892—1921, 2. vyd. ve 4 svazcích 1931); *Slovensku* (1932). — Vydal: *Verše Janka Kráfa* (1893); *Rukopisný sborník Jos. Bláhy, přirozeného veršovce a spisovatele* (1899); *Sebrané spisy K. H. Máchy* (2 sv., 1906, 1907); *Sebrané spisy V. Hála* (9 sv., 1905—1912); *Povídky B. Němcové* (1906, spolu s M. Gebauerovou); *Almanachy Ant. Jar. Puchmajera* (4 sv., 1917—1921); *Jana Matúšku* *Sobrané spisy básnické* (1921); *Spisy Karla Kuzmányho I., Verše* (1922); *Spisy Viliama Pauliniho-Tótha I., Básne* (1926). Přeložil: *Ž moudrosti života. Ze Schopenhauerových aforismů* (1882).

Korespondenci J. Vlčka se S. Hurbanem Vajanským (v čas. Bratislava 1930 vyd. Alb. Pražák). Výbor *Medzi Váhom a Vltavou* (sestavil a doslov napsal M. Pišút, 1957). Dějiny české literatury vydali naposled Olga a František Svejkovský (1960; v 3. svazku i jiné dřívě vydané práce Vlčkovy s titulem *Z dějin české literatury a doplněná bibliografie*).

Literatura: A. Pražák v *Ročence Slovenského ústavu* za rok 1930. *Listy filologické památce J. Vlčka* 1930. M. Hýsek v *Almanachu České akademie* (1931). *Z dějin české literatury, sborník statí věnovaný Jaroslavu Vlčkovi k šedesátinám* (1920, zde bibliografie díla). V. Stejskal v *doslovu ke Kapitolám z dějin české literatury v Kritické knihovně* (1952). F. Svejkovský v *doslovu k Vlčkovým Dějinám české literatury* (1960). Z. Nejedlý v *knize O literatuře* (1953). J. Fučík ve *Statích o literatuře* (1951). M. Pišút v *úvodu Dejin slovenskej literatury* (1953). A. Mráz, *Medzi našimi literatúrami* (1960). *Grundův nekrolog v Rozpravách Aventina* (1929—30). F. X. Šalda v *Zápisníku* 2 (1929—30). F. Svejkovský v *Č. lit.* 1960, kde vydal i Vlčkovu korespondenci s Gebauerem.

VLČEK Václav (1. 9. 1839 v Střechemě u Kácova — 17. 8. 1908 v Praze). Syn rolníka, v Praze studoval na Amerlingově Budči, akademickém gymnasiu a filos. fakultě. Od r. 1863 učil v Praze, v Českých Budějovicích, od r. 1867 působil v Praze v redakci *Národních listů, Hlasu národa, Obrany*. R. 1871 založil a redigoval časopis *Osvěta*.

Příspěval do *Humoristických listů, Národních listů, Pozoru, Poutníku z Prahy, Literárních listů, Buďovoje, Maticе lidu, Světozoru, Osvěty*.

Kněžně vyšlo z prózy: *Po půlnoci* (1863); *Jan Pašek z Vratu* (1868); *Paní Lichnická* (1870); *Hvězda z Vícemilic* (1874); *Ctibor Hlava* (1871); *Věnc vavřínový* (6 sv., 1877); *Žlato v ohni* (5 sv. 1882); *Samohrady* (5 sv., 1889); *Setník Halaburd* (1892) aj.; — z dramát: *Soběslav* (1865); *Přemysl Otakar* (1865); *Eliška Přemyslovna* (1866); *Milada* (1869); *Lipany* (1881); — ze vzpomínek: *V rodném hnízdě* (2 sv., 1902); *V Budečské škole* (1903); *Druhové z mládí* (1907); — z prací odborných: *O národní osvětě* (1868); *Poslání Pražanům a tolikéž jiným měšťeniinům českého jazyka* (1872); *Tužby vlastenecké* (1879). — Sebrané spisy vyšly u Šimáčka (13 sv., 1901—1903).

Literatura: Kritický referát v *Času* 1888. Nekrolog E. Krásnohorské v *Osvětě* 1908. O dramatech D. Stříbrný v *Naší době* 1913. J. Božek v *Osvětě* 1913. J. Thon v *knize Osvětou k svobodě* (1948). J. Neruda v *Podobiznách I* (1951). F. X. Šalda v *Kritických projevech* 7 (1953). J. Tichý v *almanachu Nitra* (1877).

VOBORNÍK Jan (10. 4. 1854 v Pohoří u Opočna — 8. 3. 1946 v Praze). Gymnasium studoval v Hradci Králové, filosofii v Praze. Středoškolský profesor v Rychnově n. Kn., Domažlicích, v Lítomyšli a v Praze.

Příspěval do *Národních listů* (kritiky), *České včely, Ruchu, Divadelních listů, Světozoru, Osvěty, Časopisu Českého muzea, Ottova Slovníku naučného* aj.

Kněžně vyšlo z prací odborných: *Jar. Vrchlický a jeho Legenda o sv. Prokopu* (1890); *O poezii Julia Žeyera* (1897); *Alois Jirásek, Jeho umělecká činnost, význam a hodnota díla* (1901); *Julius Žeyer* (1907); *Karel Hynek Mácha* (1907); *Josef Holeček* (1913); *O Boženě Němcové* (1920); *Fr. V. Jeřábek* (1923); — z dramát: *Lví nevěsta* (1887); *Jeronym Pražský* (1916); *Soumrak věku*

(1910), *Husitská trilogie: Jan Hus, Jeronym Pražský, Smrt krále Václava* (1921); — z prózy: *Černuška* (1928); — z překladů: M. Zdziechowski, *Karel Hynek Mácha a byronism český* (1895). Spoluredigoval Nové souborné vydání básn. spisů J. Vrchlického (22 sv., 1913—39). Čtvrtky, Vzpomínky a žertíky kroužku přátel J. Voborníka (3 sv., 1932; tam i bibliografie od J. Páty).

Literatura: J. Páta v *Osvětě* 1914. F. X. Šalda v *Kritických projevech* 1 (1949), 3 (1950). Zd. Nejedlý v knize *Litomyšl II* (1954).

VODÁK Jindřich (8. 11. 1867 v Lysé n. Labem — 10. 4. 1940 v Praze). Gymnasium a filosofickou fakultu navštěvoval v Praze. Jako student pracoval v redakci *Ottova Slovníku naučného* (1891—1894). Od r. 1894 byl postupně profesorem v Plzni, v Kutné Hoře, Hradci Králové (1895—1897), v Lounech a opět v Praze (od r. 1899). Po r. 1918 stal se úředníkem ministerstva školství a národní osvěty.

Příspěval zejména divadelními referáty do *Nivy*, *Rozhledů*, *Literárních listů*, *Času*, *Obzoru literárního a uměleckého*, *Naší doby*, *Noviny*, *České strážce*, *České mysli*, *Lidových novin*, *Venkova*, *Divadla*, *Českého slova* aj. — Spolu s O. Fischerem založil *Jeviště* (1920—1922).

Knižně vyšlo z odborných prací: *Idea Národního divadla* (1933); *Karel Hynek Mácha* (1936); — z překladů: E. Rod, *Mravní názory naší doby* (spolu s F. V. Krejčím, 1895); F. R. Chateaubriand, *Atala-René* (1899); Stendhal, *Červený a černý* (1898).

Kritické dílo J. Vodáka za řízení Alb. Pražáka vydal J. Träger a A. Vodáková (5 sv., 1941—1953).

Literatura: O. Fischer, *Analytik* (v *Kritice* 1924). J. Fučík, F. V. Krejčí a J. Vodák v *Kmeni* 1926—27. Jan Bartoš v *Severu a Východu* 1927. F. Götz v *Literárním světě* 1927 až 1928. P. Fraenkl v *Rozpravách Aventina* 1927—28 a v *Listech pro umění a kritiku* 1937. J. Kopecký, *Kritik a herec* (Div. zápisník 1945—46). Týž, *Dvě vodákovské kapitoly* (Div. zápisník 1947). Jindřich Vodák, *Pocta k jeho sedmdesátinám* (sborník uspořádal Alb. Pražák, 1937). *Kritik Jindřich Vodák* (soubor nekrologů, vydal V. J. Krýsa, 1940). F. Pujman (1936). J. Laichter v knize *Uměním k životu* (1947). A. Pražák v *Míze stromu* (1949).

VRCHLICKÝ Jaroslav viz str. 294—323

WALDAU Alfred (vl. jm. Josef Valdemar Jaroš; 24. 11. 1837 v Petrovicích u Žatce — 3. 2. 1882 v Žacléři). Pocházel z německé rodiny. Gymnasium navštěvoval v Žatci a v Praze, kde absolvoval i práva. Pracoval zprvu jako žurnalista v Praze a ve Vídni, od r. 1863 byl úředníkem vojenského soudu, později notářem v Žacléři. Po celý život věnoval se překládání, zejména lidové poezie, z češtiny do němčiny.

Příspěval do *Lumíru*, *Zlaté Prahy*, *Dalibora*, *Osvěty*, *Obrazů života* (zde r. 1859 studie *Samoukové české poezie*).

Knižně vyšlo z překladů z češtiny: *Böhmische Granaten*, *Čechische Volkslieder* (2 sv., 1858, 1860); *Böhmisches Märchenbuch* (1860); *K. H. Mácha's ausgewählte Gedichte* (1862) aj.; — z odborných prací: *Altböhmische Minnepoesie* (1860); *Böhmische Naturdichter* (1860).

Literatura: L. Šebek v *Osvětě* 1882. J. Neruda, *Podobizny II* (1952).

WINTER Zikmund (27. 12. 1846 v Praze — 12. 6. 1912 v Reichenhallu). Pocházel z chudé rodiny. Gymnasium studoval v Praze. R. 1868 vstoupil do kláštera a chtěl se zároveň věnovat studiu historie a filosofie, po roce z řádu vystoupil a zapsal se na filosofické fakultě v Praze. Za vysokoškolských studií vypomáhal v pražském Městském archivu, archivářstvím a literaturou se zabýval i za svého profesorského působení v Pardubicích (1873), v Rakovníku (1874—1884) a v Praze.

Příspěval do *Zlaté Prahy*, *Květů*, *Světozoru*, *Lumíru*, *Zvonu*, *Hlasu národa*, *Osvěty*, *Časopisu Českého muzea*, *Zábavních listů*, *Národních listů*, *Kalendáře paní a dívek* aj.

Knižně vyšlo z prózy: *Starobylé obrázky z Rakovníka* (1886); *Rakovnické obrázky* (1888), *Pražské obrázky* (1893); *Ze staré Prahy* (1894); *Staré listy* (1902); *Rozina sebranec* (1905); *Bouře a přeháňka* (1907); *Mistr Kampanus* (1909); — z prací odborných: *Kulturní obraz českých měst* (2 díly 1890 a 1892); *Děje vysokých škol pražských od secese cizích národů po dobu bitvy bělohorské* (1897); *Dějiny řemesel a obchodu v Čechách ve 14. a 15. století* (1906); *Řemeslnictvo a živnost 16. věku v Čechách 1526—1620* (1909); *Český průmysl a obchod v 16. věku* (1913, neúplně).

Sebrané spisy vydal J. Otto v l. 1911—1925 (16 sv., neúplně). Beletristický soubor Díla Z. Wintera vydal M. Novotný (8 sv., 1936—1938). Vzpomínky z mládí vybral a vydal M. Novotný (1946). Mistr Kampanus vyšel v Národní knihovně s doslovem A. Grunda (1950), Rozina sebranec ve Světové četbě s předmlouvou J. Čermáka (1953). Několik dopisů Al. Jiráskovi vydal K. Švehla ve Sborníku Národního muzea Č (1960).

Literatura: J. V. Šimák v Časopise Společ. přátel starožitností 1912. Zd. Nejedlý v knize O literatuře (1953). F. X. Šalda v Kritických projevech 7 (1953), 9 (1954). Sborník Zikmund Winter a Rakovník uspořádal J. Bartoš (1937). J. Kalousek v Almanachu České akademie (1913).

ZÁKREJS František (7. 5. 1839 v Poličce — 19. 6. 1907 v Náchodě). Gymnasium studoval v Hradci Králové, práva v Praze (1858—1862). Okresní tajemník v Poličce (1865—1872), bankovní úředník v Praze (do 1876), později obecní úředník v Praze na Žižkově a v Karlíně.

Přispíval do Obecních listů, Osvěty (zejména kritickými pracemi; zde 1875 i próza *Národovci*), Pokroku, Slovanu, Světozoru, Posla z Prahy aj., — Redigoval *Národní bibliotéku a Sbítku dramatických spisův*.

Z dramát vyšlo knižně: *Národní hospodář* (1867); *Poděbradovna* (1872); *Dvě krásných očí* (1873); *Král svého lidu* (1879); *Červenobílá stolistka* (1881), *Anežka* (1882); — z prózy: *Mezinárodní nevěsty* (1882); *Novelky z veselého péra* (1883). — Vydal: Rukopis Královédvorský a Zelenohorský (1886).

Literatura: V. Vlček v Osvětě 1907. V. Zákrejs, František Zákrejs (1924); Ant. Veselý v knize Neblednoucí podobizny (1946); D. Jeřábek v knize V. Hálek a jeho úloha ve vývoji české literární kritiky 19. stol. (1959).

ZÁPOTOCKÝ Ladislav (12. 1. 1852 v Praze — 16. 12. 1916 tamtéž). Syn krejčho, sám vyučený krejčí. R. 1869 se stal členem Oulu, v jehož knihovně se vzdělával. Od r. 1873, kdy organizoval mzdový boj krejčovských dělníků, spolupracoval s J. B. Peckou a věnoval se žurnalistice. Byl jedním ze zakladatelů české sociálně demokratické strany. R. 1881 byl zatčen a po návratu z vězení (1884) vypovězen z Prahy. Žil v Zákolanech na Kladensku a teprve r. 1900 se mohl přestěhovat do Prahy, kde působil jako pracovník železničářské odborové organizace. Otec Ant. Zápotockého.

Přispíval (též pod pseudonymem MIKULÁŠ HAŠTALSKÝ, později L. BUDEČSKÝ) do Dělnických listů, Budoucnosti (v obou listech jsou jeho překlady z Marxových a Engelsových prací), Železničního zřizence aj. — Spoluredigoval *Budoucnost*, *Dělnické listy* a časopisy *Arbeiterfront* a *Sozialpolitische Rundschau*.

Knižně vyšla brožura *O vzdělání lidu* (1876); řada jiných brožur byla po vytištění zabavena; — z překladů: K. Marx, *Stávky a dělnické koalice* (1876; vlastně závěr spisu *Bída filosofie*).

Výbor pod názvem *K srdci lidu* uspořádal J. Petrmichl (1954). Vzpomínky z časopisu Akademie vydalo s názvem *Ze starých vzpomínek nakladatelství Práce* (1949), vzpomínky z kladenského časopisu *Svoboda* přetiskl Z. Šolle v knize *Průkopníci socialismu u nás* (1954).

Literatura: V. Lev v edici *Kdo je?* (1949). K. Kreibich, J. B. Pecka a L. Zápotocký (1950). Z. Šolle v knize *Průkopníci socialismu u nás* (1954). Beletristicky A. Zápotocký v knize *Vstanou noví bojovníci* (1948).

ZELENÝ Václav (27. 8. 1825 v Borové u Havlíčkova Brodu — 5. 4. 1875 v Praze). Po studiích na gymnasiu v Havlíčkově Brodě a na filosofické fakultě pražské university byl krátce profesorem dějepisu a zeměpisu na gymnasiu v Jindřichově Hradci a v l. 1851—1861 na akademickém gymnasiu v Praze. V l. 1856—57 navštívil Itálii a Francii, v r. 1863 Německo a Belgie a v r. 1872 Německo, Dánsko, Švédsko, Rusko a Polsko. Po pádu Bachova režimu byl politicky činný v staročeské straně jednak jako novinář (v *Obecných listech* a v *Národě*), jednak jako poslanec na českém zemském sněmu a člen pražského zastupitelstva, kde vynikl jako organizátor českého školství. Od r. 1865 byl ředitelem českého reálného gymnasia malostranského, o jehož založení se zasloužil. Jako literární historik psal životopisné práce o velkých postavách doby obrozenecké a v l. 1861 až 1862 vydal *Spisy J. Kollára* a r. 1870 první svazek *Spisů K. Havlíčka*.

Prispíval do *Obzoru*, *Časopisu Českého muzea* (zde r. 1857 a 1858 *Obrazy z Itálie*), almanachu *Máj* (zde r. 1859 životopis *K. J. Erbena*, r. 1860 *F. Palackého* a r. 1862 *J. Kollára*), *Obrazů života*, *Blahověstu*, *Osvěty* (zde r. 1872 ukázka z chystané monografie o K. Havlíčkovi) aj.

Knížně vyšlo z odborných prací: *Život Josefa Jungmanna* (1873 a 2. rozšířené vyd. 1881); — z překladů: *Mackauleyovy Dějiny anglické* (1861); *Bogdanovičovy Dějiny války vlastenské r. 1812* (1874, pod pseud. STANISLAV VOLNÝ).

Literatura: Obsírný životopis napsala jeho dcera B. Augustinová do *Osvěty* 1905 a 1906. J. Zubatý v Památku k 60. ročníci založení Městské střední školy na Malé Straně (1926).

ZEYER Julius (26. 4. 1841 v Praze — 29. 1. 1901 tamtéž). Pocházel ze zámožné patrické rodiny (otec měl velký dřevařský závod, matka z bohaté rodiny židovské) původu francouzského. V Praze studoval reálku (spolužák J. Arbesa) a krátce na technice, ve Vídni se učil tesařství, aby mohl převzít otcův závod. Později studoval jako mimořádný posluchač filosofii v Praze, cestoval za vzděláním i prací po celé Evropě, překládal, byl předčitatelem a vychovatelem ve šlechtických rodinách v Rusku (1873 a 1880) a v Čechách. Žil v Praze, od r. 1887 ve Vodňanech, kde se přátelsky stýkal s F. Heritesem a O. Mokřým. Ke konci života pobýval často u J. Hlávky v Lužanech u Přeštice, od r. 1900 v Praze.

Prispíval do *Palečka* (poprvé 1873), *Světozoru*, *Květů*, *Ruchu*, *Osvěty*, *Nového života*, *Almanachu secese* a především do *Lumíru*.

Knížně vyšlo z poezie: *Vyšehrad* (1880); *Griselda* (1883); *Poezie* (1884, zde i *Žpěv o pomstě za Igora*); *Čechův příchod* (1886); *Kronika o sv. Brandanu* (1886); *Ž letopisů lásky* (4 sv., 1889 až 1892); *Karolinská epopėja* (1896); *Ossianův návrat a jiné básně* (1905, zde *Troje paměti Víta Choráze*); *Nové básně* (1907); — z prózy: *Ondřej Černyšev* (1876); *Novely* (2 sv., 1879 a 1884); *Báje Šošany* (1880); *Román o věrném přátelství Amise a Amila* (1880); *Dobrodružství Madrány* (1882); *Fantastické povídky* (1882); *Gompači a Komurasaki* (1884); *Sestra Paskalina* (1887); *Rokoko* (1887); *Jan Maria Plojhar* (1891); *Stratonika a jiné povídky* (1892); *Tři povídky* (1893); *Obnovené obrazy* (3 sv., 1894—1898); *Tři legendy o křížifixu* (1895); *Maeldunova výprava* (1896); *Dům u tonoucí hvězdy* (1895); *V soumraku bohů* (1898); — z dramát: *Stará historie* (1883); *Sulamit* (1885); *Legenda z Erinu* (1886); *Libušin hněv* (1887); *Doňa Sanča* (1889); *Neklan* (1893); *Radúz a Mahulena* (1898); — z odborných prací: *Vojta Náprstek* (1896).

Sebrané spisy vyšly v Unii (35 sv., 1902—1907). Soubor díla redigovaný J. Š. Kvapilem v Unii (10 sv., 1941—1949) zůstal nedokončen. Jednotlivá díla vycházela častěji. Olgerd Gejstör 1911 s úvodem J. Voborníka, *Maeldunova výprava* 1936 s úvodem a poznámkami J. Š. Kvapila. J. Š. Kvapil vydal i *Z letopisů lásky* (1951). Výbor *Světla Východu* uspořádal P. Poucha (1958, s doslovem). Myšlenky ze spisů J. Zeyera vydala M. Kalašová (1902). Rozsáhlá korespondence byla vydávána hojně v časopisech (*Květy* 1901, 1911, *ČČM* 1902,

1904, 1908, 1909, 1923, 1925, 1930, Moderní revue 1901, Zlatá Praha 1902, Ženský svět 1908, Archiv literární 1919, Sborník Národního muzea C 1956 a jiné) i knižně (J. Krecar vydal Listy J. Z. Růženě Jesenské; J. Voborník, Dopisy J. Z. paní Karle Heinrichové, 1924, a Listy třem přátelům, 1938; B. Heritesová, Přátelé Zeyer-Herites, 1941; V. Helmuth-Brauner, Přátelství básníka a malířky [Z. Braunerové], 1941; J. R. Marek, Básník a sochař [Fr. Bílek], 1948; J. Zikmund, Ve stínu Orfea [s rodinou Kalašových], 1949; J. Š. Kvapil, Vzájemná korespondence J. V. Sládka a J. Zeyera, 1957).

Literatura o J. Zeyerovi je velmi rozsáhlá a do r. 1950 ji popsal J. Š. Kvapil v článku Půl století Zeyerova kultu a hodnocení, Slovesná věda 1951. Základní materiálou monografií vydal J. Voborník (1907, poslední sv. Spisů J. Zeyera). Z důležitějších knižních prací: F. V. Krejčí (1901); M. Marten (1910); sborník Chudým dětem (1931); J. Viskovataja, Ruské motivy v díle J. Z. (1932); Český bibliofil J. Z. (1941); E. Jurčinová (1941), J. Š. Kvapil, Gotický Zeyer (1942). Základní studií je stať J. Fučíka v knize Tři studie (1948), objasňující Zeyerovo dílo jako odraz společenského dění a zdůrazňující lidové kořeny jeho tvorby. Týž v knize Pokolení před Petrem (1958). Předmluva K. Krejčího k vydání Radúze a Mahuleny ve Světové četbě (1961).

ZOULA Norbert (1854 ve Lštění u Benešova — 1886 v Pine Wiew v Kalifornii). Vyučil se zlatníkem, od r. 1876 pracoval v revolučním dělnickém hnutí. Spolu s J. B. Peckou a L. Zápotockým byl ve vedení sociálně demokratické strany v Praze, později ve Vídni. R. 1882 byl při protisocialistickém procesu odsouzen, po odpykání trestu žil ve Švýcarech a v Americe.

Přispíval do chicagské *Budoucnosti* (zde *Píseň vězně*), kterou vydával a redigoval (1883 až 1886).

Literatura: J. Petrmičl v doslovu a poznámkách ke knize Poslední bitva vzplála (1951).